Coordonatori:
Prof. Magdalena Mariana Comăniță
Prof. Dana Sburlan

COLOCVIILE HARETIANA

Simpozionul Național "Etica și rolul valorilor morale în școala românească de astăzi"

Lucrările Simpozionului

Colegiul Național "Spiru Haret", București

Editura Atelier Didactic

București, 2019

COLOCVIILE HARETIANA. Simpozionul Național "Etica și rolul valorilor morale în școala românească de astăzi". Colegiul Național "Spiru Haret", București

Casa Corpului Didactic a Municipiului București
Editura Atelier Didactic

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Colocviiile Haretiana. Simpozionul Național
”Etica și rolul valorilor morale în școala românească de astăzi”. – Bucureşti : Atelier didactic, 2019

Conţine bibliografie

ISBN 978-606-8923-30-7

37

ISBN 978-606-8923-30-7

Casa Corpului Didactic a Municipiului București
Editura Atelier Didactic
Director: **Ioana Maria Cosma**
Redactor Șef: **Laura Rudeanu**
Bucureşti, Splaiul Independenţei nr. 315 A, Sector 6
Tel: 021/313.49.01; Fax: 021/313.49.27
www.ccd-bucuresti.org

CUVANT INAINTE

*În spiritul tradiției și al reconfirmării atașamentului față de valorile școlii, Colegiul Național „Spiru Haret" a organizat, în data de 15 februarie 2019, Simpozionul Național „Colocviile Haretiana", Ediția I, cu tema „**Etica și rolul valorilor morale în școala românească de astăzi".** Văzut ca un remarcabil dialog al continuității, acest eveniment omagiază personalitatea desăvârșită a lui Spiru Haret, omul de știință care „a pus societatea în ecuație". Prin organizarea acestui eveniment ce se dorește a (re)deveni o tradiție, se reafirmă menirea acestei instituții de învățământ de a-și oglindi ființa, cultura și de a deschide o nouă filă a istoriei școlii. Parteneriatul de anul acesta al liceului nostru cu Casa Corpului Didactic București, laolaltă cu înalta ținută a lucrărilor prezentate, a făcut ca această dezbatere-eveniment să se bucure de aprecierea tuturor invitaților.*

Simpozionul Național "Colocviile Haretiana- 2019" a devenit prilej de analiză și dezbatere a recentului Cod de Etică, evenimentul acoperind domenii importante precum: promovarea valorilor morale și a atitudinilor civice în și prin educație, respectul față de lege și importanța relației școală-familie-comunitate.

Broșura de față reunește lucrările autorilor, direcți/ indirecți, care au fost prezentate si dezbătute în cadrul evenimentului. Opinii, studii, dintre cele mai variate, au făcut deliciul unei după-amieze tihnite, petrecute cu colegi din București și din țară. Am retrăit pagini din filele de istorie din timpul ministrului Spiru Haret, ne-am amuzat de inadvertențele sistemului educațional din vremea lui Caragiale. Ne-am aplecat curioși asupra unor analize de caz din zilele noastre, amintindu-ne cât de nobilă este misiunea de profesor și în ce măsură un cod al eticii ne poate ajuta în demersurile noastre pedagogice. Trebuie menționat faptul că opiniile prezentate în cadrul lucrărilor nu reprezintă neapărat punctul de vedere al Colegiului Național Spiru Haret.

Felicitări tuturor celor prezenți cu lucrare, sau fără, la acest simpozion, căruia îi dorim ani mulți și rodnice dezbateri!

Comitetul de organizare

COLEGIUL NAȚIONAL „SPIRU HARET“ DIN BUCUREȘTI
Simpozionul Național *Colocviile Haretiana*
Ediția I

Probleme de etică din opera lui SPIRU HARET în contextul actual

AUTORI:
prof. Alexandru CONSTANTINESCU,
prof. Corina Maria BUZOIANU,
Colegiul Național „Spiru Haret“, București

Cuprins

Argument
1. **Morală. Etică. Deontologie.**
   - 1.1. De la morală la etică
   - 1.2. Două modele etice
   - 1.3. Deontologie. Codul deontologic
   - 1.4. *Codul-cadru de etică* pentru învățământul preuniversitar
2. **Probleme actuale de etică haretiană**
3. **Concluzii**
4. **Bibliografie**

Anexe

Argument

Colocviile Haretiana reprezintă, alături de *Ziua Absolventului* (12 decembrie a fiecărui an) o parte a patrimoniului organizațional al Colegiului Național „Spiru Haret" din București. Inițiativa i-a aparținut domnului profesor Adrian Pascu, director al liceului în perioada 1993-2006, gândită ca un omagiu adus reformatorului învățământului românesc: Spiru Haret. Este motivul pentru care *Colocviile Haretiana* s-au desfășurat pe data de 15 februarie (ziua de naștere a acestuia). „Fără a avea pretenţia unor veritabile colocvii, manifestările desfăşurate în această zi de sărbătoare dau prilejul dascălilor şi elevilor liceului nostru să dezbată pe marginea unor subiecte ştiinţifice sau culturale [...]."[1]

Anul acesta, *Colocviile Haretiana* îmbracă forma unui simpozion național, destinat exclusiv participării cadrelor didactice. Provocarea lansată de Simpozionul Național *Colocviile Haretiana*, organizat de Colegiul Național „Spiru Haret", în parteneriat cu Casa Corpului Didactic, București, cu privire la *Etica și rolul valorilor morale în școala românească de astăzi* ne-a îndreptat atenția, inevitabil, spre opera lui Spiru Haret (1851-1912). Din mai multe motive. În primul rând, pentru că, fiind Ministru al Instrucțiunii Publice și Cultelor, la începutul secolului XX, era vădit preocupat de ethosul didactic, considerând că educația morală reprezintă (sau ar trebui să reprezinte) prioritatea învățământului românesc. Apoi, pentru că problemele semnalate sunt de o actualitate surprinzătoare, Spiru Haret indicând, cu precizie (de matematician, am zice), aspecte deficitare în activitatea didactică, ce vizează, înainte de toate, o anume conștiință morală a dascălului. Nu în ultimul rând, sunt indicate, punctual, măsuri ameliorative. Totuși, există un neajuns ce a cauzat indiferență față de ideile reformatoare ale lui Spiru Haret: absența sistematizării acestor idei, multe dintre ele fiind reluate de nenumărate ori în volumele apărute[2].

O replică peste timp cu privire la normele deontologice pentru personalul didactic o constituie *Codul-cadru de etică al personalului didactic din învăţământul*

[1] http://www.cnshb.ro/colocviile-haretiana;
[2] Ne referim la volumele apărute în anul 2009 la editura Comunicare.ro, unele dintre ele indicate în lista bibliografică a prezentei lucrări;

preuniversitar, recent aprobat printr-un ordin emis de ministerul de resort, asupra căruia vom reveni. O remarcă se impune: deși conține dispoziții cu privire la comportamentul profesorilor în cadrul instituțiilor de învățământ preuniversitar, acestea sunt, de multe ori, interpretabile, din cauza insuficientei explicitări a termenilor. Or, e cert: *interpretatio cessant in claris*[3]. O altă deosebire față de abordările etice haretiene constă în absența, după cum vom vedea, a unor măsuri de ameliorare, a unor soluții clare de remediere.
De aceea ne propunem ca, prin demersul de față, să evidențiem actualitatea gândirii lui Spiru Haret, având convingerea că va constitui punctul de plecare al unor dezbateri finalizate cu soluții concrete la problemele de etică ale învățământului actual.

1. MORALĂ. ETICĂ. DEONTOLOGIE.

1.1. De la morală la etică

Orice investigare a rolului pe care valorile morale îl joacă în școala contemporană trebuie
să pornească de la o delimitare limpede a sferei semantice a termenilor *morală*, respectiv *etică*. Primul termen trimite la dimensiunea pragmatic - comportamentală a binelui moral, rezultată din înțelepciunea cutumiară; sau, altfel spus, „constituie aplicarea regulilor universale în circumstanțele particulare acțiunii omenești“[4]. Secole la rând, viața societăților din vechime a fost ghidată de respectarea cu strictețe a unor norme morale, transmise din generație în generație, ce reglementau relațiile dintre membrii comunităților respective. Morala implică, pe de altă parte, și conotații subiective, constituind un set de valori individuale ce depind, în multe cazuri, de modul în care individul percepe existența și se raportează la cei din jur. Acțiunile săvârșite în spiritul binelui moral conduc, în timp, la formarea respectului de sine al oricărui individ: „respectful de sine se bazează pe convingerea că există activități pe care suntem capabili să le efectuăm extrem de bine și în virtutea cărora viețile noastre pot fi considerate meritorii […]“[5].

O definire pertinentă a moralității, văzute ca antidot al pornirilor egocentrice, o formulează Jonathan Haidt care, în urma unui demers analitic riguros, propune sintagma *sisteme morale*: „seturi întrapătrunse de valori, norme, practici, identități, instituții, tehnologii și mecanisme psihologice evolutate, care conlucrează pentru a

[3] Trad. lat.: *interpretarea încetează cu privire la textele clare*;
[4] *Enciclopedie de filosofie și științe umane*, București, ALL EDUCATIONAL, 2004, p. 301;
[5] Singer, Peter, *Tratat de etică*, Iași, Polirom, 2006, p. 503;

suprima sau a regla egocentrismul și pentru a facilita funcționarea societăților cooperante."[6]

În schimb, cel de-al doilea termen, *etica*, denumește un domeniu de cercetare al filozofiei, al cărui obiect de studiu îl alcătuiesc norme specifice de conduită în diverse contexte socio-profesionale. Etica, prin urmare, este o „teorie, o cercetare a principiilor acțiunii umane deliberate"[7]. Este consecința firească a evoluției societății omenești, ce a dus la necesitatea de a statua anumite principii de conduită, în special din sfera relațiilor de la locul de muncă. Însă complexitatea interrelaționărilor umane creează situații pe care normele etice nu le prevăd. Este momentul în care valorile morale vor călăuzi acțiunile omenești.

1.2. Două modele etice

Deși teoriile despre etică impresionează prin diversitate, două modele fundamentale se disting în istoria filozofiei: cel teleologic al lui Aristotel și cel deontologic, al lui Immanuel Kant. Primul se fundamentează pe ideea de „scop" (în greacă, *telos*)[8]. Deosebindu-se de predecesori (Socrate și Platon), pentru care etica se concentra asupra ideii de bine, Aristotel o ancorează în viața reală, subordonând-o dorinței umane, întotdeauna orientate spre un anumit scop. Punerea în mișcare a acțiunilor spre atingerea scopului dorit este guvernată de *legea morală*, adică de o „teorie care să guverneze acțiunea": „legea morală nu este altceva […] decât o cale către dobândirea scopului dorinței". Important este ca acest scop să fie inteligibil. Peter Singer sintetizează cu acuratețe concepția lui Aristotel despre morală, subliniind că, în viziunea gânditorului antic, „educația morală este indispensabilă dezvoltării morale; […] este necesară dispoziția fermă de a face binele pentru a avea un character moral bun".[9]

Când, însă, scopul dorinței umane nu e cognoscibil, păstrându-se intenția de a construi, totuși, o teorie care să conducă acțiunea după regulile universalității, ne aflăm înaintea modelului etic deontologic elaborat de Kant (*deon*, în greacă, însemnând *datorie*). Cu alte cuvinte, este vorba de a acționa conform unui tipar comportamental general valabil. Etica deontologică inaugurată de Kant se caracterizează prin formalism, în vreme ce etica teleologică, a lui Aristotel – prin

[6] Haidt, Jonathan, *Mintea moralistă: de ce ne dezbină politica și religia?*, București, Humanitas, 2016, p. 333;
[7] *Idem*;
[8] *Ibidem*;
[9] Singer, Peter, *Tratat de etică*, Iași, Polirom, 2006, p. 502;

materialism; prima are în vedere datoria; cea de-a doua – „acțiunea condusă în vederea binelui”[10].

1.3. Deontologie. Cod deontologic

După cum s-a putut constata, modelul eticii deontologice kantiene nu este altceva decât

etica acționând sub imperativul lui „a trebui“. Un cod deontologic va fi, înainte de toate, un set de norme juridice, elaborate cu scopul de a reglementa relațiile dintre membrii unei organizații și care trebuie respectate. Prin urmare, spre deosebire de abaterea de la valorile morale, sancționată doar de comportamentul celor din jur, încălcarea normelor deontologice atrage, la nevoie, forța de constrângere a statului.

1.4. *Codul-cadru de etică* pentru învăţământul preuniversitar

La data de 30 august 2018, *Codul-cadru de etică al personalului didactic din învăţământul preuniversitar* era aprobat prin Ordinul Nr. 4831, intrând în vigoare în luna octombrie, la data publicării în *Monitorul Oficial*. Documentul este structurat în trei capitole, astfel: *Capitolul I – Dispoziții generale* (art. 1-3) – cuprinde precizări referitoare la domeniul de aplicare și la obiectivele urmărite, *Capitolul II – Valori, principii şi norme de conduită* (art.4 -10) și *Capitolul III – Dispoziții finale* (art. 11-14).

Câteva constatări:

1) Desi există trimitere la Legea nr. 477/2004 privind *Codul de conduită a personalului*

contractual din autorităţile şi instituţiile publice, în care sunt definiți termeni precum: *profesionalism*, *imparțialitate și nediscriminare*, *integritate morală*, *cinste și corectitudine*, *deschidere și transparență*, *interes public*[11], considerăm că ar fi fost utilă explicarea acestor termeni și în prezentul cod, în special pentru cadrele didactice debutante care, aflându-se la început de drum, nu cunosc hățișurile legislative și nu au deprins arta de a scotoci prin ele în vederea clarificării unor aspecte.

2) Unii termeni/sintagme precum: independenţă şi libertate profesională, autoexigenţă în exercitarea profesiei, procesul de perfecţionare a caracterului democratic al societăţii, favoritismul, respectarea demnităţii nu sunt explicați/e nici în actele normative ce stau la baza Codului – cadru de etică, nici în cuprinsul documentului. Să analizăm, spre exemplificare, cazul termenilor autoexigență și demnitate. Pentru unii profesori, autoexigență înseamnă parcurgerea integrală a programei școlare, respectarea timpului

[10] *Enciclopedie de filosofie și științe umane*, p. 308;
[11] *Lege nr. 477 din 8 noiembrie 2004 privind Codul de conduită a personalului contractual din autorităţile şi instituţiile publice*, art. 3-4;

integral de lucru, parcurgerea unor/diferitelor etape privind formarea continuă. În alte cazuri, autoexigența poate viza doar unul dintre aspectele menționate sau altele, suplimentare (desfășurarea de activități extrașcolare, crearea unui model comportamental pentru elevi prin exemplul personal etc.). În consecință, elaborarea unui set de subindicatori, care să permită măsurarea gradului de autoexigență, sporind astfel capacitatea cadrului didactic de a-și raporta comportamentul la cerințele unui stil didactic exigent, ar fi fost mai mult decât utilă.

Demnitatea… Asociația Profesorilor Finlandezi (OAJ 2006)[12] consideră demnitatea umană piatra de temelie a edificiului valoric pe care se fundamentează sistemul educațional din această țară. Valorile sunt precizate și definite clar. Iată un exemplu: „Demnitatea înseamnă respect pentru umanitate. Profesorii trebuie să respecte fiecare persoană, indiferent de sex, orientare sexuală, aspect, vârstă, religie, stare socială, origine, opinii, abilități și realizări.“[13] Respectarea cu strictețe a acestui principiu elimină comportamente deviante precum: discriminarea, umilirea, abuzul.

3) Articolul 14 din *Codul – cadru de etică* dispune că: „Încălcările prevederilor prezentului cod reprezintă abateri disciplinare şi se sancţionează conform legislaţiei în vigoare“. Menționăm faptul că încălcarea unor dispoziții ale prezentului cod, cum ar fi: art. 8, lit.e) „prevenirea oricărei forme de hărţuire, discriminare a personalului didactic şi a beneficiarilor direcţi ai educaţiei“, reprezintă mai mult decât abatere disciplinară, intrând sub incidența art. 208 din noul *Cod Penal*. Exemplul nu e singular. De aceea, credem că ar trebui precizate măsuri sancționatorii pentru fiecare încălcare a dispozițiilor prezentului cod, știut fiind faptul că informarea oamenilor cu privire la pedeapsă are caracter preventiv (ideea datează încă din anul 1764 și îi aparține lui Cesare Beccaria, reprezentant al Iluminismului italian, din lucrarea *Despre infracțiuni și pedepse*).

II. PROBLEME ACTUALE DE ETICĂ HARETIANĂ

Ideile lui Spiru Haret despre conduita profesorilor sunt răspândite în toate volumele sale, în tonalități diverse: de la cea sobră, oficială, la cea ironică, uneori discursul căpătând accente acuzatoare la adresa celor care încalcă normele etice. Importanța pe care o acorda Ministrul Instrucțiunii Publice și Cultelor acestui aspect se

[12] https://www.oaj.fi/en/education/ethical-principles-of-teaching/teachers-values-and-ethical-principles;
[13] *Idem*;

fundamenta pe o constatare simplă: în absența moralității, profesorul nu poate face educație, nu poate pregăti elevii pentru viață: „Adevăratul curs de morală trebuie să se facă nu prin precepte debitate de pe catedră și de un singur profesor ci, cât trăiește, copilul trebuie să fie cuprins într-o atmosferă de moralitate din care să nu iasă niciun moment. În școală, tot învățământul trebuie îmbibat de dânsa".[14] Mai mult: Spiru Haret subliniază relația direct proporțională dintre responsabilitatea dascălului, moralitatea ireproșabilă a conducerii și performanțele elevilor: „În care școală sunt școlarii mai disciplinați, mai modești, mai lucrători decât acolo unde profesorii își împlinesc cu exactitate datoria, unde administrațiunea e dreaptă și fără slăbiciune?"[15] Prin urmare, raționamentul nu putea duce decât spre o singură concluzie: „Conduita profesorilor, regula din școală au o influență enormă asupra moralității școlarilor".

O primă problemă deontologică semnalată de Spiru Haret, dar care astăzi face obiectul unor articole din *Codul civil* (Art.39), o constituia/e obiceiul unor dascăli de a nu parcurge integral conținuturile prevăzute de programele școlare ale fiecărei discipline. Acestuia i se adăuga altul: acela de a întârzia la ore sau de a părăsi sala de curs cu câteva minute bune înainte de a se suna, reducând astfel timpul de predare-învățare cu mai mult de jumătate decât cel prevăzut de lege. „Este la unii un dispreț al legii și regulamentelor, al dispozițiunilor și ordinelor ministeriale [...]. Iacă exemple: programele, bune, rele, tot cuprind prescripțiuni care au putere de lege; câți sunt cei care le observă cu fidelitate? Mai puțin de jumătate. Printre ceilalți sunt unii care fac câte a patra sau a cincea parte din materia prescrisă. Unii își permit a trece părți întregi din programă din o clasă în alta, fără măcar a preveni pe cineva"[16]. Aceeași idee este reluată: „Se va vedea cât de mic este numărul acelora care își fac materia toată după programă"[17]. [...]. Spiru Haret consideră esențială, pentru calitatea învățământului, pargurgerea integrală a programei școlare: „ce-i mai esențial pentru o școală decât executarea programelor? Legea însăși (art. 395) este foarte severă asupra acestui punct; ea pedepsește cu suspensiunea pe cel care s-a făcut de trei ori culpabil de neaplicarea programei."[18] Spiru Haret este ferm în privința aceasta, recomandând: „și să se aplice fără cruțare art.395 celor neglijenți sau recalcitranți". Sau: „[...] recreațiunile scăzute din orele de clase și pentru lecțiunile pe care unii profesori știu să

[14] Haret C., Spiru, *Operele lui Spiru C. Haret* (vol.I: *Oficiale: 1884-1888, 1897-1899*), București, Comunicare.ro, 2009, p. 221;
[15] *Idem*;
[16] Haret C., Spiru, *Operele lui Spiru C. Haret* (vol.I: *Oficiale: 1884-1888, 1897-1899*), București, Comunicare.ro, 2009, p. 178;
[17] *Idem*, p. 193;
[18] *Idem*, p. 194;

le reducă la 15 sau 20 de minute, prin intrarea târziu în clasă și ieșirea înainte de vreme."[19]

Un alt aspect semnalat de Spiru Haret, în strânsă legătură cu diminuarea timpului de lucru cauzat de întârzierea la ore, îl constituia obiceiul, devenit deja cutumă (dacă-l privim în diacronia sa) de a reduce durata unui semestru cu câteva zile, înainte și după vacanțele școlare. „la fiecare vacanță, e știut că se încetează lecțiile cu două, trei zile înainte de termen și uneori se încep cu două, trei zile mai târziu decât trebuie".[20] Măsurile pe care le propune Spiru Haret sunt drastice: reținerea din salariu sau chiar chemarea în instanță, admițând, totuși, valoarea lor reparatorie limitată. În schimb, e de părere că „[...] îndreptarea cea mai mare o va aduce numai tactul și energia directorilor." În acest sens, Ministrul Instrucțiunii Publice și Cultelor de la acea vreme avansează o propunere interesantă privind condicele de prezență. Constată că acestea sunt semnate de către toată lumea, fără posibilitatea de a oferi detalii cu privire la timpul efectiv petrecut în sala de curs, motiv pentru care recomandă *condica-repertoriu* „în care fiecare catedră să aibă partida ei, compusă din un număr suficient de pagini pentru a conține semnăturile profesorilor respectivi în timp de un an. Iată un model de dispoziţiune ce ar avea fiecare pagină"[21] (vezi *Anexa 1*). Concluzia lui Spiru Haret în fața acestor comportamente este pe cât de justă, pe atât de tristă: „Școala trebuie să fie, mai presus de toate, școală de moralitate și profesorii, care dau chiar ei exemple de nedisciplină și de dispreț al legilor și datoriilor lor, sunt nedemni de înalta misiune ce li s-a încredințat".[22]

Nu putem să nu remarcăm faptul că actualul *Cod – cadru de etică* nu prevede nimic cu privire la acest obicei. Prezența unor termeni precum: *autoexigență*, *profesionalism*, *independenţă şi libertate profesională*, în lipsa explicitărilor, nu rezolvă problema.

Am menționat anterior că, deși sunt precizate îndatoririle personalului didactic cu privire la conduita profesională, nu există decât o singură dispoziție cu privire la măsurile sancționatorii în cazul nerespectării prevederilor prezentului *Cod*: „ART. 14: Încălcările prevederilor prezentului cod reprezintă abateri disciplinare şi se sancţionează conform legislaţiei în vigoare", fără a se indica explicit cui revine sarcina de a aplica eventuale măsuri disciplinare și nici în ce ar consta ele. Firește, *Legea Educației Naționale*, *Codul Muncii* și *Legea nr. 47* statuează astfel de măsuri. Pe de altă parte, în vremea în care Spiru Haret era Ministrul Instrucțiunii Publice și Cultelor, nu

[19] Haret C., Spiru, *op. cit.*, p. 178;
[20] *Idem*, p. 192;
[21] Haret C., Spiru, *op. cit.*, p. 189;
[22] Haret C., Spiru, *op. cit.*, p. 179;

exista un „cod de etică", dar sancțiunile prevăzute de lege erau cât se poate de clare, uneori chiar extrem de severe și de nedrepte: „situația institutorilor și mai ales a învățătorilor era netolerabilă. În fiecare moment, ei puteau fi cenzurați, transferați, suspendați sau chiar destituiți și nu găseau în lege nici cea mai mică protecție"[23]. În plus, atrage atenția o propunere legislativă din anul 1886, apreciată de Spiru Haret, dar nevotată. Autorul acesteia recomanda înființarea unor „comisii de judecată" (un echivalent al comisiei de etică și disciplină actuale), formată din „rectorul universității" (n.r.: *al școlii*) și, surprinzător, „doi membri de la Curtea de Apel (pentru cursul primar), respectiv de la Curtea de Casație (pentru cursul secundar).[24] Justificarea prezenței deopotrivă a unor reprezentanți ai învățământului și a unor membri din aparatul juridic era fundamentată pe certitudinea aplicării unor măsuri disciplinare echitabile: „ar fi asigurat împărțirea dreptății în mod care să nu lase nimic de dorit".[25] Sigur că înființarea unor asemenea comisii în învățământul preuniversitar actual nu intră în discuție, existând prevederi clare, în acest sens, în Legea Educației Naționale[26] care, coroborate cu art. 247-252 din *Codul Muncii*, numesc măsurile sancționatorii pentru abaterile disciplinare și pe cei împuterniciți să le aplice. Credem, totuși, că actualul *Cod-cadru de etică* ar fi trebuit să includă, în cuprinsul său, o sistematizare a acestor dispoziții, în vederea transparentizării actului decizional cu privire la o posibilă abatere disciplinară cauzată de încălcarea normelor de conduită. Mai mult, încălcarea unor dispoziții prevăzute la art. 5-9 ale *Codului-cadru de etică* intră fie sub incidența *Codului civil*, fie sub aceea a *Codului penal*, de aceea era necesară o detaliere a sancțiunilor pentru fiecare încălcare a acestora.

Asemenea dispoziții, existente astăzi, erau cuprinse în *Legea asupra învățământului secundar și superior din 23 martie 1898*[27], din vremea mandatului de Ministru al Instrucțiunii Publice și Cultelor al lui Spiru Haret. De pildă, *Art. 43* numește „crime" și „delicte" următoarele: „fals, furt, înșelăciune, abuz de încredere, calomnie, mărturie mincinoasă, atentat la bunele moravuri, delapidare de bani publici [...]".[28] Sancțiunea pentru asemenea fapte era una cât se poate de clară: „încetează a face parte din corpul

---

[23] Haret C., Spiru, *Operele lui Spiru C. Haret* (vol.VIII: *Polemice și politice: 1905-1907*), București, Comunicare.ro, 2009, p. 178;
[24] Haret C., Spiru, *op. cit.*, p. 179;
[25] *Idem*;
[26] Art. 280, alin. (4), lit. A) : „pentru personalul didactic, comisii formate din 3-5 membri, dintre care unul reprezintă organizaţia sindicală din care face parte persoana aflată în discuţie sau este un reprezentant al salariaţilor, iar ceilalţi au funcţia didactică cel puţin egală cu a celui care a săvârşit abaterea."
[27] *Legea asupra învățământului secundar și superior din 23 martie 1898, cu modificările introduce prin legea promulgate cu decretul regal nr. 2727 din 9 iulie 1901*;
[28] Haret C., Spiru, *Operele lui Spiru C. Haret* (vol.III: *Oficiale: 1907-1910*), București, Comunicare.ro, 2009, p. 133;

didactic profesorii și maiștrii condamnați pentru crime sau pentru delictele următoare: fals [...]". În *Codul – cadru de etică* apar unele dintre aceste fapte, dar ele sunt numite, fără deosebire, „abateri disciplinare".

Un alt articol din legea amintită își are corespondent în *Codul – cadru de etică* actual. Este vorba despre art. 5, lit. b), alin. (iv), care statuează că sunt interzise „meditaţiile contra cost cu beneficiarii direcţi ai educaţiei de la formaţiunile de studiu la care este încadrat". În legislația haretiană din 1901, se regăsește aceeași dispoziție (*Art. 41*), cu deosebirea că meditațiile nu erau interzise numai în cazul elevilor de la clasă, ci interdicția viza toți elevii din școala respectivă.

Un aspect înfierat de Spiru Haret, inexistent în actualul *Cod – cadru de etică*, îl constituie imixtiunea politicului în viața școlii. Remarcile ministrului sunt extrem de acide la adresa dascălilor implicați politic, evidențiind pericolul pe care aceștia îl reprezintă pentru elevi: „[...] cum vor conduce ei (n.r. *copiii*) treburile țării, când de la profesorii lor ei vor fi căpătat exemple din care să învețe că minciuna și injuria sunt nedespărțite de îngrijirea afacerilor publice [...] În politică se vede că sunt permise unele lucruri care în viața zilnică sunt considerate ca lucruri necinstite și dezonorătoare...".[29]

Nu în ultimul rând, atrage atenția, în *Codul–cadru de etică*, art. 5, alin. (iii), conform căruia conduita profesorului asigură: „protecţia fiecărui beneficiar direct al educaţiei, prin sesizarea oricărei forme de violenţă verbală sau fizică exercitate asupra acestuia, a oricărei forme de discriminare, abuz, neglijenţă sau de exploatare a acestuia". În viziunea haretiană, un comportament al cadrului didactic ce încalcă acest principiu constituie cea mai gravă abatere disciplinară: „O asemenea purtare (n.r.: de a insufla elevilor atitudini discriminatorii, de ură și dispreț față de cei din jur) ar fi negațiunea deplină a chemării profesorului și ar constitui, din partea lui, cea mai gravă abatere de la datoria lui de profesor". Legislația actuală sancționează grav acest comportament, plasându-l în categoria infracțiunilor contra ordinii și liniștii publice (vezi art. 369, *Incitarea la ură sau discriminare* din noul *Cod penal*).

Concluzii

În ciuda eforturilor autorităților de a combate derapajele deontologice din învățământ, se pare că, în unele privințe, pași importanți nu s-au realizat. Confruntarea ideilor din opera lui Spiru Haret cu dispozițiile *Codului – cadru de etică* și cu realitatea din școli evidențiază necesitatea regândirii sistemului, cu accent pe

[29] *Idem*, p. 196 - 203;

formarea copiilor în spiritul valorilor morale: „Eu consider că principala datorie a școalei este să dea educația morală și pun pe al doilea plan pe cea intelectuală".[30]

Pentru aceasta, comportamentul dascălilor trebuie să fie, în primul rând, unul moral, în acord cu normele etice, deoarece fenomenul „contagiunii morale" e o certitudine: elevii își imită profesorii: „Pentru aceasta, exemplul profesorului însuși este cel mai bun mijloc de educație"[31] În absența unor principii morale sănătoase care să ghideze comportamentul zilnic al tuturor, viitorul societății românești este unul sumbru.

O radiografie sumbră a ceea ce se întâmplă astăzi în învățământ o realizează cotidianul *Adevărul* care, în luna octombrie a anului trecut, publica un articol pe cât de realist, pe atât de tulburător: *Studiu: românii, convertiți la corupție încă din școală*, a cărui concluzie întărește opinia noastră: „Până când nu vom reforma sistemul educațional, nu cred că vom avea o schimbare de substanță în școala românească și, implicit, în politică".[32]

Bibliografie:

1. *Codul-cadru de etică al personalului didactic din învăţământul preuniversitar*, aprobat prin Ordinul Nr. 4831/2018 din 30 august 2018;
2. ***, *Enciclopedie de filosofie și științe umane*, București, ALL EDUCATIONAL, 2004;
3. Haidt, Jonathan, *Mintea moralistă: de ce ne dezbină politica și religia?*, București, Humanitas, 2016;
4. Haret C., Spiru, *Operele lui Spiru C. Haret* (vol.I: *Oficiale: 1884-1888, 1897-1899*); pref.: Remus Pricopie, Constantin Schifirneț, București, comunicare.ro, 2009;
5. Haret C., Spiru, *Operele lui Spiru C. Haret* (vol.III: *Oficiale: 1907-1910*); pref.: Remus Pricopie, Constantin Schifirneț, București, comunicare.ro, 2009;
6. Haret C., Spiru, *Operele lui Spiru C. Haret* (vol.V: *Parlamentare: 1901-1904*); pref.: Remus Pricopie, Constantin Schifirneț, București, comunicare.ro, 2009;
7. Haret C., Spiru, *Operele lui Spiru C. Haret* (vol.VIII: *Polemice și politice: 1905-1907*); pref.: Remus Pricopie, Constantin Schifirneț, București, comunicare.ro, 2009;
8. Iosip, Florinela, *Studiu: românii, convertiți la corupție încă din școală*, în *Adevărul*, nr. 8030, marți, 30 octombrie 2018;

[30] Haret C., Spiru, *Operele lui Spiru C. Haret* (vol.V: *Parlamentare: 1901-1904*), București, Comunicare.ro, 2009, p. 65;
[31] Haret C., Spiru, *Operele lui Spiru C. Haret* (vol.V: *Parlamentare: 1901-1904*), București, Comunicare.ro, 2009, p. 195;
[32] Iosip, Florinela, *Studiu: românii, convertiți la corupție încă din școală*, în *Adevărul*, nr. 8030, marți, 30 octombrie 2018.

9. Kangaslahti, Jukka, *Investiție în educație, investiție în viitor. Modelul finlandez și aplicabilitatea lui în România*, București, Editura Lumina Evangheliei, 2012;
10. *Legea Educației Naționale nr.1*/2011;
11. *Lege nr. 477 din 8 noiembrie 2004 privind Codul de conduită a personalului contractual din autorităţile şi instituţiile publice*;
12. Singer, Peter, *Tratat de etică*, Iași, Polirom, 2006.

Surse web:

1. https://www.oaj.fi/en/education/ethical-principles-of-teaching/teachers-values-and-ethical-principles/;
2. http://www.cnshb.ro/colocviile-haretiana

ANEXE

Anexa 1: model de condică: „condica-repertoriu", propusă de Spiru Haret (în vol. I)

1884-1886.
Limba latină, clasa I, a II-a şi a III-a.
Profesor: Dl N. N. de la 1 septembrie până la 25 ianuarie.
Dl P. P. de la 26 ianuarie până la 30 ianuarie.

Zile şi ore de curs:
Clasa I: luni, miercuri, vineri, sâmbătă, 8–9.
Clasa a II-a: marţi, joi, vineri, sâmbăta, 9–10.
Clasa a III-a: marţi, joi, sâmbătă, 10–11.

Luna	Data lunii	Ziua	Ora	Clasa	Semnătura Profesorului	Observaţiunile directorului
Octombrie	23	marţi	9-10	II	N. N.	Intrat la 9 ore 15 m.
Octombrie	23	marţi	10-11	III	N. N.	Ieşit la 10 ore 48 m.
Octombrie	24	miercuri	8-9	I		Absent, bolnav

Indicaţiunile din capul paginii se vor pune numai la pagina începătoare a partidei anuale a fiecărei catedre.

În orele de absenţă, directorul va acoperi locul rezervat semnăturii cu două trăsături transversale, pentru a nu se mai putea semna acolo.

Etica- valoare intrinsecă a învăţământului actual

Autori:

Agapie Elena, profesor limba și literatura română, Liceul Teoretic "Traian"

Stan Magdalena, profesor limba și literatura română, Liceul Teoretic "Traian"

Motto: "Omul poate deveni om numai prin educaţie. El nu e nimic decât ceea ce face educaţia din el." – Immanuel Kant

În acest an școlar a intrat în vigoare ***Codul- cadru de etică al personalului didactic din învăţământul preuniversitar***, aprobat prin OMEN nr. 4.83/ 30 august 2018. Așadar, există astăzi în școala românească și un cadru legal prin care se reglementează valorile care trebuie să ghideze activitatea și comportamentul fiecărui profesor, în relațiile acestuia cu instituția școlară și cu beneficiarii educației. La art. 2 se precizează că acesta "instituie un ansamblu de valori, principii şi norme de conduită menite să contribuie la coeziunea instituţională şi a grupurilor de persoane implicate în activitatea educaţională, prin formarea şi menţinerea unui climat bazat pe cooperare şi competiţie după reguli corecte."
Este oare suficient să te conformezi acestor norme pentru a fi profesor? Cu siguranță Codul de etică era necesar, dar dincolo de aceste norme deontologice, valorile etice au reprezentat dintotdeauna însăși esența activității didactice, căci profesorul formează în primul rând caractere și definește, alături de familie, valorile și principiile de viață ale educabilului. Așadar, profesorul are datoria de a transmite aceste valori, principii și norme de conduită reglementate inclusiv prin Codul de etică și elevilor pe care îi îndrumă, nu doar în mod direct, explicit (prin temele abordate în orele de curs, în activitățile extrașcolare), ci mai ales în mod implicit, prin propriul comportament care devine un model pentru elevi. Educația este cea care formează valorile morale, de aceea componenta etică a învățământului este una intrinsecă, profesorul fiind nu doar un îndrumător spre acumularea de cunoștințe, ci mai mult un exemplu de conduită

Care ar fi valorile fundamentale pe care le poate transmite un profesor atunci când se află în fața elevilor săi?

1. Categoric, **pregătirea temeinică de specialitate** constituie o valoare esențială, care contribuie la instituirea autorității morale profesorului în faţa clasei, având astfel posibilitatea sa de a influenţa în mod real pe elevii săi, cu urmări pozitive în afirmarea potenţialului colectivului de elevi.

2. **Pregătirea psihopedagogică**, formarea unor priceperi, deprinderi şi obişnuinţe de muncă pedagogică, adaptarea la nevoile educabililor reprezintă valori fără de care nu se poate concepe munca educativă.

3. **Stabilirea unei relații de comunicare** între elevi și profesor este esențială pentru desfășurarea în bune condiții a actului didactic. Profesorul trebuie sa îl îndrume pe elev să comunice și să se comunice pentru a se descoperi pe sine. Modelul pe care îl oferă profesorul va fi fundamentat însă și pe modul în care se comportă elevii în timpul orei de curs, pe maniera în care cadrul didactic reacționează în cazul fiecărui tip de comportament. Clasa de elevi devine un context de modelare a raportării elevului la propria persoană, la colegi și la cadrul didactic, iar percepţia acestuia din urma asupra unui copil afectează modul în care acesta comunică şi se raportează la sine si la ceilalti.

4. **Calitățile afective**, pasiunea pentru profesie. Profesorul trebuie să asigure în relațiile sale cu elevii o atmosferă bazată pe o comunicare sinceră și deschisă, pe respect reciproc pentru a pătrunde în lumea interioară a educabililor și să-i încurajeze pentru a-și afirma potențialul. Răbdarea, perseverența, atitudinea echilibrată, dar și intransigența în respectarea regulilor sunt valori necesare pentru a asigura succesul actului de educație. Profesorul oferă permanent feedback, implică elevul în proiecte pentru a-i recunoaște astfel meritele, manifestă răbdare în comunicare.

5. **Abilitatea de a comunica și empatia**. Întotdeauna profesorul este **inițiatorul comunicării** și interacționează permanent cu tpuri temperamentale diferite, de aceea el trebuie să-si dezvolte abilitățile pentru a fi eficient în relațiile interpersonale (capacitatea de a dirija fără a-l frustra pe celălalt). Aceste capacități obligatorii pentru un profesor sunt: abilitățile de a analiza și de a înțelege relațiile interpersonale, rezolvarea problemelelor din relațiile interpersonale, să aibă noțiuni de comunicare, să fie implicat în mod echilibrat în relație, să aiba mai mult tact (atent, politicos), să fie pro-social si să se integreze armonios în grup, să fie mai cooperant, participativ, să fie mai putin marcat de probleme personale în relațiile cu ceilalți. În mod specific, la clasă, profesorul, interacționând cu elevii, îi va ajuta să se integreze în grup și le va acorda o atenție specială la rezolvarea sarcinilor pe care aceștia uneori vor avea tendința să le respingă.

6. **Capacitatea de negociere a conflictelor** este o calitate necesară a profesorului, care îl ajută depășească situațiile tensionate și influențează în mod decisiv

comportamentul elevilor. Intervin adesea bariere în comunicare, deoarece clasa este un grup eterogen, profesorul fiind confruntat aproape întotdeauna cu probleme de comportament ale copiilor, dintre cele mai diverse, de cele mai multe ori manifestate simultan, cum ar fi: agresivitate, folosirea cuvintelor neadecvate, întreruperea celorlalţi, hiperactivitate, lipsa de atenție, dezinteresul pentru disciplina respectivă, refuzul de a îndeplini sarcinile de lucru, iar depășirea barierelor în comunicare depinde de atitudinea profesorului, pornind de la adevarul vorbelor lui Horațiu- "Nimeni nu e atât de rău, încât să nu poată fi educat".

7. **Receptivitatea la nou** în activitatea sa, dorința de **perfecţionare permanentă**, în domeniul conținutului științific al disciplinei, în domeniul pedagogiei și al metodicii. Cadrul didactic transmite elevilor prin conduita sa valoarea învățării permanente. Dincolo de orice reglementări legale, interacțiunea cu elevii constituie pentru profesor într-o experiență de învățare perpetuă, acesta fiind provocat să găsească cele mai eficiente soluții, autoperfecționându-se. "Știu că nu știu nimic" ne transmite preceptul socratic la care trebuie să ia aminte orice profesor. Cadrul didactic dispune însă de două resurse prețioase în demersul său: experiența acumulată permanent și elevii săi.

8. Capacitatea de autoanaliză, de recunoaştere a propriilor limite şi greseli, având în vedere că, de cele mai multe ori, relaţiile problematice cadru didactic- elev atrag un tratament discriminatoriu. Astfel, elevii cu probleme de comportament beneficiază de cele mai multe ori de o atenție specială, dar în sens negativ: nu sunt solicitați să răspunda la oră decât pentru a fi sancționați, nu primesc feedback pozitiv, gesturi de considerație, ceea ce va întari barierele în comunicare. Modul în care acestea sunt gestionate influențează decisiv relaţia dintre cadrul didactic şi copil, dar și calitatea procesului de comunicare. Observăm că atunci când transmitem un comportament calm, afectivitate, empatie și interes pentru elevii catalogați "cu probleme", când le incurajăm și cel mai mic progres, avem șanse mai mari de a obține de la aceștia comportamentul dorit, decât doar printr-o situare pe o poziție strict de autoritate care poate aplica oricând o sancțiune, și ea necesară. Pentru că este totuși un drum greu până la rezultatul dorit, profesorul trebuie să manifeste implicare și voință, deoarece fiecare copil educat și instruit este un om pe care îl salvează de la o potențială cădere în abis.

Profesorul umanizează învățătura, îi oferă durabilitate. A instrui înseamnă a construi, iar o personalitate în formare poate fi modelată în virtuți sau poate fi alterată de erorile educației, iar atunci când descoperim elemente negative în modul de raportare a copilului la lumea din jur trebuie să ne asumăm misiunea de a-l îndrepta în direcția corectă. Imaginea profesorului reflectată prin ochii elevilor va fi la un moment dat copiată de aceștia, conștient sau inconștient, de aceea scoala, oferind cultură și

cunoaștere trebuie să rămână matca virtuților care întregesc o personalitate în formare, oferindu-i armele prin care își va învinge vulnerabilitatea la tentațiile negative din jur, tot mai agresive în zilele noastre.

Bibliografie:

1. ***Codul- cadru de etică al personalului didactic din învăţământul preuniversitar***, aprobat prin OMEN nr. 4.83/ 30 august 2018

2. Cucoș, Constantin- ***De ce e nevoie de un reglaj etic în educație***, 2014, http://www.constantincucos.ro

ETICA ȘI STAREA DE BINE

Drd. Banu Ana-Maria
Universitatea București
Facultatea de Litere

Etica în educație este expresia unui anumit tip de societate, interesată să dezvolte și să fructifice abordarea transdisciplinară ce angrenează echipe de cercetare și instituții, precum și domenii ca filozofia, psihologia, sociologia, pedagogia, neoroștiințele. Iată de ce este riscant și limitativ acest demers, iar abordarea relației dintre etica și starea de bine ar putea crea impresia că este mai prudent să ne abținem, în loc să descriem o realitate polimorfă. La o analiză atentă a ceea ce presupune starea de bine în școala românească, rezultă necesitatea de a trecere de la observarea și descrierea proceselor de formare a absolvenților la asigurare condițiilor reale de angajabilitate de tip individual și instituțional.

CUVINTE-CHEIE:„starea de bine” (well-being), strategie, sistem educațional, contract social, credite transferabile, angajabilitate, adaptabilitate proactivă, planificarea viitorului.

PREMISE. Poate școala să dea exemple de etică, atâta timp cât fiecare istituție și fiecare proces educativ reflectă dereglarea mecanismelor sociale? Instituția, numită școală induce în mod real, corect modele societății?

Propun atenției o valoare pe care Academia Română o consideră necesară în sistemul educaţional românesc şi anume „starea de bine" (well-being), din Proiectul nr. 1 din: „Şcoala şi educaţia în viziunea Academiei Române" „Strategia de dezvoltare a României în următorii 20 de ani"[33]. Sintagma *starea de bine* îmi amintește de ceea ce grecii numeau καλοκαγαθία, *(kalokaghatia,* arta de a fi fericit, prin idealul armonizării virtuților morale cu frumusețea fizică). De asemenea, starea de bine derivă, cred eu, şi dintr-un contract social, prin care „membrii profesiei cad de acord să renunțe la interese înguste(...) și să adere la standarde înalte ale activității, în timp ce societatea permite profesiei o autonomie substanțială de a se autoreglementa. *Etica* unei profesii descrie datoriile specifice asumate de membrii ei prin contractul social."[34] Contractul social implică *așteptări* reciproce într-o comunitate profesională și societatea în care trăim.

REZULTATE – NOUTĂȚI

Este etic să fructifice societatea competențele generațiilor actuale, în condițiile în care școala are un rol decisiv în societatea cunoașterii. De aceea, accesul absolvenților la posturi ar trebui să fie real, nu ipotetic. Contractul social angajator-angajat ar trebui să fundamenteze valori și principii academice. Este etic să aflăm periodic situația reală a absolvenților. Solicităm măsuri pentru ameliorarea anagajabilității absolvenților, fără discriminare de vârstă, sex, etnie sau apartenență politică.

Este etic să se implice *Universitatea* în contractul social angajator-angajat, să aibe ultimul cuvânt de spus în susținerea specialiștilor pe care i-a format. Să redobândească cea mai mare credibilitate în societate. De unde vine starea de bine în sistemul de învățământ românesc? De nicăieri, dacă ar fi să credem un studiu efectuat de Banca Mondială ce atrage atenția asupra unui: „Viitor sumbru dacă nu vom schimba ceva în educație"[35]. Ce am putea schimba pentru a obţine starea de bine? Deprinderile, competențele dobândite prin studii universitare avansate conduc în mod real la angajarea absolvenților? Starea de bine ar putea veni de la sentimentul utilității studiilor certificate, nu doar de credite transferabile, ci și de corespondența acestora cu locuri de muncă sau posturi repartizate sau actualizate la nivel național sau european de un for academic, potrivit unor criterii transparente.

---

[33] Coord. prof. univ. dr. Ioan Dumitrache şi acad. Emil Burzo, p. 19.
[34] Hamilton, Lorna: *Constructing Pupil Identity: Personhood and ability*, 2002.
[35] Gheorghe, Laurențiu: *Revista 22*, din 13.10.2018.

Voi demonstra în acest demers cel mai important aspect etic al universităților românești și anume, necesitatea de a corela lista absolvenților cu câte o listă vizibilă minimală de posturi sau ucenicii la vedere, formulate explicit, alese pe baza unor criterii ce nu dau greş.

Universitățile românești se află într-un mare impas. Ele au de ales: ori participă instituțional la deblocarea și afișarea posturilor, ori suspendă locurile de școlarizare în deceniile în care posturile nu au cum ajunge la absolvenți.

Studiul de caz asupra situației absolvenților pe piața muncii se face rarereori, doar ca paradă de imagine triumfalistă, fără statistici instituţionale consecvente, suspectabile de

parti-pris. Universităţile româneşti nu fac o analiză credibilă a situației absolvenților pe piața muncii, în absenţa proiectelor cu fonduri europene. Utilizez termenul de angajabilitate cu sensul de „adaptabilitate proactivă", adică o foarte bună cunoaștere a carierei de către aplicant, „o bună capacitate de adaptare și foarte bune deprinderi de relaționare[36]. Adaptarea nu poate fi doar o calitate a componentei umane. Este etic să se adapteze și instituțiile, prin rolul decisiv în activarea posturilor existente pe piaţa muncii.

Să zicem că Marian Georgescu, absolvent de elită al Universității, a învățat din vocație, sperând să evite șomajul. El are înclinația de a găsi un loc de muncă. Ce se va întâmpla cu subiectul nostru, când angajabilitatea instituțională lasă de dorit sau tinde spre zero? Angajabilitatea instituțională, după opinia mea, trebuie să fie transparentă, dublată de implicarea academică în deblocarea joburilor. Atunci *Universității* nu îi va mai fi imposibil să afișezesă statistica absolvenților cu loc de muncă, nici să gestioneze planurile de studiu universitar corelate cu locul de muncă, nici să traseze sincronizarea angajării (imediat, la o distanță mai mare sau mai mică de la absolvirea studiilor universitare avansate, cu sau fără o reconversie profesională).

Cazul A. Pe Marian Georgescu îl așteaptă învățarea pe întreg parcursul vieții, adică o realitate menită a temporiza absența locurilor de muncă prin vânătoarea de diplome pentru dosarul personal, cu n pagini ce atestă doar **angajabilitatea individuală ipotetică**. Efortul studentului este superfluu, dacă societatea nu e dispusă să gestioneze și angajabilitatea instituțională. Astfel, generația de absolvenți nu va mai fi dispusă să opereze cu in/utilitatea formării și cu deznădejdea inactivării forței de muncă *ex nihilo nihil*.

Absolvenții, care vor să devină profesori, au dreptul să afle posturile existente așa cum rezultă din coroborarea informațiilor mai multor instituții (inspectorate, școli),

[36] Fugate et al, 2004, apud Asonitou, 2015, p. 284 Harvey 2001,100,102.

au dreptul să știe când și dacă se vor debloca posturile, prin diminuarea numărului de elevi în clasă, prin publicarea periodică, în timp util, a unei liste orientative. Oare repartizarea centralizată a nimicului prin examenul de titularizare mai are vreun rost, când posturile sunt de ani grei blocate? Trebuie să plece zeci de mii de absolvenți din țară, ca în cazul absolvenților de Medicină, pentru a se înființa locuri de muncă pentru tinerii specialiști ce vor susține pe umerii lor dezvoltarea țării prin faptul că plătesc impozite, întemeiază familii, produc plusvaloare?

Cazul B. Eroul nostru absolvent al *Universității* se pregătește ani buni pentru *Examenul Național de Titularizare,* va îngroșa decenii rândurile suplinitorilor care iau degeaba nota 10, fără șansa unui post titularizabil. De ce ? Pentru că forul academic se lasă „fentat" de directorii de școli ce ascund posturile libere, prin blocarea pe câteva decenii a catedrelor. Posturile libere sunt plimbate prin comitete și comisii, astfel încât orele se tot reîmpart, normele profesorilor existenți se supraîncarcă (prin așa zisele ore suplimentare, care se plătesc foarte prost și /sau foarte târziu sau deloc). Catedrele vacante nu ajung să fie re/cunoscute și transmise la Ministerul Educației, examenul însuși de titularizare fiind un aparat greoi, superfluu, costisitor și cronofag. Marian Georgescu s-a titularizat după ani grei, obține un post la periferia județului, (pentru că au demisiont profesorii angajați anterior) la școlile aflate în lichidare, doar acolo unde naveta este cvasiimposibilă. Deplasarea profesorului în zone greu accesibile se face doar cu mașina personală, în calitate de șofer cascador, iar o jumătate din salariu acoperă transportul spre locul de muncă.

În ciuda acestor cazuri repetabile pe scară largă, facultățile produc în continuare absolvenți la multiple specializări, fără previziuni încurajatoare pentru cei mai buni studenți. Dispariția posturilor, a școlilor din mediul rural și de la periferia județului ține cont de sporul negativ al populației din România, de comasarea unor școli sau formarea unor consorții nu doar în satele izolate, de generații întregi de absolvenți ce părăsesc masiv țara pentru totdeauna, în lipsa speranței de a supraviețui din punct de vedere socio-profesional.

O știre[37] despre subfinanțarea cronică a școlii, despre desființarea a cinci școli pe an ar trebui să alarmeze nu doar profesorii, ci și planul de școlaritate al Universității? Conform unei situații transmise de Inspectoratul Școlar Prahova, începând cu anul 2017-2018, în Prahova nu mai funcționează șapte unități de învățământ, respectiv trei grădinițe și patru școli. Cea mai mare parte a absolvenților umaniști, fie nu pot aplica în practică, nici cantitativ și nici calitativ ceea ce au învățat în *Universitate*, fie rămân

[37] https://www.observatorulph.ro/exclusiv/85708-sapte-scoli-si-gradinite-din-prahova-au-fost-desfiintate-incepand-cu-anul-scolar-2017-2018.

încadrați pe locuri de muncă ce necesită doar studii liceale. S-ar părea că angajatorul român are oroare de supracalificare.

Susțin necesitatea implicării *Universității* în angajarea studenților și a absolvenților ca titulari. În absența unei liste minimale de posturi, universitățile produc absolvenți ce au toate competențele inaplicabile sau în așteptare... *sine die, sine ira et studio.* Absolvenții *Universității* vor avea abilitatea de a învăța și de a dezvolta rapid competențe într-o lume fără servicii, fără copii, fără bunici, dispuși a-și ajuta copiii și nepoții. Ca student în Uniunea Europeană, Marian Georgescu și copilul lui trebuie să calculeze *ab initio* investiţia în anii universitari, să își planifice viitorul pentru a ști care sunt şansele de angajare, la ce salariu se pot aştepta ei după absolvire pentru a se împrumuta în viitorii 30 de ani spre a-și acoperi costul casei, al maşinii, al studiilor universitare și al propriilor subzistențe. Problema este dacă suprimăm mărul bogat din grădină sau învățăm de la acesta, cum luptă el pentru lumină și pentru forța de a concentra toată seva spre crenguța firavă, purtătoare de rod.

Este etic să se implice Universitatea în accesul absolvenților la posturi, să medieze contractul social angajator-angajat, să aibă ultimul cuvânt de spus în susținerea specialiștilor pe care i-a format. Să excludă mila, pila, sila din accesul tinerilor la posturi. Să redobândească cea mai mare credibilitate în Cetate oamenii preocupați de cunoaștere și valorile ei.

Bibliografie

- Dumitrache, Ioanşi Burzo, Emil (coord.): *Strategia de dezvoltare a României în următorii 20 de ani,* Proiectul nr. 1: *Şcoala şi educaţia în viziunea Academiei Române, pag19;* www.academia.edu/Fugate et al, 2004, apud Asonitou, 2015, p. 284 Harvey.
- Creţu, Carmen Mihaela, Chisăliţă Oana Andreea: Analiza situației absolvenților pe piața muncii. Perspectivă pedagogică, 2015, 284
- Weiss,L ;Pellanda Dieci, S& Anne Monnier: Etică și deontologie preofesională, *Formation et pratiques d'enseignementen questions*Numéro 20,
- Ogien, R. *L'éthique aujourd'hui*. Maximalistes et minimalistes, Gallimard, Paris,2007.
- http://revuedeshep.ch/pdf/20/20-04-Galichet.pdf
- Hamilton, Lorna :*Constructing Pupil Identity: Personhood and ability*, Unoversity of Edinburg, 2002, https://onlinelibrary.wiley.com/doi/absp.3
- Studiu instituțional de monitorizare a inserţiei pe piaţa muncii a absolvenţilor din învăţământul superior; Raport de monitorizare;
- http://www.alumni.uaic.ro/publicatiile-FA-UAIC/2011_raport_UAIC_absolventi_pe_piata_muncii.pdf

- Vică, Constantin: Adevărul, 28 martie, 2014, h.14,34
- https://adevarul.ro/cultura/arte/adevarul-live-ora-1500-despre-dilemeleetice-lumii-reale-virtuale-1_53356b6f0d133766a84cb2a2/index.html
- http://www.cered.ro/2015/volum-conferinta/

ETICA EVALUĂRII ÎN EXCES

Niculina BERCEA, dr în filologie

Profesor, Colegiul Național Ion Luca Caragiale, Ploiești

Cuvinte-cheie: *standarde multiple, curriculum, autoritatea în rețea, viitoruri multiple și volatile, autodisciplina impusă, evaluarea discriminatorie, autonomie dincolo de google*.

Școala, responsabilă parțial de reușita unei generații, este filtrată de absolvenți celebri, ca Mihai Eminnescu și George Bacovia, în poeme memorabile prin cronotopul penitenței, mustind de amintiri negative și dureroase: *În zadar în colbul școlii/Prin autori mâncați de molii/Cauți urma tinereții și îndemnurile vieții....*

Cine nu a murmurat: *Liceu, cimitir/ Al tinereții mele/Pedanți profesori/ Și examene grele*... ? Cu nostalgie și drag, revenim pe treptele școlii care ne-a de/format, adică ne-a făcut oameni mari. Pe zi ce trece, ne confruntăm cu standarde din ce în ce mai înalte de evaluare, deși resursele noastre instituționale, economice, psihologice, spațio-temporale sunt din ce în ce mai limitate.

Participând la *Conferința Națională în domeniul Educației*, ediția 2018, din 11 septembrie, atelierul 5, despre *Calitatea profesorilor și metode de evaluare*, susținut de Șerban Iosifescu, am consider subiectul evaluării extrem de complex și sensibil. Dezbaterea palpitantă s-a centrat pe modul cum influențează evaluarea calitatea educației. S-a conchis că este nevoie de o strategie națională de dezvoltare a

resurselor umane în educație, mai ales cu privire la evaluarea performanței profesionale. Se admite că evaluarea în educație este formală, birocratică, uniformizantă, subiectivă, realizată de pe poziții de forță, inutilă pentru școală, inutilă pentru cel evaluat (Asociația *Ține de noi,* Fundația *Hans Seidel*). Reflectăm asupra sintagmei *evaluare în exces* și ne întrebăm dacă nu cumva noi înșine am evaluat în acest mod .

Am evaluat în exces**,** uneori neconform cu baremele, copii- cazuri sociale și medicale de nerezolvat în sistemul de protecție românesc: boli atroce, absența familiei, șomajul părinților, deznădejdea transmisă de absolvenții mai mari, ce au de lucru sub calificarea lor sau nu au un job convenabil, în ciuda formării *la vârf*. Toate acestea s-au reflectat în note foarte scăzute. Evaluarea este excesivă, *volens-nolens*, ea nu poate ține cont de *dreptul,* poate absurd, al elevilor de a nu participa, din când în când și foarte des, la propriul proces de formare. Unii elevi tind a se disocia de valorile școlii, (altă formă de abandon școlar), dau lecții de reușită ocupațională, morală și finaciară altora, bazându-se pe naivități și forțe oculte.

Ne implicăm în evaluarea simulată, cronofagă, neeconomică, derizorie... Cât timp elevii știu că este doar un exercițiu instituțional de înscriere a viitorilor absolvenți pe o platformă, simulările de capacitate și de bacalaureat nu sunt luate în serios, mulți dintre pseudocandidați știind că pot absenta de la probe sau pot renunța la efortul de a aștepta mai mult de o oră în sala de curs, după ce au fost distribuite subiectele.

În calitate de elev, student, doctorand, am dat doar examene, nu și simularea acestora… Nu am reținut decât forma blândă de corijare, orele de întâlnire paideutică, în care profesorii mei făceau cu iubire și măiestie cognitivă și pedagogică acel transfer de elevație, în dezbateri, ședințe de cenaclu, maratoane de lectură, cu și fără programă, întâlniri fulminante cu scriitori, orele de recluziune în singurătatea fascinantă a cărților din biblioteci monumentale sau modeste, austere sau confortabile. Lectura și pregătirea pentru olimpiade în biblioteci, în spații muzeale sau în instituții de cercetare... erau autonormate, căci nu pentru note învățam noi... Profesoara de limba română, Florica Odobescu, ne înscria pe noi, liceenii, la câte o sesiune științifică universitară, să nu uităm de scopul trecerii noastre prin liceu... Căutam atunci *Adevărul, stea de zi* în romanul *Cunoaștere de noapte,* de Alexandru Ivasiuc, iar programa, manualul și iubirea noastră pentru o disciplină erau convergente și revelatoare, fiecare în felul ei, fără să ne intereseze nota. În trei decenii la Colegiul Naţional «Ion Luca Caragiale», Ploieşti, am observat că elevii rețin evaluarea originală, creatoare, cumpănită de talentul lor transdisciplinar. Astfel, fiecare elev este avantajat

de anumite lecturi, de analize gramaticale, de experienţe de cenaclu sau redacţionale, exersează situaţii concrete de comunicare, prin asumarea unor roluri de comunicare dincolo de spațiul școlar (ca ghid, joc de rol, la *Muzeul Literaturii* sau la *Muzeul Naţional de Artă*).

Elevii din clasa a XI-a sunt solicitați: *să scrie în câteva paragrafe despre o temă, evaluată de un profesor care i-a format.* Unii adolescenți au vorbit despre eseul creator, alții, despre plăcerea de a viziona un film, pretextul unei discuții palpitante, despre bucuria de a concepe un text transpuns scenic, de a face acrostih, caligramă sau hai-ku pentru propria bucurie de a exersa condeiul. Alți elevi au scris despre interviul sau cronică teatrală și sportivă publicate în revista școlii. Din păcate, cei mai mulți s-au refugiat în generalizari de genul: *toate temele sunt.../nicio temă nu este....* în negații sau tăceri inacceptabile... Elevii și profesorii care lucrează în proiecte europene sunt slab evaluați, prin activități nonformale, fără posibilitatea de a obține credite sau de a echivala anumite activități formale.

Evaluarea în exces este indiferentă, punitivă, sporește neîncrederea în capacitatea instituțiilor de a forma generații, cu rezultate ce par slabe doar la anumiți parametri, pentru că înclinațiile reale ale elevilor nu prea contează. Dar, vai! Creativitatea nu e menționată, în niciun barem. Evaluarea în exces nu este urmată de remedii concrete, sustenabile.

Evaluarea în exces este ubicuă și se întemeiază pe capacitatea profesorilor responsabili cu disciplinele de examen de a se ruina prin clonarea la două sau mai multe activități în același timp, cu riscul de a se discredita prin pierderea de ore importante pentru fixarea sau achiziția de noi cunoștințe la alte clase. Practic, toată activitatea unei școli gimnaziale sau liceale riscă bulversarea pe câteva săptămâni înainte și după așa zisele probe imaginare, anulând un timp extraordinar necesar formării reale.

Evaluarea cu standarde multiple ce se ignoră reciproc, în ciuda creditelor transferabile, riscă generalizări pripite, totul sau nimic, accelerând anxietatea participanților la procesul de formare, fie profesori, elevi olimpici (umiliți prin costurile modice de formare, transport, cazare catastrofică la susținerea probelor), fie ei discipoli care abia ating aura mediocrității, letargici sau cu nemulțumiri explozive. Profesorii și elevii nu pot echivala participarea lor în cadrul proiectelor internaționale, motiv pentru care fac apel la mica înțelegere pentru motivarea absențelor sau buna îndeplinire a obligațiilor. Interesant este că profesorii din U.E. nu cunosc atât de multe filtre de formare și

verificare, nu evaluează sub presiunea camerelor video și a aparatelor de înregistrare, prezumția de nevinovăție și cea de corectitudine fiind esențiale.

Astfel, apare riscul afirmării din ce în ce mai pronunțate a discursului resentimentar: toată lumea este împotriva tuturor, se formează asociații și ONG-uri gata să vâneze *deficiențele* sistemului și ale slujitorilor ei. În loc de a lupta pentru un ideal comun, în loc de lucra în proiecte meritorii, elevii pot angaja avocați pentru a da în judecată școala și profesorii care îi evaluează, în cazuri nefericite, utilizând răzbunarea personală: agresiunea telefonică, accidente *intenționate*, incendierea caselor celor ce evaluează (cel puțin 3 cazuri în Prahova). Evaluarea excesivă are caracter anticreștin, prin faptul că ne judecăm aproapele, în loc de a pune umărul la truda lui. Unde sunt generațiile ce împlineau proiecte mărețe pentru comunitate și copiii lor, construiau de la zero clădirea școlii, o înzestrau cu obiecte de patrimoniu universal?

Evaluarea excesivă, pasivă, ignoră înclinaţia elevilor, în detrimentul fixării unor elemente perimate sau nefuncționale din punct de vedere profesional. Are aspect formal, verificabil prin costuri reale la nivelul consumului material și spiritual, ce nu produce plus valoare (imprimante, tonere, papetărie, recuperarea problematică a orelor afectate în timpul rezervat evaluării materiilor de examen). Orizontul de așteptare în evaluare este injust, perisabil, excesiv, deoarece cantonează într-un trecut ameliorabil, iar potenţialul de viitor este exclus. Evaluarea profesorilor este excesivă și discriminatorie. Fie devorează integral timpul alocat elevilor, fie substituie profesii și responsabilități ce ar impune angajarea mai multor oameni pe statate diferite de plată. Examinând fișa postului, precum și fișa de apreciere a cadrelor didactice (postate pe diferite surse credibile), descoperim multiple curiozități, cu scopul de a pansa lipsa gravă a posturilor. Evaluarea profesorilor, aşa cum rezultă din fişele postate de diferite instituții, implică pe de o parte, supraspecializarea, pe de altă parte, conține confuzia de roluri instituționale şi ocupaționale. Astfel, ne așteptăm ca un profesor să dovedească în situații concrete și, eventual, cu documente că are rolul de **tutore, mentor, fomator, psiholog, asistent social, pedagog, inginer sau administrator de sistem, creator de soft** (cerinţe în specializarea de la anul III la *Facultatea de Electronică*), **manager de proiect, activist cultural**, **cercetător** și **autor de publicații în plan național și internațional**. Această confuzie a rolurilor conduce la întrebarea: dacă un profesor se ocupă atât de mult de propria persoană, când se ocupă de formarea discipolilor? De fapt, exigențele de mai sus accentuează suprasolicitarea, suprimă sau ignoră creativitatea și autoritatea profesorului deja format prin examenele și inspecțiile de titularizare, definitivat, grad I, grad II, doctorat și alte cursuri menite a acoperi numărul de credite la fiecare 5 ani. În plus, se adaugă o gravă subordonare față de

modele educaționale importate, grefate pe sisteme aparent atractive. În secolul al XX-lea profesorul era profesor, în secolul al XXI-lea, el trebuie să fie cu totul altceva. Elementele de noutate se introduceau cu mai multă prudență la începutul secolului al XX-lea în Noua Revistă română, No. 16 / 25 ianuarie 1909: „Când se punea întrebarea, dacă este suficient a se da drumul elevilor, dintr-o clasă în alta, numai pe baza notelor din cursul anului, toţi răspundeau da; însă un da netemeinic, căci **nu ştiau ce va ieşi din practică**. Când se mai punea şi întrebarea, dacă profesorul, atunci când la finele anului şcolar, trece nota ultimului bimestru şi face cu roşu media anuală, este sigur, că elevul pe care-l promovează dintr-o clasă în alta, şi-a asimilat pe deplin cunoştinţele căpătate în cursul anului pentru a putea fi apt, de a căpăta altele noi, în cursul anului viitor,—aci, nu cred că s-ar fi putut răspunde da nici în tonul primei întrebări. La prima întrebare se putea răspunde cu un da îndoelnic, căci tu profesor vedeai, pe elev că învaţă în cursul anului; dar pentru a doua întrebare, când trebuia să răspunzi dacă-i va rămâne ceva din cele învăţate, până la sfârşitul anului şi după, şi cu care să meargă înainte, aci nu ştiu, dacă cineva s-ar fi încumetat, să răspundă cu oricât de puţină siguranţă, da, înainte de experienţă*".*

Ar însemna, respectând tradiția, că ar trebui să existe un examen anual la fiecare disciplină de interes, iar nivelul de achiziție să permită elevului a repeta sau a continua clasa.

Evaluarea internă și externă tind a copleși școala românească acreditată de ARACIP, procesul didactic aflându-se într-o continuă, dacă nu, feroce evaluare cu caracter individual și colectiv, riscând multiple nesincronizări. Instituțional, sistemul de evaluare este când demolator, când constructiv, o condiție sine-qua-non activitatea umană ce caută un țap ispășitor pentru evenimente greu controlabile, în ciuda bunăvoințelor. Chrome Book solicită pentru educație, un telefon și un laptop, o conectare permanentă pentru fiecare elev. Navetiștii, care fac 90 km/zi de la școală spre mediul rural, nu pot visa la utilizarea zilnică aa dotărilor în școlile din zonele de deal și de munte, la integrarea în rețea, la toalete moderne. Domnul Filipide, profesor la Universitatea din Iaşi, la început de secol al XX-lea, atrăgea atenția în *Viaţa Românească,* numărul 3/1907 pag. 427-428, că «**şcoala nu e spital să îndreptăm pe cei slabi de minte**, ci un **concurs de muncă intelectuală grea**, unde se selectează cei vrednici cu mintea puternică, aptă de a face ştiinţă, adevărată ştiinţă. Trebueşte a-i opri la timp pe elevii cari nu pot sau pot prea puţin, la învăţătură. Să dăm drumul, numai la cei ce pot mult, pe cei dintâi îndrumându-i în altă direcţiune, şi evitând cu aceasta şi un mare rău social».

Evaluarea excesivă provoacă îngrijorare cercetătorilor. Schimbările din școli sunt accelerate de presiuni economico-financiare, fără a fi o corelare a creșterii standardelor de evaluare a calității în învățământ cu resursele finaciare. În ceea ce privește ameliorarea politicilor educaționale, acestea sunt fără trimitere și la costurile acestor cerințe, transformari, perfectionari și îmbunătățiri. Nu se au în vedere limitele rezistenței fizice și psihice ale cadrelor didactice și nici riscurile (pe durata medie și lungă) presupuse, nefiind recunoscute și nici ținute sub control bolile profesionale pentru cei expuși în sistemul educațional (Gabriel Albu: *Grijile și îngrijorările profesorului*, Ed. Paralela 45, 2013).

Evaluarea excesivă acționează în condițiile diminuării rolului școlii românești, în favoarea experiențelor școlare internaționale. Circumstanțele sunt caracteristice secolului al XXI-lea, pe când elementele evaluării țin de un secol anterior. Curriculumul are caracter deschis la fiecare disciplină, uneori, tinde spre infinit, dacă nu spre ridicol. **Cunoștințele sunt perisabile** și, în același timp, presante prin deschiderea spre rețeaua transnațională, de necontestat. Astfel, *Moara cu noroc* sau *Luceafărul* descărcate pe ritmuri de *rap* concurează ca model mnemotehnic amuzant cu exercițiile perimate din programa și manuale de liceu neactualizate de mai mult de un deceniu

Autoritatea în rețea așază profesorii într-o poziție de egalitate cu celelalte noduri ale rețelei. Astfel, se așteaptă în sistemul de evaluare românesc să biruie doar talentul și generozitatea de clovn, nebun, jongleur ale unui profesor cu carismă, ce ar putea capta copiii (Stan, E: *Autoritate și educație*). Etica evaluării în exces ar trebui să țină cont de faptul că pregătim un corpus din ce în ce mai mic de elevi *pentru un viitor incert și volatil*.

Prof univ. dr. Mircea Miclea atrage atenția, pe drept cuvânt, într-un articol publicat și în asupra nevoii de viziune și de acțiune a școlii românești. Predicțiile asupra școlii ar trebui să se întemeieze pe calitatea oamenilor ce o slujesc, pe un anumit profil psihopedagogic, în condițiile în care: *E greu… ca stat național să definești acele calificări profesionale ce trebuie să producă sistemul tău de educație pentru o economie pe care nu o mai configurezi tu decât în foarte mică măsură* (Curs De Guvernare.ro).

Cum este posibil **să cerem educației să se adapteze la o lume** cu ***viitoruri multiple*** **și** ***volatile,*** fără a ține cont de calitatea și eficiența forței de muncă spre a justifica utilitatea școlii făcute rămâne întrebare deschisă politicilor educaționale. Economia de mâine digitalizată și globalizată se sprijină pe umerii, mintea și entuziasmul

profesorilor în condițiile diminuării drastice a natalității, existând riscul de a nu avea cui preda ștafeta. Populaţia şcolară a fost în anul şcolar/universitar 2017-2018 de 3,57 milioane de elevi şi studenţi, numărul fiind mai mic cu aproape douăzeci de mii, comparativ cu anul şcolar/universitar anterior, potrivit INS.

Ar fi interesant **de a corela metacompetențele pentru mâine cu fișa de autoevaluare** a profesorului și a elevului. Dovedesc ei autodisciplina impusă? Admit ei adevărul necesitate că de la un nivel de inteligență medie contează mai mult disciplina decât decât plusul de inteligență? Antreprenoriatul și rezolvarea de probleme posibile, gândirea de designer (îmbină arta cu știința), autonomie prin viața de dincolo de google, mintea setată după aplicațiile utilizate sunt competențele dezirabile și realizabile realmente în sistemul școlar românesc? Profesorii vor pregăti două categorii de absolvenți: pentru ocupații manuale simple și pentru ocupații cognitive complexe, mai mult sau mai puțin algoritmizate, modelând provocarea viitorului prin metacogniție.

Admitem că valoarea evaluării ar duce la ameliorarea stării de fapt a competențelor cheie, în sensul precizat de Comisia Europeană cu privire la învățarea durabilă: „Competențe-cheie sunt acele competențe de care avem nevoie toți pentru dezvoltare personală, angajare, includere socială și cetățenie activă. Ele sunt compuse din abilități și atitudini și merg dincolo de noțiunea academică de cunoștințe", se arată în documentul Comisiei Europene. Pe parcursul vieții, toți absolvenții se pot adapta la schimbările din piața muncii în societăți digitalizate și globalizate... Competența Lingvistică înseamnă ajutarea oamenilor sa comunice peste granițe, pentru a permite mobilitatea in Europa și într-o economie globalizată. Dar oare aceste competențe sunt suficiente?

Etica evaluării nu mai poate fi indiferentă, punitivă, nu mai poate amplifica tensiunea socială și nici neîncrederea în capaciatea instituțiilor de a gestiona formarea. Evaluarea impune corelarea cu piața muncii și deschiderea școlii spre *viitoruri multiple*. Evaluarea este un proces complex, integrat altor procese, nu doar un punct final într-o succesiune de evenimente afectiv -cognitive. Evaluarea adecvată asigură plecarea sau certificarea noastră în lume, precum și curajul de a grădinări, pur și simplu, propria țară: *Fă un rai din ceea ce ai!* Etica evaluării impune corelarea standardelor de calitate în învățământ cu resursele finaciare anume alocate.

Bibliografie

- Stan, Emil: *Autoritate și educație*, Ed. Polirom, 2018.
- Gabriel Albu: *Grijile și îngrijorările profesorului*, Ed Paralela 45, 2013
- Miclea, Mircea: Curs De Guvernare.ro
- *Noua Revistă română*, No. 16 / 25 ianuarie 1909
- mhttps://www.ejobs.ro/user/locuri-de-munca/coordonator-programe-interna%C5%A3ionale/137798
- http://www.itsybitsy.ro/8-competente-cheie-pentru-invatarea-durabila-recomandate-de-ue/

ETICĂ ȘI INTEGRITATE ÎN MANAGEMENTUL EDUCAȚIONAL

Autor: Prof. Mariana Magdalena Comăniță

Colegiul Național Spiru Haret, București

Când vorbim de conducătorul unei instituții de învățământ, vorbim de două ipostaze: manager și lider.

Managementul educational este un domeniu de studiu si de activitate care vizeaza modul de funcționare si conducere a organizațiilor educaționale. Bolam il defineste ca fiind ''o funcție executivă destinată punerii in practică a politicilor aprobate.''

Leadershipul educational este un concept care presupune in primul rand existent unui proces de influenta orientat spre obtinerea unor rezultate .Actiunile si motivatia unor oameni sunt directionate de alti oameni in vederea atingerii unor scopuri.

Trebuie facuta distinctia intre influenta si autoritate, caracteristica a puterii-managerului-,in timp ce influenta poate fi exercitata de oricine din scoala. Leadershipul este tot mai des asociat cu idea de *valori*, intrucat liderii isi fundamenteaza actiunile pe valori personale si profesionale.

Plecand de la asocierea termenului de ''leadership''cu schimbarea si a celui de ''management''cu mentinerea ,putem afirma ca managementul presupune mentinerea

eficientei activitatilor curente ale organizatiei, in timp ce leadershipul reprezinta influentarea actiunilor altora pentru a obtine rezultatele dorite.

Ambele sunt la fel de importante in conditiile in care scolile doresc sa fie eficiente si sa-si atinga obiectivele si de aceea putem idealiza functionalitatea si eficienta unei organizatii educationale in care managerul sa aiba abilitati de lider.

Am ales managementul educațional deoarece, în țara noastră, procesul de descentralizare, care ar permite mai mult conducătorilor unităților de învățământ să își exercite calitățile de lideri încă nu este implementat.

Funcțiile Managementului Educational sunt: conducere, coordonare, comunicare, indrumare, supervizare, decizie și inovare.

Toate aceste funcții ale managementului educațional se bazează pe buna colaborare dintre manager și angajații unității de învățământ. Un aspect deosebit de important în această colaborare îl reprezintă respectarea unui set de valori morale și abordarea unei anumite conduite a conducătorului unității de învățământ, conduită pe care o va imprima cu timpul membrilor întregii organizații.

Etica în management reprezintă un ansamblu de norme și principii etice cărora trebuie să li se subordoneze acțiunile și deciziile cadrelor de conducere din unitățile de învățământ. Există trei modele de moralitate în management:

- Managementul moral, bazat pe strategia integrității (să iei decizii care să îndeplinească minim condiția legalității, dar să fie și în rezonanță cu normele morale)
- Managementul imoral bazat pe strategia exploatării tuturor oportunităților cu orice preț (atât legalitatea cât și moralitatea deciziilor nu reprezintă o preocupare, ci doar scopul acțiunilor)
- Managementul amoral (amoralitatea reprezintă cel mai mic grad de moralitate și în același timp cel mai mic grad de imoralitate):
    - Voluntar bazat pe strategia respectării legalității deciziilor neținându-se cont de aspectul moral al acestora.
    - Involuntar bazat pe necunoașterea sau pe incapacitatea de a conştientiza semnificaţia morală a efectelor deciziei managementului asupra altor persoane

În etica managerială autonomia, responsabilitatea și libertatea (atât pentru organizație cât și pentru membrii ei) sunt concepte centrale. Se pune întrebarea: oamenii reali pot

fi în întregime autonomi? Idealul moral al autonomiei presupune că vom adera doar la acele reguli care rezultă dintr-un proces de deliberare rațională și imparțială. Atunci când respectăm cu rigurozitate legile în vigoare se creează un climat de încredere între oameni și servește binelui general, dar întotdeauna va trebui să avem mintea deschisă pentru excepții și opțiuni neconvenționale. Uneori o decizie morală poate fi în opoziție cu autoritatea regulilor existente.

Un manager trebuie să aibă în vedere cel puțin aceste trei principii morale în desfășurarea tuturor acțiunilor specifice funcției:

Principiul universalizării (enunțat de filosoful Immanuel Kant) care spune să acționezi astfel încât ceea ce vrei să faci să poată deveni o lege universală pentru toți oamenii.

Principiul umanității conform căruia fiecare ființă umană ar trebui tratată ca scop în sine, nu doar ca mijloc, iar în interacțiunea socială/profesională trebuie să avem în vedere nu doar scopurile noastre, ci și respectful pe care îl datorăm celorlalți în calitate de personae cu propriile dorințe, nevoi și aspirații.

Principiul utilității, denumit și principiul fericirii generale, bazat pe teoria etică a utilitarismului ce insistă pe faptul că nu trebuie să ne concentrăm pe o datorie de a face bine, ci pe consecințele acțiunilor care produc cel mai mult bine.

Integritatea reprezintă dezvoltarea caracterului moral. Nu pune accentul ca în cazul eticii pe dezvoltarea unui cod și a unei comisii care să monitorizeze respectarea codului.

Integritatea alături de comportamentul etic, stau la baza succesului unui proces de leadership de lungă durată. Integritatea personală reprezintă sursa şi fundaţia integrităţii şi eticii organizaţiei căreia îi aparţine individul. Ea presupune ca acesta să fie autentic cu propria sa persoană dar şi cu alte persoane, precum şi să facă ceea ce zice că face. A fi autentic cu propria persoană înseamnă a face legătura între sentimentele şi acţiunile proprii. Pe de altă parte, a fi autentic cu alte persoane înseamnă să existe o conexiune între ceea ce spui şi ceea ce faci. În sfârşit, a face ceea ce spui înseamnă a-ţi ţine promisiunile şi întelegerile. Aceasta poate presupune acceptarea responsabilităţii chiar şi în situaţia în care, în final, nu se ajunge la rezultatul scontat.

Liderul care se comportă în acest fel contribuie la dezvoltarea unei culturi a integrităţii în cadrul organizaţiei pe care o conduce. Un om integru este un om care ţine la principiile sale, o persoană care acţionează fără părtinire atunci când evaluează cazuri

în care este implicat şi care îşi îndeplineşte cu devotament sarcinile, dovedind probitate. Totodată, a fi o persoană integră presupune a acorda şi celorlalţi prezumţia de integritate.

În lumina celor exprimate în lucrarea de față, considerăm absolut necesară apariția unor cursuri de formare privind deontologia managerială, deoarece complexitatea activității managerului unei instituții de învățământ (care trebuie să fie în același timp profesor, pedagog, coleg de cancelarie, administrator, reprezentantul instituției în relația cu comunitatea locală și cu structurile superioare, factor de decizie și de implementare a politicilor educaționale) implică o serie de ipostaze, uneori contrastante, cărora acesta trebuie să le facă față, păstrând și promovând în relațiile intra și interinstituționale valorile etice și integritatea.

Bibliografie:

1. Emanuel Socaciu, Constantin Vică, Emilian Mihailov, Toni Gibea, Valentin Mureșan, Mihaela Constantinescu, Etică și integritate academică, Editura Universității din București, 2018
2. https://www.academia.edu/419447/Models_of_Management_Morality_for_the_New_Millennium

ETICĂ ŞI ESTETICĂ ÎN ÎNVĂŢĂMÂNTUL VOCAŢIONAL

Prof. Comăniță Nicolae

Colegiul de Artă „Carmen Sylva" Ploiești

Cu toate că frumosul are o valoare autonomă, el îsi are adevăratul sens doar în concordanță cu valorile morale. Adevărata artă trebuie să cuprindă atât eticul cât si esteticul, căci arta este un mijloc de perfecționare morală a oamenilor.

Specificul studierii muzicii obligă invățământul de tip special, vocațional la introducerea unor elemente paralele odată cu învațarea propriu-zisă a unui

instrument. Estetica începe încă din primele lecții prin corespondența dintre postura corpului, mișcările făcute cu un anumit scop și într-un mod anume. Tot ce se vede frumos se și aude frumos. Dirijorii uzitează des de acest aspect prin percepția vizuală, identificând cu ușurință categoriile de instrumentiști mai mult sau mai putin pregătiți. Aceste poziții fizice naturale au ca rezultat un sunet calitativ din punct de vedere artistic. De asemenea, analiza din punct de vedere intonațional , prin sensibilizarea continuă a auzului muzical de a respinge permanent urâtul, sunetele false și de a îmbrățișa notele curate este o activitate specifică muzicienilor.

Marele violoncelist al secolului XX Pablo Casals vorbea despre intonația expresivă. Cântatul său era marcat de o unică fuziune între muzicalitate și tehnică. Pentru el, tonul, frumusețea sunetului și intonația erau indivizibile. El credea că 50% din totalul puterii expresive a interpretului stătea în intonație.

Fără îndoială, mulți muzicieni cântă curat doar din instinct, pe când o înțelegere a principiilor melodiei, notelor, armoniei, dau într-un anumit context perfecțiunea estetică. Poziția notelor în gamă/tonalitate arată desigur elementele fixe ce stau sub relații matematice clare dar locul lor exact depinde întrucâtva de relația dintre melodie și armoniece le influențează la un moment dat. De aceea, marele interpret credea că numai prin exagerare interpretul sau actorul ajunge la audiență.

Elevii la orele de instrument încep de mici analiza din punct de vedere estetic prin intermediul perceptiei vizuale, auditive si kinestezice, în dubla ipostază, atât ca interpret în maniera activă cât și ca spectator în maniera pasivă, ambele oferind puncte de vedere diferite și completându-se astfel reciproc. Elevii trebuie să înțeleagă atitudinea scenică de tip solistic pe care trebuie să o adopte în timpul cântatului. Această atitudine are rolul de a domina aparatul acompaniator, orchestra, cât și de a atrage atenția publicului prin oferirea fundalului, contextului în care se deruleaza narațiunea. Copiii învață că dincolo de explicitul dat de înlănțuirea notelor, acordurilor, cantilenelor, principalul scop în prezentarea scenică este mesajul piesei si transmiterea lui.

Estetica interpretativă, drept urmare, trebuie să țină cont de elemetele de bază vizuale,acustice, claritatea exprimării, intensitatea perceptiei. Apariția esteticului în arta interpretativă este insă condiționată de etică. În cadrul orelor și activităților din sistemul vocațional de învățământ, elevii învață asumarea problemelor de ordin moral. Sinceritatea față de ei înșiși are un rol primordial. Orice mișcare, orice gând, orice sunet trebuie să fie asumat și nu produs la întâmplare, pentru că prin repetitie vor

deveni obiceiuri. Obiceiurile, adică reflexele sau înlănțuirile de reflexe dau ca rezultat prestația scenică, cântatul final, propriu-zis.

Elevii sunt învățați ce este igiena studiului, respectarea anumitor reguli de comportament și necesitatea unei permanente căutări prin intermediul sinelui a valorii. Modul de viață prin și în afara orelor de studiu la instrument, atât individual cât și în ansamblu asigură succesul scenic. Școala educă elevul să se cunoască pe el însuși pentru a putea stăpâni instrumentul. Neșansa provine din neglijență. Orice activitate trebuie facută în spiritul muzicii. În concursuri să nu se încerce să se câștige cu orice preț, dar să nu se accepte eșecul. Păstrarea unei minți creative și deschise ar trebui să fie principla preocupare a profesorului.

Conform studiilor s-a sugerat că personalitatea interpreților din trecut și din prezent a contribuit la calitatea actului muzical. Cu alte cuvinte modul de viață a avut și are un cuvânt de spus și există o dimensiune etică a muzicii. Este de așteptat deci, ca muzicianul de calitate să aibă standarde morale înalte.

În încheiere trebuie adus în discuție următorul aspect: ca în orice domeniu de performanță se pune problema folosirii medicației ca ajutor împotriva fricii de scenă, simptom ce apare în examene, audiții sau concursuri. Pe marginea acestui subiect au fost și sunt dezbateri cu privire la moralitatea acestor măsuri „benefice”. Alternativa naturală, sănătoasă și etică rămâne aceea a exercițiilor de yoga și respirație.

În concluzie, etica, cu principiile ei morale, face posibilă apariția frumosului în artă. Învățământul vocațional trebuie să fie axat în educația elevilor pe aceste principii.

Bibliografie:

- Simon Fisher, Violin lessons, Edition Peters, 2013
- Pedro de Alcantara, Integrated Practice, Oxford University Press, 2011

Educația morala și formarea de valori în școala românească contemporană

Profesor Dan Maria- autor

Profesor Cojanu Veronica-Elena, co-autor

Liceul Teoretic „Dante Alighieri", București

"Morala reflectă întotdeauna acea latură a acțiunii umane în care se întruchipează relațiile omului față de alți oameni și față de sine însuși, în care se rezolvă contradicțiile dintre oameni, dintre om și societate." (T. Huszar).

Educația morală este rezultatul interdependenței didactice dintre determinarea socială, concretizate în exigențele moralei sociale și autodeterminarea personală, prezentată de factorii interni, subiectivi, antrenați în acest proces.

Esența educației morale constă în crearea unui cadru adecvat interiorizării componentelor moralei sociale în structura personalității morale a copilului, elaborarea și stabilizarea pe aceasta bază a profilului moral al acestuia în concordanță cu imperativele societății noastre. În acest sens, scopul fundamental al educației morale constă în fomarea individului ca subiect moral, respectiv ca subiect care gândeste și actionează in spiritul cerintelor și exigentelor moralei sociale, a idealului, a valorilor, normelor și regulilor pe care ea le incubă.

Copilul învață valori morale esențiale din interacțiunile zilnice pe care le are cu cei din jur. Este important că fiecare interacțiune a lui să fie fructificată într-o lecție morală, din care să afle și să învețe o mulțime de lucruri prin care să-si construiască în viitor propriul sistem de principii etice.

METODE ȘI PROCEDEE DE EDUCAȚIE MORALĂ

Pentru realizarea sarcinilor educației morale, profesorul, dirigintele etc apelează la un ansamblu de procedee care, integrate într-un tot constituie strategia educației în spiritul moralei. Specificul acestor strategii constă în folosirea conștientă și

sistematică a unor mijloace de acțiune în vederea realizării profilului moral al personălitatii copilului. Obiectivul acestei strategii este construirea constientă a personalitătii morală a copilului în concordanță cu imperativele moralei societății noastre.

1. Explicația morală

Cu ajutorul ei putem deszvălui conținutul, sensul și necesitatea respectării unor valori, norme sau reguli. Explicația îndeplineste doua functii: una formativă și celalta simultativă. Prima constă în conștientizarea sensului unei cerinte morale externe, prin relevarea notelor definitorii, prin subliniarea nuanțelor definitorii, ce rezultî dintr-o împrejurare concreta de viată. Cealalta, consta în motivarea cerinței, în declansarea de trăiri afective, datorită fortei argumentative și persuasive a limbajului.

Se cere ca explicația sa pornească de la perceperea și observarea unor fapte morale, de la intuirea unor materiale didactice,de la antrenarea acestor copii în situatii reale.

Explicatia morală, spre deosebire de cea didactică are un puternic caracter teologic, deoarece dezvăluirea sensului unor norme sau reguli morale se face prin prisma comportării viitoare a elevilor.

2. Convorbirea morală

Este un dialog sau o discutie între profesorr și copii prin care se urmăreste clarificarea cunoștiintelor morale concomitent cu declanșarea de trăiri afective din partea copiilor.

Avantajul dialogului constă în aceea că valorifică experiența de viață a copilului.Initierea unei convorbiri asupra unui subiect moral este posibil numai când copii dispun de o experientă în legatură cu cele discutate.

Se disting convorbiri organizate si convorbiri ocazionale.

Convorbirile organizate sunt prevăzute în programa școlii și se desfasoară cu întreaga clasa, urmărindu-se cu precădere precizarea unor reguli privitoare la comportarea copiilor în școală.

Convorbirile ocazionale se desfășoară cu grupuri de copii sau individual ori de cate ori se ivește prilejul. Atunci cand dialogul are ca punct de plecare anumite abateri sau încalcari ale cerinței moralei, eficiența lor depinde de măsura în care profesorul

reușeste să declanseze trăiri afective negative de rușine și regret însoțite de dorința de a le îndrepta.

Convorbirea morală indeplineste deci, funcții multiple de informare, de corectare, de întărire privitoare la conștiinta și conduita morală a copiilor.

3. Povestirea morală

Constă în relatarea și prezentarea, într-o formă atractivă,a unor întamplări, fapte reale sau imaginare, cu semnificații morale, oferind copiilor prilejul de a desprinde anumite concluzii în legatură cu cmportarea lor.

Pentru desfăsurarea ei, profesorul apelează unor la scurte povestiri literare, istorioare, cu învăăaminte privitoare la diverse norme morale. Ea se dosebește de celelalte metode prin forma expunerii. Eficiența ei depinde de modul în care profesorul reușeste să-l determine să-și imagineze întâmplarile relatate și să se traspună în desfășurarea lor.

Folosirea unui limbaj expresiv presărat cu figuri de stil, a unui material adecvat, precum și unor procedee retorice sau dramatice,sunt doar cateva cerințe pe care le solicită această metodă.

4. Exemplul

Se bazează pe intuirea sau imaginarea unor modele ce intruchipează fapte și acțiuni morale. Dacă prin celelate metode urmărim să-i lămurim pe copii cum trebuie să se comporte, prin exemple le oferim metode de comportare.

Vom distinge, în cadrul acestei metode diverse procedee. Vom avea astfel exemplele directe (personale) si cele indirecte (sau exemplificari). Exemplele directe sunt oferite de persoanele din prejma copiilor: părinti, profesor, director, colegi, adulți.

Exemplele indirecte constau în relatarea sau descrierea cu ajutorul cuvântului a unor fapte, a unor ilustatii,a unor acțiuni morale întruchipate de o persoana concreta. Exemplificarea poate fi realizată cu ajutorul povestirii, textele literare, televiziunii, filmelor, bibliografiilor unor oameni de stiinta și cultura.

Copilul intră în contact și cu exemple negative. Atenția profesorului trebuie orientată în direcția prevenirii influenței negative și a opunerii celor două categorii de exemple cu scopul sublinierii celor pozitive.

5. Exercițiul moral

Constă în executarea sistematică a unor fapte și acțiuni, în condiții relativ identice, cu scopul formării deprinderii și obisnuințelor de comportare morală, al elaborării și sitematizării trasăturilor de voință și caracter implicate în atitudinea și conduita morală a copilului.

Aceasta metodă presupune două momente principale: formularea cerintelor și exersarea propiu-zisă. Dintre multiplele forme de formulare a cerințelor mai semnificativ pentru copii pot fi ordinul. Este o forma de exprimare categorică a unei sarcini ce urmează a fi dusă la îndeplinire.

Dispoziția este o formă de ordin, dar mai atenuată,cu ajutorul căreia formulam niste obligații ce urmează a fi îndeplinite.

Îndemnul și sugestia sunt forme indirecte de formulare a cerințelor cu ajutorul cărora reușim să-i stimulam pe copii în declanșarea și desfășurarea unor acțiuni.

Alte forme: rugămintea, inițierea de întrebari între elevi, utilizarea perspectivelor.

Alte metode: aprobarea, dezaprobarea, povața, dezbaterile morale, analiza de caz și decizia în grup.

Este un exercițiu dureros să analizam la ce valori, sau mai bine zis la ce non-valori sunt expuși copiii astăzi, căci valorile se transmit prin puterea exemplului. Părinții nu mai au „timp" (sau nu știu cum) să asigure educația în familie, și copiii sunt înrolați în „sistem" de la cele mai fragede vârste. O evaluare corectă și obiectivă este cea care dă nivelul calitativ al unui sistem de învățământ. Și ajungem iar la valori: sinceritate, corectitudine, adevăr. Este nevoie de un efort imens, al fiecăruia, de a decide calea corectă, pentru a reuși să aducem școala românească pe un făgaș normal.

PREZENTAREA UNEI SITUAŢII CONFLICTUALE ŞI REZOLVAREA EI – UN EXEMPLU DE CONVORBIRE MORALĂ

În cele ce urmează, voi prezenta o ***situaţie conflictuală*** care a avut loc între o doamnă profesoară şi un grup elevi (si parintii lor).

În data de 27 ianuarie 2018 un grup format din trei părinţi ai elevilor au solicitat verbal conducerii şcolii să rezolve situaţia conflictuală creată la clasa a IX-a A, între

dumnealor şi doamna profesoară Ionescu, prin aprobarea transferului copiilor la o altă clasă paralelă.

Sursa conflictului: înţelegerea eronată a acţiunilor profesorului;

Riscurile:

- orientarea conflictului către Inspectoratul Scolar;
- distorsionarea relaţiilor interpersonale.

Strategii de rezolvare:

- focalizarea asupra cauzei conflictului;
- compromisul.

Modalităţi de rezolvare: integrarea prin conciliere sub formă de mediere.

Conducerea şcolii a aranjat o întâlnire pentru rezolvarea conflictului, în care s-a ţinut cont de următoarele principii:

- ***Părtile au discutat cât se poate de deschis despre problemele care le preocupă ;***

Astfel, părinţii erau nemulţumiţi că doamna profesoară le cere prea mult elevilor – prea multe teme – şi este incorectă în notare. Au adus câteva lucrări scrise în care erau notaţi cu nota minimă deşi ei rezolvaseră câteva cerinţe.

Doamna profesoară a precizat că elevii copiaseră la lucrare şi de aceea au primit acele note. Au fost prinşi cu caietul de notiţe deschis. A menţionat şi că le-a cerut să dovedească că nu copiaseră, cerându-le să spună câteva lucruri pe care le scriseseră.

Părinţii au spus că doamna profesoară este neînţelegătoare, nu ţine cont de problemele elevilor (nu şi-au făcut tema că au fost bolnavi, nu au învăţat că au avut antrenamente şi nu avut timp etc) şi uneori ţipă la ei în timpul orei.

Doamna profesoară a afirmat că de foarte multe ori elevii respectivi nu şi-au făcut tema şi nu au învăţat, de aceea a acţionat în consecinţă.

- ***Si-au prezentat scopurile, punctele de vedere şi sentimentele ;***
- ***S-au concentrat asupra unor acţiuni de viitor mai mult decât asupra unor evenimente din trecut ;***

Părinţii au cerut în scris transferul copiilor la o clasă paralelă, precizând că acolo au alt profesor şi prieteni, fiindu-le mult mai uşor să se integreze.

Doamna profesoară a spus că nu se împotriveşte în niciun fel transferului, având în vedere faptul că acest lucru era posibil conform regulamentului de ordine interioară al unităţii, în situaţii speciale, şi era solicitat în mod expres de către cei trei părinţi.

- ***La final au planificat acţiuni clare care să urmeze discuţiilor, specificând cine ce va face şi când.***

Pe viitor, doamna profesoară a fost sfătuită să acorde mai multă atenţie înţelegerii elevilor.

Cei trei elevi vor fi mai atent supravegheaţi de către părinţi şi diriginte.

Copilul învață morala ca pe un ansamblu de reguli transcedente,cu atât mai sacre cu cât le întelege mai putin-Trebuie sa fie onest,politicos,etc.pentru ca « așa e bine » : « Trebuie pentru ca trebuie ».se poate vorbi apoi, de o relativizare a valorilor morale în funcție de consecințele faptelor sale, este o faptă buna aceea care îi aduce un câstig, care are consecinte bune, și rea, aceea care dăunează.

Vine însa un moment în care copilul trebuie să facă propriile alegeri, să separe singur binele de rău,să decidă pentru el însusi. Psihologii și filozofii educației consideră că aceasta atitudine e specifică preadolescenței și este esențiala pentru formarea personalitătii morale.

Momentul în care copilul are consecința propriei sale alegeri morale este momentul « trezirii » conștiinței morale. Alegerea deliberată între bine și rău, spune P. Botezatu, deși nu este expresia libertătii morale în întregime, este un element constitutiv important al acesteia (Botezatu, l976,p.24).

Bibliografie:

1. Cucoș, C., *Istoria pedagogiei*, Editura Polirom, Iaşi, 2001
2. Rousseau, J.J., *Emile, sau Despre educație*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1973
3. P. Botezatu, T. Dima, P. Bieltz – *Direcții în logica contemporană*, Ed. Stiintifica, București, 1976

GRIT

Prof. Grecu Alina-Elena
Liceul Pedagogic Anastasia Popescu

"Caracterul e ceea ce faci când crezi că nu te vede nimeni." afirma H. Jackson Brown, Jr. Caracterul în sensul lui comun, obişnuit de *personalitate morală, fire sau felul de a fi al unei persoane,* a pus multe minţi luminate la treabă, mari înţelepţi/filozofi, dar şi o categorie aparte de psihologi (aparţinând Psihologiei Pozitive) care au cercetat şi inventariat trăsăturile psihice morale distincte, dezirabile, definitorii ale indivizilor, asupra cărora au căzut de acord de-a lungul timpului toate religiile şi politicile sociale.

Noutatea adusă de reprezentanţii marcanţi ai Psihologiei Pozitive, C. Peterson si M. Seligman, este structurarea acestor trăsături/abilităţi pozitive având în vedere un criteriu definitoriu – contribuţia lor la starea de fericire (well being) a persoanei. Astfel, ei au descoperit şase virtuţi – caracteristici de bază valorizate de filozofi şi de gânditori, care conţin un numar de 24 de trasături pozitive de caracter – ingrediente psihologice (mecanisme sau procese) care definesc aceste virtuţi, un fel de rute distincte prin care ele se manifestă. Ele sunt:

- Spiritualitatea
- Umorul
- Optimismul
- Recunoștința
- Aprecierea frumuseții și a excelenței
- Autocontrolul
- Prudența
- Modestia
- Iertarea

- Corectitudinea
- Spiritul de echipă
- Responsabilitatea socială
- Integritatea (autenticitatea, onestitatea)
- Inteligența socială
- Bunătatea (generozitatea, compasiunea, altruismul)
- Iubirea
- Entuziasmul (vitalitate, zel, vigoare, energie)
- Curajul
- Simțul Perspectivei (înțelepciunea)
- Plăcerea de a învăța
- Puterea de judecată (gândirea critică)
- Curiozitatea (deschiderea spre experiență, căutarea noutății)
- Creativitatea (originalitatea)
- Grit (perseverența, persistența)

Ce este grit?

O combinație unică între pasiune și perseverență, tendința de a susține interesul și de a persevera în efortul orientat spre atingerea unor scopuri pe termen lung. Asta înseamnă să ai capacitatea de a păstra vigoarea până la finalul proiectului, în ciuda obstacolelor, a tolera frustrarea și a extrage permanent motivația pentru angajamentul pentru un scopul important și valoros pentru tine. Ai ales să joci șah? Mai întâi te-a prins jocul, ai o satisfacție extraordinară în timpul jocului, bucurându-te de modul în care mintea ta este stimulată. Această pasiune te presează să mergi mai departe. Primești o propunere să faci parte din echipa școlii pe care o reprezinți la concursuri. Din acest moment pasiunea ta devine un angajament. Îți propui să fii printre cei mai buni, pentru că sesizezi (și ești validat în acest sens de antrenorul tău) că ai un oarecare talent. Dar stop, talentul este o infimă parte din ceea ce vor fi rezultatele tale. Te așteaptă zile întregi de antrenament serios (lacrimi și sânge) și exact asta înseamnă perseverență. Uneori obosești, ai momente în care ai renunța cu ușurință în favoarea timpului petrecut cu prietenii sau plimbărilor cu bicicleta. Aceste tentații îți dau târcoale. Dar tu

ai perseverența antrenată și știi că, dacă muncești serios, vei avea rezultate semnificativ mai bune. Cu atât mai mult cu cât șahul te pasionează, nu ai nici o îndoială în acest sens. Așa poți gândi părți din viața ta sau viața însăși ca proiect, ajustând-o la o anumită filosofie de viață.

Grit înseamnă atunci când:

- Finalizezi ceea ce începi
- Îți păstrezi angajamentul față de scopuri
- Perseverezi în ciuda obstacolelor și dificultăților
- Persiști într-un proiect mai mult de câteva săptămâni

Grit este o trăsătură non-cognitivă, ortogonală inteligenței. Asta înseamnă că poți avea IQ 130+ (precum cercetătorii de top) și grit înalt sau IQ 90+ și grit inalt (nu corelează între ele și nu sunt cauzale). Oamenii foarte inteligenți cu un grit modest nu obțin performanțe superioare pe termen lung, ci doar pe termen scurt.
A ramâne concentrat pe un scop și a-l urmări în ciuda eșecurilor sau frustrărilor înseamnă perseverență în efort, deci (parțial) GRIT. Cealaltă component de care spuneam, pe care nu ți-o poate antrena nimeni, este pasiunea!(dar pasiunea pentru un scop/o activitate poate fi, la începuturile ei, când există doar sub formă de interes sau atracție, susținută de părinți, educatori și mentori)
GRIT este PERSEVERENȚA (ÎN EFORT) dar nu doar atât (nu s-ar mai numi „grit" :)) ci și PASIUNE. PERSEVERENȚĂ PLUS PASIUNE. Nu are nicio legatură cu AMBIȚIA. Persoanele ambițioase (foarte perseverente, la rândul lor) urmăresc o recunoaștere socială a realizărilor lor. Dacă un om ambițios nu primește premiul, diploma, apaluzele pe care le așteaptă el suferă. O persoană cu GRIT nu suferă. Ambele și-au atins scopul, dar ambițiosul suferă dacă realizarea lui nu este recunoscută social. Motivația asociată cu GRIT este intrinsecă în timp ce la persoanele ambițioase este extrinsecă (recompense venite din exterior).
Cei care își trăiesc viețile cu ochii pe note, premii sau bonusuri se autosabotează psihologic, dar la fel fac și cei care aleg vieți în care nu depun efort, relaxate și ușoare, neconectate la scopuri înalte care să solicite dedicație sau devotament. Undeva la mijloc se află o zonă de armonie către care copiii pot fi ghidați de părinți sau educatori înțelepți, care au rezolvat cu succes aceste dileme ale dezvoltării psihologice și reprezintă primele modele pentru copii (în loc să-și proiecteze așteptările neîmplinite asupra lor).

Viața nu este doar muncă susțintă în vederea unor recompense exterioare (notele/bonusurile corporatiste) după cum nu este nici distracție permanentă și fără griji. De fapt este așa, pentru mulți oameni (sau copii), însa ceea ce vreau să spun este că poate fi și altfel, poate avea mai mult sens și mai multa calitate.
"*Poți să-ți cultivi nivelul de grit. Îți poți cultiva interesele. Îți poți forma obiceiul de a practica zilnic, pentru a-ți dezvolta o abilitate specifică. Îți poți conecta munca la un scop valoros dincolo de tine. Și poți învăța să speri când totul pare pierdut*", spune Angela Duckwort în Grit (Puterea pasiunii și a Perseverenței), carte apărută la editura Publica.
Cu cât este mai gritty o persoană cu atât este mai mare probabilitatea să se bucure de o viață emoțională sănătoasă, se arată în carte. Pentru detalii puteți urmări și discursul autoarei la TED, https://www.youtube.com/watch?v=H14bBuluwB8
Gritul este atât de important încât se spune că în sistemul de învățământ de stat un profesor care îi susține și îi încurajează pe elevi le mărește probabilitatea de a absolvi.
De ce plecăm de la premiza că talentul, și nu efortul nostru, va fi cel care va decide unde vom ajunge pe termen lung? Talentul nu este totul pentru a reuși în viață, explică Duckworth. Mulți dintre noi, se pare, renunțăm la ceea ce am început mult prea devreme și mult prea des. Majoritatea oamenilor abia încep să graviteze către anumite interese vocaționale și să renunțe la altele în perioada claselor V-VIII.
"*Inteligența sau orice alt talent se poate îmbunătăți prin efort. Creierul se schimbă atunci când te străduiești să faci față unei noi provocări. De altfel, nu există nicio perioadă a vieții în care creierul să fie complet fix*".
Un exemplu de lucru care se poate schimba este abilitatea de a face matematică, care se dezvoltă în timp dacă nu renunțați. Pe măsură ce persoanele tenace își îmbunătățesc o abilitate, folosesc acea abilitate. "*Abilitățile nu sunt același lucru nici cu realizările. Fără efort, talentul tău nu este nimic mai mult decât potențialul tău neatins. Fără efort, abilitatea ta nu este nimic mai mult decât ceea ce ai fi putut să faci, dar n-ai făcut. Cu efort, talentul devine abilitate și, în același timp, efortul face abilitatea productivă*".
Sfatul Angelei Duckworth către cititori se rezumă așa: "*descoperiți ce vă place cel mai mult să faceți în viață și apoi încercați să faceți asta full-time. Viața este scurtă. Urmați-vă pasiunea. Oamenii simt enorm mai multă satisfacție față de munca lor atunci când fac ceva care se potrivește cu interesele lor personale. Oamenii au un randament mai bun la muncă atunci când fac ceea ce îi interesează*". Cât adevăr în spusele sale! Păcat că descoperim aceste lucruri destul de târziu în viață.

Cum se aplică Grit-ul în viața copiilor noștri?

"*Dacă vrei să stimulezi gritul copilului tău, mai întâi întreabă-te câtă pasiune și perseverență ai pentru propriile tale obiective în viață*". Prin urmare, așa cum tot ce facem în viață trebuie să fie un exemplu pentru copiii noștri, și grit-ul este ceva ce se poate transmite. Dacă copilul vede că noi facem un efort pentru a obține ceva ce ne dorim foarte mult s-ar putea ca asta să fie mesajul corect pe care îl avem de transmis.
"*Multe personalități gritty mi-au spus, cu mândrie și exaltare, că părinții lor sunt cele mai admirate și influente exemple pentru ei. Și la fel de relevant este faptul că atâtea modele de grit și-au dezvoltat interese foarte similare cu cele ale părinților lor*", spune autoarea.
Pentru părinții care vor să încurajeze gritul fără a obstrucționa capacitatea copiilor de a-și alege propriul drum în viață, Duckworth recomandă Regula Unei Activități Dificile (trebuie să faci o activitate dificilă, timp de doi ani, fără să o întrerupi). Ea este convinsă că puștii se dezvoltă atunci când își petrec cel puțin o parte din săptămână făcând lucruri dificile, care îi interesează.
"*Copiii care petrec mai mult de un an în activități extrașcolare au o probabilitate semnificativ mai mare de a absolvi facultatea și de a face voluntariat în comunitățile lor atunci când devin tineri adulți"*. Consecvența în activitățile extracuriculare de la liceu a prezis absolvirea colegiului cu rezultate excepționale mai bine decât oricare altă variabilă. Consecvența a fost cel mai bun predictor al deținerii unei funcții de conducere, prin numire sau alegere, la vârstă adultă. Consecvența a prezis realizări remarcabile pentru tinerii adulți din toate domeniile, de la arte și scriere până la antreprenoriat și voluntariat – din studiile citate în carte.

Angela Duckworth

Povestea personală a Angelei Duckworth merită cunoscută: Ea este acum profesor asociat la University of Pennsylvania, la Positive Psychology Center și conduce și un laborator creat special pentru ea, *The Duckworth Lab.* Angela a obținut o diplomă AB la Harvard (Advaced Studies Neurobiology), între 1988-1992, și-a continuat pregătirea la Oxford, 1994-1996, cu un Master (în neuroștiințe) iar între 2002 și 2004 a finalizat doctoratul în psihologie la Penn. *Dar știi cum a intrat aici?* A fost singura persoană în 45 de ani pentru care s-a facut o excepție (deoarece a aplicat prea târziu, în iunie, deși aplicațiile trebuie trimise până în ianuarie) Martin Seligman (fost președinte APA, fondatorul Psihologiei Pozitive) a fost imediat cucerit de eseul ei și a acceptat-o încălcând toate regulile (a scris așa de frumos despre ea în cartea sa *Flourishing*). Acum sunt colegi!
După studiile de la Harvard, Angela a lucrat pentru o firmă faimoasă (McKinsey) în calitate de consultant în probleme de management . Dar nu a rezistat nici un an de zile și a abandonat o carieră promițătoare (și prestigioasă social) pentru a

deveni profesoară de matematică la o școală publică din San Francisco, apoi în Philadelphia și New York. După 5 ani petrecuți în învățământ cu elevi de clasa a șaptea s-a întors la studiile de master și doctorat.
În 2011 a fost numită de APS (a doua organizație a psihologilor americani, alta decât APA, mult mai orientată spre cercetare) Rising Star, iar în prezent este MacArthur Fellow (fundația care oferă granturi de $625.000 persoanelor care demonstrează un nivel extraordinar de originalitate și dedicare, asa-numitele *genius grant.* Un motiv suplimentar prin care grit-ul este susținut de propriul grit al cercetătoarei!

ACTIVITATE PENTRU ELEVI: Tricoul Grit

- Discuție despre Grit
- Asumarea visului pe tricou.
- Pe spatele tricoului vom scrie mesaje inspiratoare: *Muncesc din greu pt ceea ce iubesc, 100%Grit, Bee Gritty, BioGritty*
- Planificarea pentru vis – Planul Personal – sugestii și feedback-uri de la colegi și profesori

Dovezi suplimentare,aici:
http://www.ted.com/talks/angela_lee_duckworth_the_key_to_success_grit.html
Poate fi învățată perseverența?: http://www.youtube.com/watch?v=qaeFnxSfSC4
Interviul pentru APS, unde îl menționează, printre mentori, pe Walter Mischel, domnul cu
prăjiturile http://www.psychologicalscience.org/index.php/publications/observer/rising/angela-duckworth.html
Duckworth, A., & Seligman, M. (2005). Self-discipline outdoes IQ in predicting academic performance of adolescents. *Psychological Science, 16* (12), 939-944.
Studiul cercetătărilor Dr. Angela Duckworth și Dr. Chris Peterson, "Grit: Perseverance and Passion for Long-Term Goals".
Cartea Dr. Carol Dweck, Mindset, și studiul ei alături de Dr. Greg Walton, "Academic Tenacity: Mindsets and Skills that Promote Long-Term Learning". Studiul cercetătorului Dr. K. Anders Ericsson, "The Role of Deliberate Practice in the Acquisition of Expert Performance".

Bibliografie:

1. Angela Duckworth, Grit
2. https://angeladuckworth.com/qa/
3. https://matematicidomnesti.wordpress.com/
4. https://scriituridomnesti.wordpress.com/
5. https://gritty.ro/despre-gritty/

Repere și metode ale educației morale în școala românească de astăzi

Liana Hera, profesor

Colegiul Național „Spiru Haret"

În contextul unui sistem de învățământ aflat în permanentă schimbare, educația morală are în vedere formarea și dezvoltarea permanentă a conștiinței și a conduitei morale, a unui comportament social-moral al elevului. Educația morală reprezintă „dimensiunea cea mai profundă și mai extinsă a activității de formare-dezvoltare a personalității, proiectată și realizată pe baza valorilor etice."[1]

Din perspectiva acestei componente a educației, este important să existe un cadru adecvat care să permită elaborarea și fixarea unui profil moral al personalității elevului.

În această problematică a educabilității, este esențială receptivitatea ființei umane față de influențele educative. Ceea ce primează este binele moral, asumat în plan individual și social.

Analizând aceste aspecte, din perspectiva orelor de consiliere și orientare, consider că este important ca elevii să conștientizeze necesitatea de a-și construi un sistem clar de valori personale și de a-l corela cu normele morale, juridice.

Dirigintele poate să coordoneze activități care să permită elevilor identificarea valorilor personale, ulterior, prin comunicarea rezultatelor către grup, să se poată stabili un sistem de valori al clasei. De asemenea, elevii pot identifica sistemul de valori al societății românești contemporane și pot sesiza modificările apărute în timp. Sensibilizarea pe care o poate genera cadrul didactic față de amenințările pe care le reprezintă violența, rasismul, terorismul poate fi condusă în direcția redescoperirii ideii de toleranță și a respectului.

Din perspectiva cadrului didactic care are și calitatea de diriginte, definitoriu este reperul informativ de natură etică.

Educația morală implică un ansamblu de procedee și metode care pot fi grupate, în accepția lui Sorin Cristea, la nivelul a două modele orientative: un model strategic și un model instrumental.

---

[1]Cristea, Sorin, Curriculum pedagogic, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2006

Astfel, dirigintele poate recurge la metode verbale precum: expunerea morală (povestirea- explicația), conversația morală (dialogul moral, dezbaterea etică), studiul de caz. De exemplu, apelând la explicaţia morală, dirigintele dezvăluie conţinutul unei cerinţe, al unei reguli morale.

De asemenea, dialogul între profesorul- diriginte şi elevi va urmări clarificarea cunoştinţelor morale şi declanşarea de stări afective. Elevii sunt antrenați în dezbaterea unor fapte morale, valorificând totodată experienţa de viață.

Exemplul moral este o metodă intuitiv-activă care se bazează pe intuirea (sau imaginarea) unor modele ce întruchipează fapte sau acţiuni morale. Eficienţa exemplului depinde de calitatea modelului și de maniera în care este perceput. Exemplul poate fi însoțit de expresii, proverbe, maxime.

Dirigintele și elevii vor stabili criteriile pe baza cărora exemplele să fie diferențiate în pozitive sau negative. În situația celor negative, vor fi arătate urmările pentru ca elevii să ia singuri decizia.

Metoda analizei de caz se bazează pe procedee de decizie, de prezentare, de analiză, de dezbatere, de recomandare morală. Elevii se vor confrunta direct cu o situaţie reală, supusă analizei lor, sub toate aspectele, pentru a ajunge la înţelegerea cât mai complexă a problemei date. Cazul poate fi pozitiv, negativ sau contradictoriu. De asemenea, analiza şi discutarea cazului (a comportamentului altuia) impune raportarea la sine; prin comparaţie, pe baza mecanismului acceptare – respingere, se formează şi se consolidează unele elemente ale propriei conduite morale.

Dirigintele poate analiza cu elevii următoarea situație propusă de Doina Emilia Ghițulescu: într-o clasă, în care majoritatea elevilor sunt de religie ortodoxă, câțiva sunt catolici și încă trei sunt musulmani, există o elevă aparținând unui alt cult religios, legal recunoscut. Religia fetei impune prozelitismul, astfel, această elevă are permanenta tendință de a aduce oricărei discuții conotații religioase, în mod insistent și agresiv. Simțindu-se agasați, colegii au față de ea următoarele atitudini: fie o contrazic, discuțiile lor pe teme religioase degenerând invariabil în ceartă, fie o izolează și nu discută cu ea, fie râd de aceasta și au tendința de a o umili. Permanenta stare de stres a elevei a generat o scădere a randamentului acesteia la învățătură. Dirigintele poate conduce discuția, astfel încât elevii să conștientizeze că o atitudine tolerantă constă în a asculta și părerile acestei eleve și de a o face să înțeleagă că dreptul la opinie este respectat, în mod democratic.

De asemenea, importante sunt și metodele de apreciere a cunoştinţelor şi a conduitei moral-civice.

Aprecierea se realizează mai ales prin aprobare şi dezaprobare. Aceste modalităţi reprezintă un gen de asistenţă continuă şi reglatoare, având rol de convingere, încurajare, temperare, prevenire.

Aprobarea (recompensa) este forma aprecierii favorabile. Ea constă în acceptarea şi recunoaşterea rezultatelor comportării morale a elevilor, confirmarea concordanţei lor cu exigenţele stabilite. Această metodă conduce la consolidarea rezultatelor obţinute, la fixarea în structura morală a personalităţii elevilor.

Aprobarea se realizează prin mai multe procedee: acordul (acceptarea), prin care profesorul-diriginte își manifestă mulţumirea faţă de modul în care au fost respectate cerinţele. Acordul poate fi exprimat printr-un zâmbet, un gest, o privire sau cu ajutorul unei expresii „bine", „sunt mulţumit", „aţi procedat bine" etc.; lauda, ca formă a aprecierii verbale, se poate realiza și în faţa colectivului; evidenţierea constă în sublinierea îndeplinirii exemplare a unor cerinţe; se poate face în faţa clasei, în consiliul profesoral, în faţa părinţilor; recompensa este o formă premială care se acordă pentru rezultate ce depăşesc nivelul de exigenţe obişnuit. Ea poate fi materială (cărţi, rechizite, material sportiv) şi spirituală (diplome, distincţii, evidenţierea la panoul de onoare).

Dezaprobarea vizează respingerea unor fapte şi a unor manifestări ce vin în contradicţie cu anumite cerinţe morale. Procedeele prin care se realizează dezaprobarea sunt variate: dezacordul prin care se exprimă nemulţumirea faţă de modul în care au fost respectate cerinţele; se poate realiza printr-un gest, o privire, sau cu ajutorul limbajului; observaţia se referă la un aspect concret al conduitei (se face individual sau în faţa colectivului); avertismentul reprezintă exprimarea indignării faţă de îndeplinirea deficitară a unei sarcini (cerinţe).

Reușita educației morale este susținută, în accepția lui Sorin Cristea, de principiile acesteia: principiul corespondenței pedagogice dintre teoria morală și practica morală; principiul valorificării resurselor și a disponibilităților pozitive ale personalității umane în vederea eliminării celor negative; principiul unității și al continuității axiologice între toate formele de proiectare, realizare și dezvoltare a educației morale; principiul diferențierii educației morale în funcție de determinările sale particulare (vârstă, domeniul socio-profesional, context educațional) și individuale (structura fiecărei personalități).

În concluzie, educația morală reprezintă acea dimensiune fundamentală a activității de educație orientată în direcția formării-dezvoltării conștiinței morale a personalității care vizează optimizarea raporturilor sale cu lumea și cu sine.

Bibliografie:

Cristea, Sorin, Curriculum pedagogic, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2006
Nicola, Ioan, Tratat de Pedagogie Școlară, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996
Ghițulescu, Doina Emilia, Modele de proiectare a temelor pentru orele de dirigenție, Editura Atelier Didactic, București, 2006

Transparență și responsabilitate în sistemul de educație

Profesor Inocan Mihaela
Colegiul Național "Spiru Haret"

"Educatia este arta de a face omul etic Hegel"

Provocarea cu care se confruntă Comisia Europeană prin Direcţia Generală pentru Educaţie şi Cultură este *păstrarea diversităţii educaţionale ridicând standardele şi îndepărtând obstacolele privind oportunităţile de învăţare.* Educaţia reprezintă factorul strategic al dezvoltării viitoare a unei ţări prin contribuţia sa esenţială la modelarea capitalului uman. În acest scop fiecărui stat membru îi revine deplina responsabilitate privind modul de organizare şi conţinutul sistemului de educaţie.

Școlile joacă un rol esențial în învățarea pe tot parcursul vieții și, prin urmare, este nevoie de acțiuni în vederea îmbunătățirii calității și a performanței învățământului.

În România, la 4 octombrie 2018, a fost emis și publicat în Monitorul Oficial Codul-cadru de etică al personalului didactic din învățământul preuniversitar, aprobat de ordin de ministru încă din luna august. Acest Cod a stârnit multe discuții în interiorul școlilor. E o „lege" pentru profesori și reprezintă un ansamblu de valori, principii și norme de conduită care are rolul de a contribui la coeziunea instituțională și a grupurilor de persoane implicate în activitatea educațională, prin formarea și

menținerea unui climat bazat pe cooperare și competiție după reguli corecte, fiind de asemenea si o modalitate de a face față presiunilor externe.

Scopul principal al acestuia este de a oferi atât cadrelor didactice, cât și beneficiarilor procesului educativ – elevii și părinții acestora – un instrument pe baza căruia să-și construiască în mod transparent și durabil relațiile reciproce și, astfel, să se poată forma, în timp, un sistem de învățământ deschis. Aceasta deoarece la baza unui învățământ eficient stă calitatea resursei umane implicate și raportul dintre aceasta și beneficiari. Este important ca aceștia să-și cunoască drepturile si limitele pe care le au în relația cu dascălii.

Încrederea în Educaţie vine din transparenţă . Alături de Legea educației naționale, de Statutul elevului, Codul etic al personalului didactic vine în sprijinul transparenței și bunei funcționări a sistemului de învățământ românesc.

Personalul didactic trebuie să manifeste responsabilitate și transparență în furnizarea de informații către instituțiile de stat în protejarea drepturilor beneficiarului direct al educației, atunci când interesul și nevoia de protecție a acestuia impun acest lucru.

Scopul adoptării unui cod de etică al personalului didactic e posibil de atins prin intermediul următoarelor obiective: a) menținerea unui grad înalt de profesionalism în exercitarea atribuțiilor personalului didactic; b) creșterea calitativă a relațiilor dintre părțile implicate în actul educațional; c) eliminarea practicilor inadecvate și imorale ce pot apărea în mediul educațional preuniversitar; d) creșterea gradului de coeziune a personalului implicat în activitatea educațională; e) facilitarea promovării și manifestării unor valori și principii aplicabile în mediul școlar preuniversitar, inserabile și în spațiul social; f) sensibilizarea opiniei publice în direcția susținerii valorilor educației.

Codul etic al profesorului pentru învățământul preuniversitar aduce o serie de noi obligații, dar și sancțiuni pentru cei care nu îl respectă.

"Oricât de talentați sau înzestrați cu har didactic ar fi profesorii, ei trebuie să interiorizeze și să aplice niște principii cu conotație explicit etică în raport cu proprii elevi, cu colegii, cu părinții, cu ceilalți actori ai ansamblului educațional.

Etica didactică nu este o conduită ce ține exclusiv de personalitatea cadrului didactic, de „simțul" lui moral, ci și de cunoașterea sau practicarea unor reguli ce se învață, de apropriere a unor rețete raționalizate de conduită, de constrângeri care depășesc perimetrul subiectiv.

Competența deontologică nu se transmite direct dinspre forul interior către un cadru instituțional de manifestare. Faptul că ești un profesor model din punct de vedere moral nu conduce automat și la o exemplaritate deontologică în plan

profesional. Poți face greșeli fatale de ordin deontologic, chiar dacă tu, ca persoană, ai o conduită etică ireproșabilă. Profesorul nu își exercită profesia de la sine putere, el este un „delegat" al comunității pentru a administra și comunica celor tineri experiența specifică, valorile emblematice, cunoașterea statuată la un moment dat. Un cod deontologic al educației ar trebui să vizeze pe toți actorii răspunzători de educație, de la „simplul" învățător sau profesor și până la ministrul educației
Degeaba acesta știe și respectă regulile, dacă cei de lângă el nu le cunosc, nu le aplică, nu le valorizează. ", spune Constantin Cucos într-un interviu.

Codul-cadru nu doar restricționează și interzice, ci protejează și potențează ideea că "relaţiile colegiale ale personalului didactic se bazează pe respect, onestitate, solidaritate, cooperare, corectitudine, toleranţă, sprijin reciproc, confidenţialitate, competiţie loială". Aceste valori au fost mereu promovate în colectivele didactice, chiar dacă nu neapărat printr-o normă juridică.

Personalul didactic trebuie să își desfășoare activitatea profesională în conformitate cu următoarele valori și principii după care să se ghideze în activitatea sa profesională: imparțialitate și obiectivitate, independență și libertate profesională, responsabilitate morală, socială și profesională, integritate morală și profesională, confidențialitate și respect pentru sfera vieții private, primatul interesului public, respectarea și promovarea interesului superior al beneficiarului direct al educației, respectarea legislației generale și a celei specifice domeniului, respectarea autonomiei personale, onestitate și corectitudine, atitudine decentă și echilibrată, toleranță, autoexigență în exercitarea profesiei, interes și responsabilitate în raport cu propria formare profesională, implicare în procesul de perfecționare a caracterului democratic al societății.

Studii etice contemporane (Ricoeur,P,1988) consacră distincţia dintre **etică** (ceea ce persoana apreciază bun de făcut) şi **morală** (ceea ce se impune ca obligatoriu-marcat prin norme, obligaţii, interdicţii, caracterizate printr-o exigenţă universală şi printr-un efect de constrângeri).

Omul este singura fiinţă morală de pe Terra. Doar el este capabil să aleagă între bine şi rău, să respecte sau să nu respecte valorile şi normele morale

Dimensiunea morală a educaţiei reprezintă o componentă esenţială a procesului instructiv-educativ.

Educației îi revine un extraordinar rol de a forma modele de comportament si conduită morala. Tipul de educație pe care încercăm să-l oferim elevilor este unul raportat la societatea de azi.

Prin educație se urmărește un transfer al personalității educatorului asupra copilului. Un dascăl care își respectă principiile de viată, care respectă valorile morale în tot ceea ce face, va transmite același lucru și elevilor săi. Copilul interiorizează aceste modele prin imitație, asimilându-le propriei conștiințe. Iar acesta este suportul pentru un transfer de cunoştinţe şi pentru formarea de competenţe.

Procesele instructive și educative, fiind elementul care stă baza în formării omului, formează totodată și societatea acestuia raportată condiționat la sistemul valorilor.

Transmiterea normelor și valorilor morale poate fi făcută în mai multe moduri

- prin educație
- prin exemple și practică
- prin diverse ilustrări: legende, povestiri, fabule, pilde (parabole).

Dezvoltarea caracterului moral al copiilor și al tinerilor constituie prioritatea absolută a oricărui demers educațional, *moralitatea* fiind o condiţie esenţială pentru evoluția civilizaţiei. Comportamentul moral necesită însă empatia şi creativitatea celorlalţi, astfel că nu putem deveni ființe morale decât asimilându-ne societăţii, prin adaptare la valorile promovate de aceasta .

Howard Gardner într-una din cărțile sale afirma că:" *pot să afirm cu toată puterea că o educație pentru toate ființele umane este una care cere enorm de la noi toti: profesori si elevi, societăți și indivizi .. Mai mult, o educație pentru toate ființele umane nu poate avea succes, daca nu avem căi de a proba ce s-a înteles și ce s-a interpretat greșit. Prin educație, cetăţenii lumii devin „culţi, disciplinaţi, capabili să gândească în mod critic şi creator, să aibă cunoştinţe despre o varietate de culturi, să fie capabili să participe activ la discuţii despre noi descoperiri şi noi variante, să fie dornici să-şi asume riscul propriilor convingeri"* (Gardner,1999).

Construcţia unui învăţământ modern şi de calitate, adaptat standardelor educaţionale din ţările Uniunii Europene, bazat pe transparenţă şi responsabilitate , prin acordarea de şanse egale tuturor copiilor, indiferent de posibilităţile şi de particularităţile fiecăruia, reprezintă prioritatea învăţământului. Fiecare copil ar trebui să aibă dreptul să se ridice. Ar trebui să aibă dreptul de a avea un vis și să poată urmări acel vis. Nu colectiv, ci individual ar trebui să aibă dreptul să se ridice. Și astăzi, fără educație, șansele de succes , sunt cu adevărat limitate.

Bibliografie:

CODUL-CADRU DE ETICĂ al personalului didactic din învățământul preuniversitar din 30 august 2018 emitent MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

Cristea, S., „*Pedagogie generală. Managementul educaţiei*". Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1996.
Cucoș Constantin, interviu http://www.constantincucos.ro/2014/08/de-ce-e-nevoie-de-un-reglaj-etic-in-educatie
M. Miroiu, G. Bledea Nicolae – "*Etica profesională",* curs universitar, Universitatea Bucureşti, 2000
www.asociatia-profesorilor.ro/educatia-morala.html

Şcoala românească – Interior, poză de grup

Prof. dr. Camelia-Melania Marin,autor

Prof. Monica Ancuţa, co-autor

LT "C. A. Rosetti", Bucureşti

(Pre)text

Ca să vorbim despre etică şi despre valori morale în şcoala românească a zilelor noastre, ar trebuie să practicăm un exerciţiu al sincerităţii, care asumat de către toţi cei implicaţi, fie este urmat de o acţiune chirurgicală, de extirpare a tot ce este tarat, fie îi condamnă la exil interior pe conjuraţi, fără vreun efect asupra grupului, puterea celor mulţi rămând suverană. Vom vedea la sfârşitul acestui simpozion, dacă expunerea de cauze, motive sau diagnoze, va deveni reactiv al unui proces de durată, care să se cuantifice la un soroc prestabilit, în rezultate concrete.

Titlul-temă este o parafrazare după un film de artă, al lui Visconti, o radiografie vizuală a unei societăţi alienate, o metaforă despre înstrăinare, despre frivolitate şi despre compromis, în care ni se arată că avem nevoie unii de ceilalţi.

Cuvinte-cheie: şcoală, dinamica grupului, memorie, putere formativă, constiinţă istorică.

Context

Nicicând etica nu a generat consens în privinţa teoriilor, înţelesurilor sau percepţiei conţinuturilor acesteia, fără de care Binele şi Răul n-ar putea fi acceptate oximoronic, în sinergia lor intrinsecă, de la Socrate, Platon şi Aristotel, până-n contemporaneitate. Fericirea şi virtutea, raţiunea şi simţirea, beligerante sau luminoase, consonante ori disarmonice, sunt mantra devenirii noastre, a cărei ţesătură dată prin practică şi meditaţie, se pierde în stilistica înşelătoarei maya.

Iţele unei poveşti fără sfârşit

Educaţia este un laborator multifuncţional, care după har şi după efort, proiectează în siajul personalităţii părinţilor şi al profesorilor, ceea ce au semănat. Complexitatea muncii celor care operează cu pânzele încă neatinse de tonuri de culoare, de chimia interumană şi de ordinea naturală a lumii, dă măsura tuturor lucrurilor pentru că educaţia este despre cum gândim, despre cum exprimăm ce simţim, despre rostire, despre o gramatică interioară cu o morfologie care trebuie să dea şi o frazare mai puţin atonală. Educaţia este proză şi poezie, prin urmare este şi despre biologia perisabilă a corpului, cu vântoasele sau neputinţele sale fiziologice, dar şi despre cunoaştere, despre suflet, despre ceea ce rezistă timpului dincolo de tributul plătit clipei. Este despre traiul în afara peşterii, în societate, unde regulile trebuie să unească, nu să dezbine, în care drepturile înseamnă ceva doar dacă legile sunt bune, justiţia legată la ochi, iar beneficiarii, stăpâni pe semantica libertăţilor lor şi practicanţi exigenţi ai complementarităţii reguli – drepturi.
Valori morale în şcoala prezentului nostru pasager şi infecund?! Ale cui valori?! Cât de viciată este o moştenire, cum s-au perpetuat modele, atitudini, mentalităţi, patternuri comportamentale, astfel încât să fie viabile într-o societate tumoral atomizată în bule viralizate de obsesii de grup, al căror ferment ideologic sau alimentat de interese mercantile, doar radicalizează, lipsindu-i tulpinile probiotice care să coaguleze, care să armonizeze stridenţele naturii umane?! Dascălul nici măcar nu poate pretinde că propovăduieşte în pustiu, deoarece pe modelul profetului veterotestamentar, misiunea sa ar trebui să aibă un caracter personal, doar că el nu anunţă o împărăţie, iar miza este clinic incertă. Asceza, detaşarea, astăzi, nu pot fi o soluţie, pentru că nu te lasă ceilalţi, iar într-o lume în care sentimentul valorii este dat de orwelliana apartenenţă la mulţime, frica de libertate nu are leac

decât prin schimbarea legilor grupului, dacă acestea sunt greşite, aşa cum sună unul dintre fundamentele democraţiei jeffersoniene. „Ca să fii nesupus, trebuie să ai curajul de-a fi singur, de-a greși, de-a păcătui. Dar curajul nu e suficient..." notează în eseul *Disobedience*, Erich Fromm. Mai ales când în istorie apar "reguli pentru parcul uman" (Sloterdijk) . Este greu să le insufli altora curajul de a fi pe cont propriu şi de a nu dispera când vor vedea că valorile în care cred nu vor norma firescul societăţii în care îşi duc traiul. Ştim cu toţii cum arată realitatea. Suntem infirmi în această poveste, în care nu trebuie să-i uităm pe lângă profesori şi elevi, pe dumnezeii părinţi, a căror atotcunoaştere te striveşte nu cu argumente, ci cu filipice despuiate de rama oratoriei ciceroniene, în care s-au oţetit toate drojdiile domestice şi frustrările de alcov ale întregii seminţii ultragiate de profesorul care i-a cerut celui mic să citească măcar o prefaţă. Textele sunt din ce în ce mai dificil de înţeles de către elevii noştri. Acestea cer muncă asiduă cu dicţionarul, un monstru alcătuit din tot atâtea spaime, cuvintele, trezit într-o Arcadie a modernităţii şi transfigurat într-un Gulliver inadecvat acestei lumi traforate la dimensiuni mult prea reduse. Pentru a dizolva distanţele şi pentru a coborî înălţimile în liniaritatea unui relief uşor de bătut la pas, mulţi dintre elevi descoperă sau inventează scurtături. Iar comunicarea ajunge să se rezume doar la un modest efort fizic, un step al buricelor degetelor, fiindcă exprimarea ca şi arhitecturile grafice sunt tâmpe şi dezlânate, menite să satisfacă minimul numitor al autosuficienţei date de apartenenţa la o generaţie care se ştie superioară, nu atât prin sânge, cât infuzată de orgoliul părinţilor, care au sentimentul că au zămislit nişte zei. Nu mai interesează pe nimeni că dispar grădinarii voltaireeni, candizii aplecaţi asupra cuvintelor, care asemenea florilor vor muri, uitate-n vocabularul mormânt. Curând, realitatea sensibilă nu va mai avea o platformă lingvistică care să o exprime. Vom uita şi să iscălim pietrele de pe morminte.

Bertrand Russell identifică printre drive-urile originare ale omului, „evadarea din plictiseală". Elevii noştri sunt apatici la şcoală. Cei mai mulţi dintre ei. Se abstrag din curgerea orei, robiţi telefonului. Măcar de i-am face să tranziteze lumea accesând serviciile celei mai preţioase/pretenţioase companii, propria imaginaţie! Au nevoie de hiperstimuli ca de aer. Lectura poate compensa adicţia de adrenalină, violenţă, grotesc, de junk informaţional sau de paietare a cotidianului, dacă ar exista exerciţiu, o practică iniţiată de părinte şi continuată firesc sub îndrumarea profesorului. În lipsă, tinerii dezvoltă o inabilitate în a-şi

structura mintea, în a-şi cartografia timpul. Ironia paradoxului ciobit la un colţ precum cubul stănescian, rezidă în anotimpurile de lene, de activă relaxare pe care le revendică un creier performant, în aşteptarea luminii care argintează bezna, a sprintului cognitiv către un nou răsărit de gând, idee sau orizont netopografiat, deocamdată.

Fiecare-n parte, părintele, profesorul sau orice tip de formator, este prins în mecanismele de opresiune, de asalt sau defensive ale societăţii şi astfel, nu se va transmite pe sine copilului, ci influenţat de felul în care resimte presiunea socială, economică sau politică şi implicit cum se raportează la o lume din care nu se poate extrage. Iar copilul începe să descopere lumea şi să o cucerească, imitându-i pe cei mari. Iar dacă nu există un sincron între teorie şi praxisul cel de toate zilele, ne mutăm cu toţii în arta lui Paciurea, monştri născuţi din *oboseala încercănată a raţiunii.*

Odinioară, conta mult componenta cognitivă, acum vorbim doar despre formarea abilitaţilor şi comportamentelor. Ca să procesezi trebuie să deţii informaţii. Ca să dobândeşti deprinderi, iţi trebuie experienţe dublate de nişte conţinuturi. De exemplu, un elev vrea să ajungă un bun mecanic, dar nu ştie nimic despre componentele maşinii, îi lipsesc datele de ordin tehnic, nu ajunge vreodată, în timpul şcolii, în vreun atelier pentru a învăţa ceva practic, în schimb, stă în bancă si ajunge om mare, doar cu eternele şi ternele joculeţe, vândute ca reţetar panacéu, la cursurile de formare, de către profeţi ai lucrului bine făcut, profesorilor, obligaţi să strângă credite, pe spezele lor.

Bagatelizarea pe nedrept a valorii componentei cognitive în formare, nu girează rezultate spectaculoase prin timpul câştigat, alocat nonformalului, căruia îi lipseşte materia primă, - cunoştinţele, astfel încât la nevoie, să poţi accesa soluţii salvatoare. Echilibrul nu ar dăuna deloc pedagogiei moderne, o balanţă a teoriei şi practicii, cu efecte concrete în dinamica grupului. De asemenea, cum educaţia începe acasă, ca şi construirea personalităţii, părinţii sunt primii dascăli care trebuie să asigure copiilor lor o instruire prin responsabilizare. În funcţie de resursa umană livrată apoi şcolii, urmează să fie definite şi aşteptările.

Pe de altă parte, şcoala a ajuns astăzi un spaţiu non-elitist şi din cauza încălcării normelor grave de etică profesională ale multor profesori, mai ales dacă instituţia nu are cea mai fericită conducere. Iar când managerierea şcolii se face abuziv, ies în evidenţă cel mai bine caracterele celor care ar trebui să formeze caractere. Comunicarea pe niciun palier, nu mai este cuminecătura,

cum o denumea Noica, ci doar invectivă. Aventura transmiterii unor precepte morale, a cultivării unor igienice virtuţi elementare, te pune-n situaţia de-a coborî în infern la nesfârşit. Poate de aceea sunt devaforizate ştiinţele umaniste, pentru că vorbesc despre om.

Obişnuim să indentificăm ca moment zero al declinului societăţii noastre, Revoluţia din decembrie. Vintilă Mihăilescu în „De ce este România astfel?" identifică blocajul mintal/cultural care a dus la inhibarea spiritului critic cu privire la efectele modernităţii: „Asistăm la refuzul obstinat al ideii că modernizarea este şi un proces traumatic, dislocant, dizolvant, riscant, nu doar o cale bătută cu plăcile de marmură ale *civilizaţiei*." Iar această neputinţă ne priveşte pe noi, cei care vrem să prindem în tiparele altui timp, o generaţie care deşi aparţine aceluiaşi gen proxim, este configurată cu datele unei diferenţe specifice, care a suferit mutaţii, pe care încă nu le-am priceput sau epuizat. Prinţul lui Fowles iese din inocenţă când descoperă că unele adevăruri confortabile şi suficiente până la o vreme, trebuie înlocuite cu altele, dacă vrea să nu sufere, consensul intrapersonal cerând un preţ. Cum toţi suntem nişte magicieni, convenţia ajută supravieţuirii, prin proiecţia asupra lumii a scamatoriilor şi dezmărginirilor care ne salvează, fie şi temporar.

Libertatea câştigată, doar a doborât zăgazuri şi a eliberat din matcă latenţe nefericite. Când trebuie să alegi între a fi om sau a fi liber, spui sau faci orice numai să nu mai repeţi experienţa carcerală, şi nu în accepţia obsedantului deceniu, ci (auto)izolarea sau marginalizarea astăzi, reprezintă o consecinţă a refuzului de a fi supus, umil şi impostor.

„ - Cum?! Credeţi că un om îşi poate vinde libertatea care n-are preţ?

- Orice se poate vinde: cu atât mai rău pentru el dacă-mi vinde ieftin un lucru atât de preţios. Spuneţi despre el că este un imbecil, dar nu spuneţi despre mine că sunt un escroc." (Voltaire - Dialoguri şi anectode filosofice)

Un gadget scump îi dă elevului sentimentul puterii, iluzia că nu trebuie să mai înveţe, să îşi însuşească noţiuni, o cultură generală, deoarece îl luminează google, nepunându-şi problema că acea informaţie nu-i aparţine, deoarece este în ataş, nu încorporată, are nevoie de un cadru, de un context, nu e de sine stătătoare, informaţia trebuie să fie formatoare. Mulţi elevi nu ştiu să recite un vers din Eminescu, dar vorbim despre cât de încărcată este programa şi împovărătoare şcoala. În dezbaterile publice, se vorbeşte cu obstinaţie

despre plăcere, mai puţin despre efort. Trebuie să ştii cum să îţi pansezi viaţa când sângerează prea tare, de aceea ai nevoie si de informaţie, şi de îndemânare. Părinţi, copii, profesori caută securizarea propriului statut şi confortul pe care îl conferă acesta. Doar că acţiunea modelatoare îşi trage puterea din ceea ce mai degrabă incomodează, iar trăirile se activează când ne aflăm într-o disjuncţie.

În concluzie, să fii mereu lucid, poate dăuna status-quo-ului lăuntric. Omul ocupă un teritoriu mic. Zona lui de comoditate se reduce la o arie uşor de cuprins cu privirea. Personalitatea, în schimb, este centrul lumii sale. De aceea, educatia de calitate se face cu trudă, dar rămâne un câştig nepreţuit pentru propriul destin ca şi pentru istoria colectivă a grupului.

Nu mi-am propus să aduc ceva nou, prin demersul meu, deoarece ştim cu toţii care sunt racilele sistemului, nu trăim inefabilul unei revelaţii ivite dintr-o realitate virgină. Ne lipseşte consensul. Cât timp instanţele implicate în proces, părinţi şi profesori, nu vor crede, respecta, sluji în numele unor valori morale şi norme etice comune, nu vom putea construi nimic trainic.

Bibliografie:

Fromm, Erich, 2010, *"On disobedience",* Colecţia Harper Collins*;*

Fromm, Erich, 2015, *"Anatomia distructivităţii umane"*, Editura Trei, Bucureşti;

Mihăilescu, Vintilă, 2017, *"De ce este România astfel? Avatarurile excepţionalismului românesc"*, Polirom, Iaşi;

Russell, Bertrand, 2013, *"În căutarea fericirii"*, Editura Humanitas, Bucureşti;

Sloterdijk, Peter, 2003, *"Reguli pentru parcul uman"***,** Editura Humanitas, Bucureşti;

Voltaire, 1985, *"Dialoguri şi anectode filosofice"*, Editura Univers, Bucureşti.

Valoare sau model în şcoala românească?

prof. itinerant Lizetta Mihaila

Şcoala Gimnazială Speciala Sfantul Nicolae , Bucuresti

O veche cugetare egipteană ne îndeamnă ca ,, Tot ceea ce faci, fă cu băgare de seamă şi gândeşte-te la urmări!" Oare ţinem seama de acest lucru de fiecare dată?

Aşa cum bine ştiţi, profesorii şi familia sunt modelele copilului mic, sunt sursa lui de formare a personalităţii, în special a caracterului. Mai târziu, copilul se va identifica cu grupul din care face parte, va căuta să fie ,,la modă", să-şi imite prietenii pentru a fi acceptat în gaşca lor. La maturitate, va deveni selectiv şi critic în ceea ce priveşte alegerea modelului.

Conform Dicţionarului Explicativ al limbii române

- **Valoarea**- este proprietate a ceea ce este bun, dezirabil şi important
- **Modelu**l- ceea ce poate servi ca orientare pentru reproducere sau imitaţii, tipar

Înafara modelului, unde mecanismul imitaţiei funcţionează la parametrii maximi, familia şi şcoala transmit valori. Permanent ne dorim să-l învăţăm pe copil ce este onestitatea, bunul-simţ, disciplina, respectarea cuvantului dat , punctualitatea, ambiţia, perseverenţa, colegialitatea, loialitatea, toleranţa, bunătatea/ răutatea, lenea, indisciplina, modestia, încăpăţânarea, capriciul, etc. Toate acestea sunt atitudini-valori, sunt trăsături de caracter care funcţionează ca un mecanism integrator, orientativ şi reglator.

Valoarea nu este înnăscută, dar se poate transmite din generaţie-n generaţie. Însă, în funcţie de personalitatea fiecăruia, poate suferi schimbări. Fiecare familie are un sistem de valori, precum şi fiecare şcoală, instituţie, dar şi fiecare societate. De aceea, fiecare persoană, în funcţie de ceea ce i se spune la şcoală, de ceea ce este învăţat în familie, de pretenţiile instituţiei pe care o frecventează, de relaţiile pe care le stabileşte cu ceilalţi, îşi va forma propriul sistem de valori, un amalgam al influenţelor externe cu cele interne.

În familie, sistemul de valori poate conţine promovarea cinstei, a corectitudinii, loialităţii, etc. Ceea ce apărăm, susţinem şi încurajăm este de fapt ceea ce dorim să înveţe copiii din comportamentul nostru, manifestându-se în felul în care considerăm că este bine pentru el ca individ- ceea ce-l ajută să se descurce în viaţă.

- Mediul formal- model de acceptare a celorlalţi- Nu contează că nu ştii, contează să te bucuri cu noi, să experimentăm împreună şi să te ajutăm să înveţi

Şcoala – recunoaşte valoarea

Una dintre laudele cele mai dorite, indiferent de vârstă, este aprecierea ta ca o persoana corectă, cinstită, descurcareaţă şi cu multe alte calităţi.

Toate acestea culminează cu o singura frază de apreciere, care le însumează pe toate celelalte

- **,, Eşti un om de valoare!" sau ,,Eşti o persoana valoroasă pentru mine/ noi!"**

Fiecare persoană, in funcţie de ceea ce i se spune la şcoală, de ceea ce este învăţat în familie, de pretenţiile instituţiei pe care o frecventează, de relaţiile pe care le stabileşte cu ceilalţi, îşi va forma propriul sistem de valori, un amalgam al influenţelor externe cu cele interne.

Chiar dacă nu ţi se spun foarte des asemenea lucruri, important este să tindem spre ele şi să transmitem elevilor noştri valori absolut necesare adaptării lor la tot ce este in jur.

Însă, înainte de toate , este nevoie să ne conoaştem pe noi înşine – CINE SUNT EU?, apoi să îi cunoştem sau să îi descoperim pe ceilalţi, urmând ca ,,împreună să învăţăm,, şi în final să oferim modele şi să stabilim valori.

Închei prin a va oferi câteva TEME DE REFLECŢIE

- *Ce valori transmitem elevilor vostri?*
- *Ce considerăm că este absolut necesar să-i învăţăm pe elevii nostri?*
- *Ce modele oferim?*

Promovarea valorilor morale prin lecțiile de cultură și civilizație

Bob Dylan- *The Times They Are A-Changin'*

Ana-Maria-Georgiana Mușat, profesor,

Colegiul Național "Spiru Haret", București

Then you better start swimmin'
Or you'll sink like a stone
For the times they are a-changin'
Bob Dylan

"O singură metodă are efect în educație- predarea prin fascinație"(2), spunea profesorul Gabriel Săndoiu, intr-un interviu al sau. O afirmație indiscutabil adevărată și o rețetă ce nu ar trebui să dea greș în condiții normale. Cu toate acestea, nu toți dispunem de acel har numit charismă sau, cel puțin, acest lucru nu poate fi programat la fiecare oră de curs, cu fiecare clasă de elevi, întrucât fascinația, precum inspirația, este o muză capricioasă, cu toane, iar noi, profesorii, simpli muritori, dintre care foarte puțini sunt cei atinși de aripa geniului.

Ceea ce putem face, însă, este să substituim charismei naturale fascinația unei lecții proiectate în mod creativ (și, desigur, riguros). În cazul lecțiilor de cultură și civilizație, profesorul poate fi asimilat regizorului unei piese de teatru, o piesă la a cărei creație contribuie nemijlocit și elevul.

Lecțiile de cultură și civilizație mijlocesc- prin varietatea resurselor și materialelor exploatate- dezvoltarea personală a elevilor, înțelegerea lumii în care trăiesc, sprijinirea lor în a crește și a se dezvolta ca indivizi. Acest lucru este înlesnit de componenta transdisciplinară , în predarea acestui tip de lecții întâlnindu-se frecvent asocierea literaturii cu artele plastice sau muzica, alături de geografie, istoria științelor sau scrierea creativă.

Putem spune, fara a exagera prea mult, că în cadrul lecțiilor de cultură și civilizație (britanică și americană, în cazul de față), totul este permis. De aceea, dintre toate tipurile de lecții asociate sub titulatura "Limba literatura engleză",acestea sunt cele

mai spectaculoase și pline de culoare. Prin urmare, și cele mai memorabile pentru elevi. Așadar, dacă ne exprimăm în termeni pragmatici, cele mai eficiente. Profesorului îi revine rolul distrugerii gândirii clișeistice, prin prezentarea contextului istoric si cultural al anumitor evenimente, prin lecturarea unor texte aparținând autorilor contemporani evenimentelor respective, prin dezbateri, având drept scop dezvoltarea spiritului critic, prin argumentarea părerilor, dar și prin expunerea la diverse tipuri de produse culturale (de exemplu, din domeniul artelor vizuale, ce ar avea un impact mai puternic).

În comunicarea de față, ne vom referi la promovarea valorilor morale in cadrul acestor lecții: spiritul civic, toleranța, deschiderea spre alte culturi, adaptabilitate la vremuri noi, flexibilitate în modul de a gândi. Am selectat, în acest scop, drept "studiu de caz", edificatorul poem/c ântec de protest al lui Bob Dylan "The Times- They Are A-Changin'", ce poate fi predat atât ca suport edificator pentru obținerea unui tablou complet al anilor '60 și evenimentelor istorice și culturale din perioada respectivă (Mișcarea Drepturilor Civile din America, cultura pop s.a.m.d.)dar, deopotrivă, poate fi abordat și în afara contextului creării acestuia, datorită universalității valorilor promovate și a puternicului sau mesaj, ce transcende epoca în care a fost compus.

Bob Dylan este, indiscutabil, o personalitate fascinantă, cu un impact excepțional in rândul tinerilor din toate epocile- care și-a câștigat adepți pentru că este caracteristic tinerei generații să creadă spusele unui înțelept despre care au aflat și că a fost un rebel notoriu. Exemplul său confirmă adevărul că poeții sau artiștii sub orice formă au forța de a schimba lumea sau, cel puțin, percepția asupra acesteia. Valorile promovate în creațiile sale sunt valori valabile, actuale, în orice epocă. De aceea, nu este mic numărul unor personalități ale vieții culturale, politice sau științifice care fac referire la creațiile lui Bob Dylan in discursurile lor, in diferite contexte și în perioade diferite. Îl citează deopotrivă fascinantul Steve Jobs, in 1984, la prezentarea primului computer Macintosh, dar și nonconformistul politician Anna Lindh (3), ministrul de externe al Suediei și importantă militantă pentru drepturile omului (în discursul său la Organizația Națiunilor Unite), cea care, in 2003, avea să împărtășească soarta tragică a lui J.F. Kennedy, sfârșindu-și viața în urma unui asasinat (sau , mai degrabă, plătind cu viața refuzul de a renunța la valorile si principiile sale).

S-a făcut referire, în repetate rânduri, la sincretismul poezie-muzică în creația lui Dylan, cele două componente fiind indisolubil legate, după cum susțin numeroși critici, această idee fiind prezentă inclusiv în comunicatul Academiei Suedeze, la acordarea controversatului său premiu Nobel pentru literatură "for having created new poetic

expressions within the great American song tradition" (3) Asemănat cu trubadurul medieval francez Rutebeuf, Dylan este considerat drept "strălucitul mostenitor al tradiției bardice " de către scriitorul Salman Rushdie, întrucât, afirma acesta, "De la Orfeu la Hafiz, cântecul și poezia au fost strâns legate".

Cu toate acestea, poezia lui Bob Dylan poate fi studiată și analizată si "in liniște", separată de acordurile de chitară și de sunetul vocii sale seci , ce intenționat pare să ne distragă atenția de la muzicianul Dylan pentru a ne concentra asupra poetului Dylan, a importanței textului cu abundența sa de semnificații . Este și cazul poemului (cântecului de protest) "The Times They Are A-Changin'(4)', pe care l-am analizat cu elevii la clasă ca atare, fără acompaniament muzical intr- o primă etapă, oferindu-le elevilor la sfârșitul lecției ocazia de a-l asculta interpretat de autorul său, dupa ce aceștia au extras bogăția de sensuri .

Titlul "The Times They Are A-Changin'" (Vremurile se schimbă), ce se reia, ca un leitmotiv în finalul fiecărei strofe, poate fi interpretat drept o negare a status-quo-ului, a ordinii pre-stabilite, care este vremelnică . Prima strofă debutează cu un îndemn la reflecție si la conștientizarea realităților (sociale sau de orice natura) cu care ne confruntăm , făcând apel la imaginea apocaliptică a potopului biblic (*Come gather 'round people/ Wherever you roam/And admit that the waters/Around you have grown/And accept it that soon/You'll be drenched to the bone).* Nu este, însă, o invitație la reflecție individuală, ci este un îndemn la o acțiune comună, poetul erijându-se intr-un leader ce cheamă entități separate , poate din straturi sociale diferite, cu background cultural diferit, cu convingeri diferite, să se reunească, pentru a lupta pentru aceleași valori. Îndemnul său este imediat urmat de un avertisment : *If your time to you is worth savin'//Then you better start swimmin'//Or you'll sink like a stone//For the times they are a-changin'...* Suntem, așadar, îndemnați să ne adaptăm la noile realități, sau vom fi lăsați in urmă, împotmoliți în trecut, depășiți de vremuri. Și, in tumultul schimbărilor, nimeni nu va avea răbdare să ne aștepte.

În cea de a doua strofă, poetul adresează aceeași chemare formatorilor de opinie, creatorilor, scriitorilor, criticilor : *Come writers and critics/Who prophesize with your pen/And keep your eyes wide/The chance won't come again/And don't speak too soon/ For the wheel's still in spin/And there's no tellin'who/That's name in".* Versurile se pretează la o varietate de interpretări, textul fiind in mai mare măsură criptic: una dintre ele ar fi apelul la onestitate profesională și la adevăr in reflectarea realităților în scrierile celor care" fac profeții cu vârful peniței", dar și un îndemn la implicare socială a intelectualității, de a nu trăi izolați într-un turn de fildeș. Continuarea "For the losers

now//Will be later to win" facilitează decriptarea textului , fiind probabil o aluzie la duplicitatea anumitor istorici sau critici care se situează întotdeauna de partea învingătorilor, conform dictonului "History is written by the victors" (Istoria este scrisă de către învingători).

Este rândul clasei politice (*Come senators, congressmen)* să fie povățuită și avertizată în cea de-a treia strofă . Spre deosebire de primele două categorii invocate in strofele precedente (societatea în ansamblul ei, creatorii și oamenii de litere), aici Dylan devine mai insistent, prin versul "Please heed the call" (=Rog, tratati cu atentie apelul), ceea ce s-ar traduce prin faptul că, in viziunea lui Dylan, clasa politica se caracterizeaza printr-o lipsă de reacție (imediată, cel puțin) la problemele societății. Politicienii sunt îndemnați să rămână fideli îndatoririlor lor față de societate, să nu se opună progresului și mersului firesc al lucrurilor. (*Don't stand in the doorway/Don't block up the hall).* Poetul revine, apoi, cu o altă imagine cu impact puternic, aceea a bătăliei înverșunate și imposibil de controlat care se desfășoară" afară"- (*The battle outside ragin')*- in afara turnului de fildeș al clasei politice, așadar. Forța mulțimilor care se exprimă "outside" va zgudui din temelii ordinea prestabilita, The Establishment, căci , spune Dylan, "It will soon shake your windows// And rattle your walls//For the times they are a-changin'" (Bătălia... vă va clătina ferestrele și vor face ca zidurile voastre să se cutremure"). Desigur, zidurile au o valoare simbolică, fiind un obstacol în calea comunicării între leaderi și supuși.

În cea de-a patra strofă este adusă în prim-plan tema conflictului între generații. Sunt vizați, aici, reprezentanții generației mai vechi, "mothers and fathers throughout the land", care sunt îndemnați la înțelepciune, flexibilitate în gândire și toleranță. (*Don't criticize what you can't understand)*. Este, de asemenea, un apel la acordarea de încredere și independență copiilor, de a nu îi hiperproteja sau sufoca, de a le permite să experimenteze lucruri la care vechea generație nu a avut acces, să nu stea în calea dezvoltării lor și să le permită să își aleagă singuri drumul. Versul "*Your sons and your daughters//Are beyond your command "* reprezintă o respingere a autoritarismului excesiv. În continuare, se revine la ideea de acceptare a progresului, a noului de către vechea generație, care este îndemnată să nu se opună schimbărilor, chiar dacă nu poate acorda sprijin (*Your old road is rapidly agin'//Please get out of the new one//If you can't lend your hand//Cause the times they are a-changin').*

Ultima strofă, care are rol de concluzie, este diferit structurată față de cele patru strofe precedente, versurile fiind compuse dintr-un număr mai mic de silabe, ceea ce conferă o încărcătură dramatică puternică, fiind asemănătoare unei incantații. Poetul nu se mai

adresează vreunei categorii sociale sau profesionale, ci preia rolul unui profet atoateștiutor . Această ultimă strofă conține chintesența mesajului, care este rostit pe un ton oracular, cu valoare de adevăr absolut, :*The line it is drawn//The curse it is cast//The slow one now//Will later be fast//As the present now//Will later be past//The order is rapidly fading//And the first one now //Will later be last//For the times they are a-changing.* "Linia" care delimitează vechiul status-quo de cee ace urmează a fost trasată, "blestemul" a fost proferat (blestemul fiind, desigur, negația ce aduce progresul), iar ordinea lucrurilor se inversează, proiectele care se desfășoară în ritm lent se vor pune in mișcare , prinzând viteză și, citând versetul biblic, "cei din urmă vor fi dintâi", poetul reiterează ideea ireversibilității progresului.

"The Times They Are A-changing" este și un îndemn la implicare socială, ne determină să conștientizăm cât de important este spiritul civic, ne avertizează că răul iese învingător pentru că aceia care sunt de partea binelui sunt fie pasivi, fie acționează prea târziu. Implicați-vă, sau veți suporta consecințele", pare să fie îndemnul pe care Bob Dylan, precum un bunic sfătos, ni-l adresează.

Analiza de text a fost realizată împreună cu elevii cărora am încercat să-l fac cunoscut pe Bob Dylan, poetul, despre care cei mai mulți dintre ei nu auziseră, în ciuda notorietății Nobelului pentru literatură. Surpriza a fost mai mult decât plăcută, pentru ambele tabere și ambele generații. Generația (mai) tânără a demonstrat, încă o dată, că poate gândi pe cont propriu și are abilitatea de a decripta un text care, in ciuda simplității aparente, nu este câtuși de puțin facil. Mai mult, prin maturitatea în gândire de care au dat dovadă, au demonstrat faptul că, departe de a fi o generație pierdută, tinerii învățăcei sunt animați de idealuri , cred în valori morale autentice și in ideea de progres. Iar progresul nu poate fi conceput în afara respectării principiilor etice.

Referințe bibliografice

(1) bookaholic.ro: Neagoe, Cristian- Articol- interviu cu prof.Gabriel Săndoiu: " O singură metodă are efect în educație- predarea prin fascinație"

(2) ec.europa.eu: Speech by Anna Lindh- European Commission

(3) https://www.nobelprize.org/prizes/literature/2016/prize- announcement

(4) Dylan, Bob. *The Times They Are A- Changing (www.bobdylan.com)*

PROFESORUL ȘI CONȘTIINȚA MORALĂ

Prof. Nicolae Gabriel
Colegiul Național "Mihai Eminescu" Buzău

Motto: "Omul este o ființă complexă și sufletul lui cel mai adânc este un amestec de lumini și de umbre, de puteri și de nevolnicii, de avânturi și de stagnări." (Petru Creția)

Raportându-ne la lumea școlii, etica se referă la diversele tipuri de competență care se cer validate prin activitatea desfășurată în perimetrul educației. Școala oferă astăzi, ca întotdeauna, de fapt, imaginea societății în ansamblul ei, decelând, la o simplă privire, calități și defecte, șanse de dezvoltare sau amenințări. Desigur, familia creează, în esență, setul de valori etice care urmează, ulterior, să se dezvolte într-un anume climat social, mai potrivit educație sau mai puțin adecvat acesteia. Din familie, elevii vin cu tot cu "cei șapte ani de acasă" - au deja imprimată o matrice comportamentală și afectivă, ca să nu mai vorbim și despre cea ereditară. Dar nu putem, ca profesori, să alunecăm în zona resemnării sau a lamentațiilor de tot felul și să dăm crezare totală adevărului cuprins în proverbul "lemnul strâmb doar focul îl îndreaptă". Alt proverb spune că lemnul verde se mai îndreaptă, cel uscat, nu. Asta înseamnă că tinerii se află, un timp, sub influența puternică a unor modele, pe care și le aleg singuri.

În școală, prin interacțiunea cu cei din aceeași generație, mai ales, dar și sub influența modelelor pe care le propun dascălii, tinerii își conturează pe deplin anvergura morală. Relația maestru-discipol este, cred, definitorie, de la un moment încolo, acela al maturizării conștiinței morale, când începe căutarea, pe cont propriu, a drumului în viață. Contează însă la fel de mult anturajul, oamenii de care te înconjori, din dorința de a fi validat, ca membru al unui grup social. Sociologii spun că cei mai mulți dintre copii frecventează școala pentru că o consideră un mediu de socializare, nu pentru că, așa cum cred adulții, școala ar pune temelia unei cariere sau a dezvoltării personale, cu toate că se întâmplă, inevitabil, și aceste lucruri.

În primul rând, li se cere profesorilor competență morală, adică o conduită ireproșabilă, un tip de comportament care să fie și flexibil, fără a fi lipsit de autoritate, și susceptibil de progres, în condițiile unei diversități neobișnuite a valorilor, într-un moment de multiple crize sociale – economică, demografică, a resurselor și, nu în ultimul rând, morale. Competența morală, în cazul dascălilor, presupune un complex de abilități care slujesc, în esență, puterii de disociere a binelui de rău, luând în calcul faptul că profesorul nu este (și nu trebuie să fie!) totuși un judecător, așa cum nici elevul nu este (sau nu ar trebui să fie) un purtător de "etichete".

Poate că profesorul, la modul ideal (nu utopic) ar trebui să fie un consilier capabil să îndrume elevul spre cunoaștrea de sine, spre o adevărată cunoaștere a propriilor emoții, ceea ce ar presupune ca el însuși să fie un om echilibrat. Competența morală are două direcții – cel care este în postura de a forma caractere imprimă o anumită viziune asupra vieții, asupra lumii, iar cel acre primește aceste lecții și se lasă modelat de maestru, discipolul, este, la rândul său, deschis la ideea de progres.

O îndreptare a individului mai mult către sine însuși, mai puțin către în afară este utilă pentru trezirea conștiinței morale. Evident, o asemenea descoperire a propriului eu nu poate fi forțată, fiindcă ar fi lipsită de autenticitate și deci și de relevanță. Iată ce spune filososul și filologul, aici moralist, Petru Creția, în cartea sa de eseuri, ***Eseuri morale. Luminile și umbrele sufletului***, despre vulnerabilitatea în fața emoțiilor și despre cultivarea unei atitudini de echidistanță și de empatie, prin care să eviți rolul de judecător al altora:

"Cei care au gândul îndreptat doar spre ceea ce se petrece în afara lor, cei extrem de vulnerabili la răul care le vine din exterior așteaptă mereu, de la alții, de la istorie, de la noroc, întregul bine pe care și l-ar dori. Ei nu pot fi condamnați; așa au fost crescuți și învățați de împrejurări, atâta putere interioară au, iar a începe să-i îndemni sau să-i sfătuiești, să-i mustri sau să-i îngrădești este lipsit de caritate și de delicatețe morală." (Petru Creția, ***Eseuri morale. Luminile și umbrele sufletului***).

Sceptic, Petru Creția este de părere că, odată format, caracterul nu se mai schimbă sau se schimbă doar în situații excepționale și sub influența unor momente de cumpănă. Altfel, să încerci să schimbi pe cineva, chiar la tinerețe, utilizând orice formă de constrângere, fie ea și aparent inocentă, este lipsit de temei și de moralitate. Mă gândesc și la șantajul emoțional, poate forma cea mai greu detectabilă de abuz pe care nu doar școala, ci și familia, și societatea o exercită asupra tinerilor. Să faci binele cu forța iese, așadar, din discuție.

În concluzie, profesorul este, în esență, un om, care are el însuși de luptat cu rutina și cu propriile aprehensiuni, cu propriul caracter. În planul deontologiei, dar și al conștiinței morale, un punct de plecare ar fi exercițiul reflecției zilnice, care te-ar ajuta

să înțelegi mai bine în ce măsură profesia de dascăl poate fi pusă în ecuație morală, ce este bine și ce este mai puțin bine în întâlnirile tale zilnice cu tinerii. Iar ceea ce este de-a dreptul pernicios ar putea să dispară, însă numai dacă, fiind atenți la noi înșine, devenim conștienți de propriile limite.

Bibliografie

Creția, Petru – ***Eseuri morale. Luminile și umbrele sufletului***, Editura Humanitas, 2011, București

MINIMA MORALIA – I.L.CARAGIALE, CÂTEVA CONSIDERAȚII

Prof. Nicolae Mihaela
Colegiul Național "Mihai Eminescu" Buzău

Motto: "Un caragialesc personaj lăuntric e gata neîncetat să-şi atribuie toate defectele, cu condiţia să i se recunoască în unanimitate măcar o calitate: ţinuta morală." (Andrei Pleșu, Minima moralia)

La nivel social, definirea acestui domeniu al eticii este dificilă, de vreme ce societatea, în sine, în diversitatea ei evolutivă, nu are mereu criterii limpezi de analiză morală. Pragmatismul social este o formă de egoism, care cere frecvent ignorarea legilor bunului-simț. Dacă ai conștiință morală, într-o asemenea lume a valorilor răsturnate, ai toate șansele să fii considerat un perdant. Mai mult decât atât, în perioadele de criză a valorilor, individul nu-și pune problema propriei compentențe morale, considerându-se îndreptățit să-i judece pe toți ceilalți, mai puțin pe sine, așa cum observa Andrei Pleșu într-o carte de eseuri, publicată de Editura Humanitas, în 1994, ***Minima moralia, elemente pentru o etică a intervalului.*** Problema este mereu în altă parte, nu la noi:

”Pe scurt, singura autoritate pe care conştiinţa individuală nu şi-o pune niciodată sau aproape niciodată la îndoială e autoritatea morală. Capacitatea de a distinge între bine şi rău, între viciu şi virtute, dreptate şi nedreptate pare a fi la în demîna tuturor. În materie de etică, funcţionăm constant printr-o nedemolabilă auto-complezenţă. Trăim într-o inflaţie barocă a competenţei morale, într-o lume a cărei principală dezordine riscă să fie faptul că toţi membrii ei se simt moralmente în ordine sau că toţi resimt dezordinea proprie drept neglijabilă. *L'enfer c'est les autres* – părem a concede cu toţii. Prin urmare, *le paradis c'est nous mêmes*.” (p. 9, Andrei Pleșu, ***Minima moralia, elemente pentru o etică a intervalului***)

De fapt, chestiunea aceasta, a asumării unei responsabilități etice, este veche, într-o societate predispusă la corupție. De exemplu, I.L. Caragiale surprinde magistral acest mecanism al pervertirii morale în comediile sale, mai ales în ***Scrisoarea pierdută***. Există în această piesă mai multe secvențe care dovedesc că imoralitatea este considerată firească. Personajele, întruchipând tipuri sociale, nu au nici cea mai mică tresărire de conștiință, fie că este vorba despre trădarea în amor, fie despre trădarea ”amicilor” politici. Este de la sine înțeles că, în politică și în dragoste, totul este îngăduit.

Deși este invocată, onestitatea are definiții incerte, așa cum reiese din anumite replici, foarte cunoscute: ”A! Ce coruptă soţietate!... Nu mai e moral, nu mai sunt prinţipuri, nu mai e nimic: enteresul şi iar enteresul...”, spune, plin de morgă, Zaharia Trahanache. Interesant este că revoltat este chiar unul dintre ”stâlpii puterii”, în sens ibsenian, un ”prezident”, șeful unui partid politic aflat la guvernare. Indignarea lui Trahanache se naște la bănuiala că scrisoarea de amor scrisă de prefect, ”docomentul” cu care îi șantaja Nae Cațavencu, este o ”plastografie”, adică un fals. Ar fi de înțeles, spune Trahanache, imoralitatea, dar numai până la un punct. Până unde se poate merge cu lipsa moralei este însă destul de greu de spus…

Însă, așa cum singur recunoaște, și ”nenea Zaharia” are intenția de a-l ”lucra pe onorabilul”. Apelativul ”onorabilul” este folosit fără acoperire semantică, fiindcă acest substantiv și-a pierdut semnificația – nu mai poate fi vorba despre onoare, mai ales despre onoarea adversarului, cu atât mai mult cu cât, așa cum observa și criticul Mircea Iorgulescu în eseul său despre Caragiale, ***Marea trăncăneală***, cel din tabăra adversă nu trebuie combătut, ci compromis. Argumentele sunt pentru ”gură-cască”, adică pentru electoratul simplu, naiv, care-și imaginează că are vreo importanță cu cine votează – vezi rolul cetățeanului turmentat.

Același Zaharia Trahanache, personaj care se consideră îndreptățit să facă evaluări etice, îi garantează lui Agamiță Dandanache, un necunoscut pe scena politică a orășelului de munte unde se petrece acțiunea piesei, că va obține, la alegerile

parlamentare, unanimitate, nu majoritate, devoalând, pentru necunoscători, sistemul de fraudare. Important nu este cine votează, ci cine va număra voturile – în logica politicianismului cinic și ilegal, nu doar imoral: ”D-ta n-ai nici o grijă, mergem la sigur, la noi opoziţie nu încape... suntem tari, stimabile... tari... Nu o să ai majoritate, stimabile...”

Morala este departe de a guverna viața socială, în plan profesional sau personal. Ce morală poate avea un prefect care negociază, cum face Ștefan Tipătescu, funcțiile, propunându-i lui Nae Cațavencu, adversarul politic, tot felul de avantaje pentru a renunța la șantajul său – funcția de avocat al poporului, o bucată din moșia Zăvoiu sau chiar locul de primar, rămas vacant. Negocierea politicienilor se face transparent, fără ca, vreo clipă, să intre în discuție și noțiunea de competență, de orice fel, nu doar morală. Nu meritele contează, ci punctul slab al adversarului, exploatat în situații de criză. Trebuie spus, de asemenea, că funcția este, în general, convențională – prefectul nu poate lua decizii după propria voință, deciziile îi sunt impuse ”de la Centru”. Așa se și explică alegerea lui Agamiță Dandanache – și el posesorul unei scrisori de amor, cu care șantajează un sus-pus al vremii. În plus, Dandanache nu înapoiază scrisoarea, gândindu-se că se va folosi de ea în continuare, pentru a-și asigura perpetuu funcția.

Etica fiecărei profesii presupune respectarea unor linii generale de comportament. În alt sens, fiecare disciplină propune, la rândul ei, un set de asemenea valori formative. Mecanismele corupției se deprind, din păcate, în medii sociale care influențează puternic mentalitatea – familia și școala. Tot Caragiale, într-o schiță foarte cunoscută, ***Bacalaureat***, un tânăr este salvat de la corijența sa, ”tocmai la Morală”, printr-un ”lanț al slăbiciunilor” a cărui funcționare se dovedește infailibilă.

Bibliografie:

Caragiale, I.L., ***Teatru***, Editura Corint, 2014, București;
Iorgulescu, Mircea, ***Marea trăncăneală***, editura Compania, 2002, București;
Pleșu, Andrei, ***Minima moralia, elemente pentru o etică a intervalului***, Editura Humanitas, 1994, București.

Dezincriminarea păcatului – tendinţă a societăţii actuale

Autor: Plăcintă Lucreţia, profesor

Şcoala Gimnazială ,,Geo Bogza", Bucureşti

Conform https://ro.wikipedia.org/wiki/Moral%C4%83, morala este ,,e o percepţie a comportamentului care diferenţiază intenţiile, deciziile şi acţiunile între cele bune (sau corecte) şi rele (sau greşite).", iar un cod moral ,,e un sistem de moralitate (de exemplu bazat pe o anumită filozofie, religie sau cultură)". Mă intreb pe ce se bazează sistemul de moralitate promovat în zilele noastre. Pe care filozofie? Pe care religie? Pe care cultură?

În ultimii 70 de ani, se observă tendinţa de transformare a învăţământului românesc într-o anexă a politicii şi într-un câmp de luptă împotriva lui Dumnezeu şi a valorilor acestui neam. Dacă morala comunistă presupunea, printre altele, negarea lui Dumnezeu, adică o formă acutizată de mândrie, în epoca actuală se urmăreşte pervertirea sufletelor în aşa fel, încât să devină incapabile de a primi lumina Duhului Sfânt.

Deşi dascălii au o misiune sacră şi anume aceea de a fi ,,sarea pământului" şi ,,lumina lumii", aşa cum scrie în Sfânta Evanghelie (Matei, cap.5, versetele 13 şi 14), din ce în ce mai des şcolii i se cere să relativizeze adevărul sau chiar să-l ascundă. Aici aş putea aduce exemple din istorie, biologie, religie etc. Deşi în Sfânta Evanghelie, în capitolul 18, versetul 7, se spune că este ,,(...)vai omului aceluia prin care vine sminteala.", şcoala este chemată uneori să sminteasca sufletele elevilor prin promovarea unor aşa-zise valori moderne, corecte doar din punct de vedere politic! În loc să-l determine pe copil să caute adevăratele valori, tot mai des întâlnim tendinţa liderilor acestui neam de a accepta ca norme de conduită morală falsele valori propuse de unele grupuri minoritare prin justificări adesea puerile. Această tendinţă, dacă, nu e ţinută sub control, poate duce la decredibilizarea sistemului de învăţământ şi la decăderea societăţii în general.

Studiind cu atenţie valorile morale româneşti, transmise pe cale orală de-a lungul timpului, observăm mari similitudini între valorile morale promovate prin folclor şi cele care în limbaj bisericesc se numesc virtuţi creştine. Personaje precum Făt-Frumos şi Ileana Cosânzeana erau exemple de frumuseţe fizică şi morală propuse de

români copiilor drept modele, deoarece ţinta principală era cultivarea virtuţilor, în conformitate cu religia ortodoxă.

Dacă basmele propuneau un model de moralitate evidenţiat prin antiteza eroului cu anti-eroul, legendele aduceau o justificare teoretică a valorilor, prin formularea unor interdicţii, care se cereau respectate întocmai şi ţinteau, de asemenea, formarea unor virtuţi. Sădirea sentimentului obligaţiei de a se conforma unor legi morale nescrise se putea realiza şi prin proverbe, devenite norme de conduită, ori prin satirizarea defectelor în snoave şi zicători. Întreaga societate era preocupată de cultivarea voinţei de conformare a conduitei membrilor ei la valorile prevăzute şi de crearea obişnuinţei de acţiune în conformitate cu aceste valori. Oamenii cu o viaţă sfântă se bucurau de o mare cinste în trecut. Sfântul Daniil Sihastrul l-a sfătuit în permanenţă pe domnitorul Ştefan cel Mare, insuflându-i preocuparea de a acţiona în aşa fel, încât să-şi conducă poporul spre mântuire. Virtuţile şi puritatea morală a pustnicului, în măsură să atragă ajutorul divin, erau considerate comori de mare preţ în faţa cărora omul politic Şefan cel Mare se smerea până la pământ, făcând ascultare desăvârşită.

Spre deosebire de acele vremuri, în perioada comunistă, mulţi preoţi, călugări sau mireni creştini au fost trimişi în închisori şi consideraţi duşmani ai poporului cu scopul de a impune un alt tip de valori acestui popor. Rezolvarea problemelor etice a început apoi să se producă prin pervertirea valorilor, nu prin raportarea omului la valorile morale autentice, perturbând din ce în ce mai grav relaţiile interumane, deşi cuvântul ,,iubire" apare mai des ca oricând. Acest mod de abordare a rezolvării problemelor morale într-o societate este nociv şi degradant pentru toţi cei implicati în procesul instructiv-educativ.

Sistemul de moralitate bazat pe religia ortodoxă, caracteristică românilor, face distincţie clară între păcat şi virtute, oferind fiecărui om, în opinia mea, cel mai adecvat şi cel mai coerent ghid pentru: cunoaşterea valorilor, justificarea teoretică a acestora, sădirea sentimentului obligaţiei, cultivarea voinţei de conformare a conduitei la valorile prevăzute şi crearea obişnuinţei de acţiune în conformitate acestea. (1) Dezincriminarea păcatului, caracteristică acestei epoci, aduce cu sine o confuzie valorică îngrijorătoare care generează eşecuri educaţionale.

Deşi, aşa cum scrie Sfântul Agapie Criteanul ,,mândria este rădăcina şi izvorul a tot păcatul", (2) aceasta este intens încurajată de societate. Faptul că din ce în ce mai mulţi adulţi caută cu disperare notorietatea, nu valoarea autentică, pune şcoala în situaţia de a gestiona diverse forme ale mândriei, ale elevilor şi ale părinţilor, precum: trufia, slava deşartă, ipocrizia, ateismul, îngâmfarea, aroganţa, egoismul şi altele asemenea.

Din păcatul iubirii de argint şi de avantaje de diverse tipuri, derivă zgârcenia excesivă, frica de a pierde aceste avantaje, furtul, minciuna, jurământul strâmb, vicleşugul sau trădarea, întâlnite adesea şi cu care şcoala este pusă în situaţia de a lupta. Poate că acesta este unul dintre puţinele păcate devenite din punct de vedere juridic fapte penale şi împotriva cărora societatea ia unele măsuri...

Păcatul desfrânării nu doar că a fost dezincriminat, ci tinde să fie încurajat de către societate în cât mai multe moduri, stimulându-se astfel fuga de responsabilitate şi distrugerea familiei tradiţionale, ajungându-se chiar până la pedepsirea celor care se opun acestei tendinţe, deşi, conform Articolului 16 din Declaraţia universală a drepturilor omului, ,,Familia constituie elementul natural şi fundamentalal al societăţii şi are dreptul la ocrotire din partea societăţii şi a statului." În ultimul timp, au început să mai apară şi unele reacţii legate de acest aspect. În cartea intitulată „Sexul e important – feminismul modern și deconectarea lui de știință, dragoste și bunul simț", autoarea Mona Charen critică feminismul irațional, agresiv şi distructiv din ultimii cincizeci de ani. (3)

Nici împotriva păcatului mâniei şcoala nu poate lupta eficient, deoarece societatea este din ce în ce mai impulsivă. Violenţa, care a devenit profitabilă pentru producătorii de filme şi de jocuri video, a fost în mare parte dezincriminată, din motive materiale. Şi, parcă asta n-ar fi de ajuns, sunt popularizate şi prin intrmediul televiziunii mult prea multe informaţii despre violenţe fizice şi verbale, cu consecinţe dezastruoase pentru realizarea unei comunicări eficiente, bazate pe empatie, în viaţa de zi cu zi.

Lăcomia pântecelui şi lenea sunt nişte păcate bine tolerate de societate. Invidia este un păcat care se hrăneşte din virtuţile altora căruia i se dă o prea mică importanţă, deşi poate dăuna grav relaţiilor interumane.

Câţi adulţi mai ştiu că ,,darurile Duhului Sfânt reprezintă roadele colaborarii concrete a omului cu harul divin"? (4) Aşadar, duhul înţelepciunii, al înţelegerii şi al sfatului, al tăriei şi al cunoştinţei, al bunei-credinţe şi duhul temerii de Dumnezeu nu se pot obţine nici prin măiestria didactică, nici prin acumularea de cunoştinţe teoretice. Este nevoie de părinţi, de formatori de opinie şi de profesori care să trăiască valorile morale autentice în vederea ajutării tinerei generaţii să-şi creeze un sistem de valori personale motivante pe care să le urmărească pe întreg parcursul vieţii. Dacă întreaga societate ar pune accent pe credinţa ortodoxă, singura care păstrează cele şapte Taine, şi ar promova credinţa, nădejdea, dragostea, smerenia, curăţia, milostenia, cumpătarea, blândeţea, îndelunga răbdare şi hărnicia în vederea atragerii harului divin, destinul acestei ţări ar fi altul.

Ce s-ar întâmpla dacă, de exemplu, la orele de religie, elevii ar afla că există iad? Ar fi, probabil, mai motivaţi să fie mai ascultători, mai virtuoşi, mai receptivi la adevăratele valori. Sfântul Andrei cel Nebun pentru Hristos ne atrage atenţia că, după moarte, ,,păcătoşii petrec în temniţe întunecoase, având înfăţişări diferite, în funcţie de păcatele lor. Astfel, Dumnezeu i-a făcut pe desfrânaţi să semene cu porcii, pe hoţi – cu lupii, pe înşelători – cu vulpile, pe iubitorii de arginţi – cu pisicile, pe cei mânioşi – cu fiarele, pe pomenitorii de rău – cu viperele, pe mincinoşi – cu şopârlele, pe cei lacomi – cu caii, pe beţivi – cu îndrăciţii, pe eretici – cu bălegarul, pe cârciumari – cu măgarii, pe proprietarii de bordeluri – cu antihrist, pe hulitori – cu ciorile, pe clevetitori – cu corbii, pe cei ce judecă păcate străine – cu câinii, pe cântăreţi – cu broaştele, pe dansatoare – cu cocostârcii, pe desfrânate – cu caprele, iar pe cei petrecăreţi care au mers la jocuri, glume, teatre – cu viperele mici cu târâtoarele şi cu fiarele sălbatice." (5) Tot el ne spune că ,,diavolul se bucură cel mai mult de slujirea la idoli, de magie, de fermecătorie, de invidie, de ţinerea de minte a răului, care devin pricini pentru alte păcate, de sodomie şi de preadesfrânare." (6)

Fiecare om este dator să observe cum, după 2000 de ani de la naşterea lui Hristos, suntem conduşi treptat, din nou, spre slujirea la idoli! Fiecare ortodox este dator să-şi cunoască propria credinţă pentru a observa la timp în ce direcţie este atrasă Ortodoxia mai ales după Sinodul din Creta, din 2016. Se pare că este este neprofitabil pentru marile companii farmaceutice să existe sfinţi ortodocşi care să vindece lumea prin puterea rugăciunii! (7) Dacă nu ne protejăm valorile, le vom pierde.

În concluzie, sunt de părere că România poate prospera şi poate contribui la regenerarea spirituală a Uniunii Europene dacă îşi valorifică resursele religioase de care dispune, dacă se afirmă ca ţară ortodoxă, dacă face distincţia clară între virtute şi păcat, dacă promovează virtuţile creştine, dacă susţine familia tradiţională şi căsătoria naturală şi dacă luptă pentru restabilirea adevărului acolo unde s-au semnalat erori.

Bibliografie:

1. apud. http://scoalapopularadeartebacau.ro/etic-si-estetic-in-actul-didactic/
2. Agapie Criteanu, *Mântuirea păcătoşilor*, Editura Bunavestire, Bacău, 2001, p. 49.
3. https://www.stiricrestine.ro/2019/02/03/afr-o-europa-fara-barbati/
4. https://www.crestinortodox.ro/sarbatori/pogorarea-sfantului-duh/darurile-duhului-sfant-145340.html
5. https://acoperamantulmaiciidomnului.wordpress.com/2018/06/27/acatistul-sfantului-andrei-cel-nebun-dupa-hristos/
6. https://acoperamantulmaiciidomnului.wordpress.com/2018/06/27/acatistul-sfantului-andrei-cel-nebun-dupa-hristos/
7. A se vedea https://www.slideshare.net/adyesp/viata-si-minunilesfantul-amfilohie

Codul de etică – document reglator sau inhibitor în relaţia dintre partenerii educaţionali?

Rostaş-Covalev Tatiana-Ramona
Profesor în învăţământul primar
Şcoala Gimnazială Nr. 80 Bucureşti

Argument

Lucrarea de faţă îşi propune să aducă în discuţie o serie de situaţii concrete care se pot ivi la clasă sau în relaţia dintre cadrul didactic, pe de o parte, elevii şi familiile acestora, pe de altă parte, din perspectiva reglementărilor prevăzute de proaspăt elaboratul Cod-cadru de etică al personalului didactic din învăţământul preuniversitar, aprobat prin Ordinul 4831 din 30 august 2018 al ministrului educaţiei naţionale, denumit în continuare, pentru economia exprimării şi facilitarea lecturii, „Codul de etică". Tema aleasă mi-a oferit posibilitatea de a analiza aspecte de etică profesională în relaţia dintre educator şi beneficiarii educaţiei, atât din perspectiva cadrului didactic, cât şi din cea a persoanei cu formare academică în domeniul dreptului.

Lucrarea porneşte de la următoarele *ipoteze*: Codul de etică este un document reglator în relaţia dintre cadrul didactic şi beneficiarii educaţiei. Totuşi, prin aplicarea acestuia, se pot identifica nişte riscuri care ar putea inhiba relaţia dintre educator şi educabil, riscuri ce trebuie asumate şi gestionate de către partenerii educaţionali.

În cele ce urmează *vom analiza* ipotezele de la care am pornit:

Unul dintre cele mai dificile aspecte din activitatea profesională a unui cadru didactic este acela care ţine de managerierea optimă a relaţiei cu elevii şi familiile acestora. Pentru că, oricât de mult s-ar vrea, dintr-o anumită parte a opiniei publice, a se ignora acest aspect, noi, cadrele didactice, lucrăm cu sufletele în formare ale copiilor şi ale adolescenţilor. Din această perspectivă, nu se poate trece cu vederea relaţia interpersonală care se creează între dascăl şi elevul său. Această relaţie este şi cea care ne pune, nu de puţine ori, în situaţii delicate, în care suntem nevoiţi să luăm decizii uneori greu de înţeles „din afară", alteori greu de „digerat" de către cei din sistem. Probabil că fiecare profesor/învăţător/educator a fost pus, cel puţin o dată, în decursul carierei sale, în situaţia de a îşi adresa sieşi întrebarea „Oare cum ar trebui să procedez în acest caz?", fără ca vreo autoritate şcolară sau publică ori vreun manual de bune practici să-i ofere un răspuns care să satisfacă, concomitent, exigenţele legale, pedagogice, morale şi umane. În acest sens, un aspect care se circumscrie situaţiilor

amintite anterior îl reprezintă costurile informale din sistemul de învăţământ, fie că acestea îmbracă forma aşa-numitului „fond al clasei", a meditaţiilor sau a cadourilor date profesorilor cu diferite ocazii.

Din ce în ce mai multe voci reproşează faptul că învăţământul nu mai este de mult gratuit, că, sub diferite pretexte, familiile elevilor trebuie să scoată bani din buzunar pentru a suplini lipsurile sistemului sau dezinteresul cadrelor didactice. Alte voci susţin că a oferi un cadou cu diferite ocazii (Crăciun, 1 şi 8 Martie etc.) pentru a-ţi arăta recunoştinţa faţă de omul care îi ghidează copilului/tânărului paşii în viaţă şi îi formează caracterul face parte din tradiţia învăţământului românesc. O critică adusă acestor cadouri ar fi aceea că ele ar constitui, de fapt, o mită mascată, menită să asigure succesul şcolar al educabilului pe alte căi decât acelea ale studiului şi ale disciplinei şcolare. Nu în ultimul rând, există şi păreri potrivit cărora un buchet de flori sau cadou simbolic, reprezentat de bunuri de mică valoare, oferit cu ocazia sărbătorilor la care, în mod tradiţional, se oferă cadouri, ar fi acceptabil. Cu privire la aceste opinii, re ridică, totuşi, întrebarea: cât de scump ar putea fi buchetul de flori sau cadoul „simbolic"?

Tot în sfera costurilor informale, se înscrie şi problema meditaţiilor, tot mai în vogă în zilele noastre, încă din clasele primare. Este o realitate de necontestat faptul că, în actualul sistem al economiei de piaţă, tot mai mulţi părinţi au un program încărcat la serviciu, astfel încât timpul fizic pe care îl pot petrece cu copiii, cel puţin în timpul săptămânii, este foarte scurt. Din acest motiv apare nevoia familiilor de a găsi soluţii pentru supravegherea copiilor în afara orelor de şcoală şi pentru ajutor la temele pentru acasă. În plus, programele şcolare încărcate şi numărul mare de elevi din clasă sunt factori care determină nevoia de meditaţii, deoarece, în aceste condiţii, doar în timpul orelor de curs alocate unei anume discipline, elevii nu îşi pot însuşi cunoştinţele şi nu îşi pot forma competenţele prevăzute de respectivele programe şcolare. În acest context, de multe ori, părinţii apelează la profesorii de la clasă pentru a oferi, contra cost, meditaţii elevilor ori, în cazul celor din învăţământul primar, la serviciile unui „after-school", unde micuţii vor fi supravegheaţi la lecţii şi vor desfăşura diferite activităţi cu învăţătorul de la clasa în care aceştia învaţă.

Argumentul pentru alegerea de către părinţi a cadrului didactic de la clasă este acela că profesorul cu care copilul deja învaţă îl cunoaşte bine pe acesta şi ştie ce lipsuri trebuie să suplinească, iar, în cazul celor din ciclul primar, primează ataşamentul care se formează faţă de învăţătorul clasei. Există însă şi un risc, acela ca elevii să fie constrânşi de cadrul didactic de la clasă să facă meditaţii cu acesta, fie direct, sub ameninţarea unor repercusiuni, fie, mai degrabă, indirect, prin favorizarea celor care deja au apelat la serviciile oferite de cadrul didactic în cauză.

Rândurile care urmează se vor a fi o analiză succintă a ceea ce reprezintă Codul de etică pentru relaţia dintre cadrele didactice, elevi şi familiile acestora, din perspectiva a ceea ce am denumit mai sus „costuri informale" ale sistemului de învăţământ, având în vedere că, potrivit Legii Educaţiei Naţionale nr. 1/2011, antepreşcolarii, preşcolarii şi elevii reprezintă beneficiarii primari ai învăţământului preuniversitar, familiile acestora reprezentând beneficiarii secundari, învăţământul preuniversitar fiind centrat pe beneficiarii săi. Prin urmare, actul educaţional ar trebui să aibă la bază interesul superior al beneficiarilor educaţiei.

Unele comportamente ale cadrelor didactice, dar și ale părinților elevilor, astfel cum le-am descris mai sus, ar putea fi suspectate ca atingând sfera penală, îmbrăcând aspectul infracțiunilor de dare și luare de mită ori abuz în serviciu, spre exemplu. Nu vom face o analiză infracţiunilor amintite, ne vom limita să notăm că incidența acestora sau a altora în domeniul educaţiei este redusă, întrucât, de cele mai multe ori, nu se întrunesc toate elementele constitutive, lipsind câte o cerinţă esenţială, chiar dacă amintitele comportamente sunt de natură a trezi suspiciuni serioase cu privire la corectitudinea actului didactic, afectând, într-o măsură mai mică sau mai mare prestigiul educaţiei. Spre exemplu, pentru a exista luarea de mită, trebuie identificat, în concret, "actul" ce intră în îndatoririle de serviciu ale cadrului didactic, ori actul contrar acestor îndatoriri, act în considerarea căruia cadrul didactic, direct ori indirect, pentru sine sau pentru altul, pretinde ori primește bani sau alte foloase care nu i se cuvin ori accepta promisiunea unor astfel de foloase. În lipsa identificării acestui act, nu se poate reține infracțiunea de luare de mită, nefiind suficientă generalizarea vagă că profesorul are grijă de copii ori că le formează caracterul, că își respectă fișa postului, cu atât mai puțin motivația că "așa e tradiția" sau că părintelui ori copilului îi face plăcere persoana profesorului.

În acest registru, trebuie notat că legea trebuie respectată în forma în care este scrisă, aceea fiind cea care îi dictează înțelesul și față de care cetățenii trebuie să își adapteze conduita, nu interpretarea oferită oral de către diverse persoane, fie ele autorități școlare sau publice, chiar dacă au participat la elaborarea respectivei legi. Desigur, legiuitorul are dreptul să ofere propria interpretare legii, însă aceasta trebuie făcută tot în scris, în chiar textul legii sau prin inserarea în cadrul ei a unor explicații.

Codul de etică tranşează o serie de aspecte care, în lipsa acestuia, ar fi fost foarte greu de definit şi de încadrat în spectrul legal, etic sau moral.

Cu toate că, aşa cum am arătat, nevoia apariției Codului de etică a fost una imperioasă, acesta nu a fost la adăpost de critici, critici care au vizat reglementările pe care le conţine cu privire la interdicția desfășurării meditațiilor contra cost cu elevii de la clasă. Argumentul principal a fost acela că, în ceea ce privește educația și instrucția

școlarului mic, relația acestuia cu învățătorul său este vitală pentru securitatea sa emoțională, or securitatea emoțională a școlarului mic este o condiție necesară a succesului său școlar. În opinia criticilor, interdicția meditațiilor cu elevii de la clasă, interdicție care, potrivit acestora, ar fi de natură să împiedice activitățile desfășurate în cadrul unui „after-school" cu învățătorul clasei, ar afecta securitatea emoțională a copilului ceea ce ar conduce la disfuncţionalităţi în învăţare. Printre detractorii Codului de etică se numără nu doar cadre didactice, ci şi părinţi. În genere, acestuia i se reproșează un rol inhibitor pe care l-ar juca în relația dintre educator și educabil, creând o barieră emoțională artificială între actorii educației, prin limitele pe care le impune.

Vom prezenta, în rândurile următoare, o perspectivă proprie, a prevederilor Codului de etică, în care este reglementată, sub aspect financiar, relaţia dintre partenerii educaţionali.

Articolul 5, litera b) din Codul de etică se referă la „interzicerea oricăror activităţi care generează corupţie", aceste activităţi fiind clasificate pe patru criterii, după cum urmează: fraudarea examenelor; solicitarea, acceptarea sau colectarea de către personalul didactic a unor sume de bani, cadouri sau prestarea anumitor servicii, în vederea obţinerii de către beneficiarii direcţi ai educaţiei de tratament preferenţial ori sub ameninţarea unor sancţiuni, de orice natură ar fi acestea; favoritismul; meditaţiile contra cost cu beneficiarii direcţi ai educaţiei de la formaţiunile de studiu la care este încadrat.

La articolul 6, Codul de etică prevede că, în relaţiile cu părinţii şi cu reprezentanţii legali ai beneficiarilor direcţi ai educaţiei, personalul didactic respectă şi aplică norme de conduită prin care se asigură, printre altele, neacceptarea primirii de bunuri materiale sau sume de bani pentru serviciile
educaţionale oferite, în vederea obţinerii de către beneficiarii direcţi ai educaţiei de tratament preferenţial ori sub ameninţarea unor sancţiuni, de orice natură ar fi acestea, şi recomandarea de auxiliare curriculare sau materiale didactice, cu precădere a celor deschise şi gratuite, fără a impune achiziţionarea celor contra cost.

Observăm că legiuitorul Codului de etică interzice „solicitarea" (pretinderea de către cadrul didactic din proprie iniţiativă), „acceptarea" (iniţiativa oferirii de bani, cadouri sau prestarea de servicii provine de la alte persoane decât cadrul didactic, însă acesta din urmă este de acord să primească ce i se oferă) sau „colectarea" (banii, cadourile sau prestarea unor servicii nu sunt destinate cadrului didactic, acesta fiind doar un intermediar) de către personalul didactic a unor sume de bani, cadouri sau prestarea anumitor servicii, doar în anumite condiţii, şi anume: dacă acestea au în vedere obţinerea de către beneficiarii direcţi ai educaţiei (antepreşcolarii, preşcolarii şi elevii)

de tratament preferenţial ori când sunt obţinute sub ameninţarea unor sancţiuni, indiferent de natura acestora.

Cu alte cuvinte, legiuitorul nu interzice *a priori* primirea de către cadrele didactice de cadouri sau de servicii prestate de beneficiari, ci urmăreşte ca acestea să nu fie obţinute în mod injust (injusteţea modului nu este prezumată), fie printr-o acţiune pozitivă, manifestată faţă de cei care le oferă, şi anume tratamentul preferenţial aplicat acestora, fie printr-una negativă: ameninţarea educabililor care nu înţeleg să adopte un anumit comportament, dorit şi urmărit de cadrul didactic, cu suportarea unor sancţiuni, indiferent de natura acestora. Intenţia legiuitorului este aceea de a împiedica generarea corupţiei.

În acelaşi mod trebuie interpretat şi articolul 6 acolo unde se referă la neacceptarea primirii de către cadrele didactice de bunuri materiale sau sume de bani pentru serviciile educaţionale oferite, în vederea obţinerii de către beneficiarii direcţi ai educaţiei de tratament preferenţial ori sub ameninţarea unor sancţiuni, de orice natură ar fi acestea.

Dacă legiuitorul ar fi adoptat o atitudine mai restrictivă, şi nu ar fi făcut precizarea că interzice solicitarea, acceptarea sau colectarea de către personalul didactic sumelor de bani, cadouri sau prestarea anumitor servicii, ori neacceptarea de bunuri materiale în vederea obţinerii de către beneficiarii direcţi ai educaţiei de tratament preferenţial ori sub ameninţarea unor sancţiuni, atunci un simplu mărţişor sau o floare oferită, în mod tradiţional, de 8 Martie ori situaţia în care, în zone izolate din ţară, unde nu există transport în comun, părintele vreunui elev ar fi condus cu autovehiculul propriu un cadru didactic care face autostopul, ar fi intrat sub incidenţa articolelor 5 şi 6 din Codul de etică.

Desigur, se ridică fireasca întrebare: cine stabileşte existenţa unui eventual tratament preferenţial sau a unor ameninţări? Apreciem, ca şi legiuitorul, de altfel, că, în primul rând, profesionalismul, maturitatea şi responsabilitatea cadrelor didactice reprezintă primul filtru care este în măsură să împiedice actele care ar genera corupţie. La acesta se adaugă atitudinea responsabilă a elevilor şi a familiilor acestora care trebuie să înţeleagă că promovarea comportamentelor generatoare de corupţie nu are cum să reprezinte o cale de succes pe termen lung. Acolo unde prevederile Codului de etică sunt încălcate, acesta instituie răspunderea disciplinară a cadrului didactic în cauză. Nu în ultimul rând, dacă, totuşi, corupţia se manifestă, bunăoară dacă bunurile materiale sunt oferite şi primite în schimbul unui „act” ce are legătură cu atribuţiile de serviciu ale cadrului didactic, aşa cum am arătat mai sus, devine incidentă legea penală.

În ceea ce priveşte meditaţiile cu beneficiarii direcţi ai educaţiei de la formaţiunile de studiu la care este încadrat cadrul didactic, acestea sunt interzise, dacă se desfăşoară contra cost. Însă, nu sunt interzise alte activităţi care nu se circumscriu noţiunii de „meditaţii", cum ar fi, spre exemplu, activităţi de dezvoltare personală, chiar dacă se desfăşoară cu beneficiarii direcţi ai educaţiei de la formaţiunile de studiu la care cadrul didactic este încadrat şi chiar dacă se desfăşoară contra cost. Desigur, aceste activităţi nu trebuie să se regăsească printre obligaţiile de serviciu ale cadrului didactic. Apreciem că o prevedere contrară, fără un scop legitim şi fără a fi proporţională cu scopul urmărit, ar încălca principiul libertăţii contractuale şi principiul nediscriminării.

Concluzii

Codul de etică este un document reglator, pe măsura profesionalismului şi a responsabilităţii cadrului didactic în ceea ce priveşte managerierea relaţiei cu elevii şi familiile acestora. El este un îndrumător, trasând direcţiile în care urmează să se desfăşoare relaţia dintre cadrele didactice, pe de o parte, şi partenerii educaţionali, pe de altă parte, mai ales din perspectiva cadrelor didactice cărora le lasă libertatea profesională şi de conştiinţă pentru a aprecia şi a acţiona în concret. Totodată, Codul de etică reprezintă şi pentru beneficiarii actului educaţional un reper important care vine în sprijinul acestora, jalonând unul dintre cele mai sensibile aspecte legate de interacţiunea dintre elevi, părinţi şi şcoala românească, şi anume beneficiile şi plăţile informale.

Referinţe bibliografice:

Iucu, Romiţă, *Managementul clasei de elevi*, Editura Polirom, Iaşi, 2006
Niculescu, Maria, *Managementul clasei de elevi*, Curs universitar, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2016
Udroiu, Mihail, *Drept penal. Partea specială*, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2018
Legea Educaţiei Naţionale nr. 1/2011, actualizată
Legea 286/2009 privind Noul Cod penal, actualizată
Legea 287/2009 privind Noul Cod civil republicată şi actualizată
OMEN 4831/2018, Codul-cadru de etică al personalului didactic din învăţământul preuniversitar
www.edupedu.ro
www.portaljust.ro
www.suntparinte.ro

,, IMPORTANŢA DEZVOLTĂRII LATURII ETICE ŞI MORALE LA VÂRSTA PREŞCOLARĂ”

ROȘU IRINA – profesor învăţământ preşcolar

Grădinița cu Program Normal Nr. 2 Teiu, Județul Argeș

Grădiniţa – cadru favorabil de educare etic şi moral:

În grădiniță, dezvoltarea laturii etice și morale la preșcolari este foarte importantă, deoarece are o contribuție foarte mare în sfera morală. Educatoarea, în funcție de vârsta copiilor, poate alege diverse strategii euristice, algoritmice, analogice, deductive, inductive. În cadrul procesului de predare, pe lângă metodele de predare-învăţare, educatoarea poate folosi, la sala de grupă, și metode specifice de educaţie morală, care ajută la formarea conştiinţei morale sau pentru formarea comportamentului moral al copiilor.

Grădiniței îi revine rolul cel mai important în educarea şi instruirea copiilor preşcolari. Aici, preșcolarul se dezvoltă normal pe toate planurile (fizic, intelectual, social şi din punct de vedere al personalităţii). Tot în cadrul grădiniței, preșcolarii au posibilitatea de a socializa, de a-şi dezvolta personalitatea şi creativitatea, de a face faţă următoarei etape din viaţa lor şcolară. Aici, ei își dezvoltă și deprind normele de conduită civilizată, abilitatea de a îndeplini diferite sarcini, de a respecta anumite reguli de comportare în grup şi astfel sunt ajutaţi să colaboreze mai bine cu cei din jur şi să aibă iniţiativă. Preșcolarilor de vârstă mică li se îmbogăţeşte vocabularul, li se dezvoltă gândirea, puterea de concentrare, memoria, dorinţa de cunoaştere, atenţia și, totodată, îşi dezvoltă aptitudinile fizice, psihice, artistice.

Educația etică și morală este o structură a procesului instructiv-educativ, paralel cu acțiunile exercitate în familia preșcolarului, colectivului de copii, mediului social, având drept țintă formarea conştiinţei şi conduitei civilizate a preşcolarului în conformitate cu normele sociale şi cu particularităţile de vârstă.

Rolul educatoarei în dezvoltarea laturii etice și morale la vârsta preșcolară:

Educatoarea este cel mai important factor din viața copilului preşcolar. Personalitatea acesteia, aptitudinile, modul în care gândește și acționează are un aport hotărâtor în atmosfera şi mediul în care se formează copilul. Educatoarea trebuie să fie

o persoană echilibrată, calmă, sufletistă, comunicativă în aşa fel încât preșcolarii să-şi însuşească cu uşurinţă cunoştinţele, priceperile şi deprinderile fireşti vârstei lor.

În grădiniță se continuă procesul de socializare, început în familie, tot aici, copiii învață să diferenţieze binele de rău, ceea ce este permis de ceea ce nu este permis și-și formează foarte uşor automatismele ce stau la baza deprinderilor de comportare. După ceva timp toate acestea se transformă, treptat, în trăsături relativ stabile ale personalităţii preșcolarului.

Dezvoltarea caracterului copilului preşcolar se realizează prin plecarea de la trei sarcini importante: educarea trăsăturilor pozitive de caracter, educarea însuşirilor voliţionale şi înlăturarea defectelor de voinţă şi de caracter, lupta împotriva lor.

Sarcinile negative trebuie stopate, diminuate şi, treptat, înlăturate de către educatoare prin activităţile etice și morale cum ar fi: jocuri şi activităţi didactice alese, activităţi de dezvoltare personală şi activităţi pe domenii experienţiale cuprinzând toate domeniile de activitate (exemplu: observări, lecturi după imagini, memorizări, poveşti, povestirile create, jocuri didactice…)

În cadrul activităţilor frontale, prin temele propuse, copiii dobândesc, tot prin intermediul jocului, cunoştinţe despre normele de comportament civilizat, existenţa unor alte culturi, popoare...

Metodele și procedeele educației etice și morale:

Educația etică și morală ocupă un rol important în educație, deoarece facilitează afirmarea şi integrarea în societate a copilului. Comportamentul etic și moral pune accent pe sentimente, convingeri, cunoștințe, deprinderi, iar pentru formarea acestora trebuie un sistem coerent de metode şi procedee pentru a împiedica apariția unor eșecuri.

O deosebită importanță trebuie oferită integrării metodelor şi procedeelor într-un sistem, atașarea lor într-o metodologie flexibilă, adaptabile diverselor situaţii în care se găseşte educatoarea şi preşcolarul.

Cele mai importante metode folosite în grădiniță de către educatoare sunt: aprobarea şi dezaprobarea prelegerea morală, convorbirea morală, dezbaterile morale, exemplul, problematizarea, studiul de caz, exerciţiul moral, aprecierea şi sancţionarea sau povestirea, explicaţia morală. Întotdeauna metodele verbale se pot combină cu metodele practice.

Prin educația etică și morală, educatoarea poate să soluţioneze și unele probleme pe care le poate întâmpina la formarea profilului moral al unui copil preșcolar, numai dacă

știe să aleagă și să folosească metodele care duc spre un succes sigur. Educatoarea, în soluționarea unor probleme, va trebui să se folosească și de exemplul său personal.
Folosind metodele cele mai adecvate, se urmăreşte construirea conştientă a personalităţii morale a copilului în concordanţă cu imperativele moralei societăţi. (I.Nicola, D. Farcaş, anul 1990, p. 31).

CONCLUZII:

Toate metodele și procedeele folosite în dezvoltarea laturii etice și morale, la vârstă preșcolară, pot avea un mare succes, la formarea conştiinţei şi conduitei morale a copiilor, numai dacă sunt utilizate corect metodele de întărire pozitivă, fiind eliminate treptat metodele de întărire negativă.
Pentru reușita lor se apelează la convingerea raţională, bazată pe explicarea conceptelor şi normelor de conduită, îmbinată cu convingerea afectivă, bazată pe intuirea sentimentelor, dar şi cu convingerea voliţională, bazată pe exersarea în acte pozitive, pe formarea deprinderilor şi obişnuinţelor.

BIBLIOGRAFIE:

- Nicola, I., Fărcaș D, (1990), ,,Pedagogie generală", Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică.
- Nicola, I. (2000), ,,Tratat de pedagogie şcolară", Ediţia a două, revizuită. Bucureşti: Editura Aramis.
- ,,Revista învăţământului preşcolar", nr. 1-2/2000, Educaţia în anul 2000, Ed. Coresi, Bucureşti:
- ,,Revista învăţământului preşcolar", nr. 1-2/2001, Educaţia în anul 2001, Ed. Coresi, Bucureşti;

Şcoala lui Caragiale. Despre morală

Prof. dr. Camelia Săpoiu
Colegiul Național Spiru Haret București

Cu câțiva ani în urmă, o anchetă culturală realizată de revista "Luceafărul de dimineață", a avut ca element de provocare în invetigație următoarea temă: " Dvs. personal, literar, teatral și omenește, ce NU vă place la I. L. Caragiale?". Când mi s-a adresat întrebarea-pretext, primul meu gând a fost către tema şcolii reflectată în schiţele lui Caragiale. S-a afirmat că talentul lui Caragiale stă în forţa de observaţie a moravurilor din *lumea-lume* (V. Fanache, 2002). Şcoala, ca instituţie, cu tot ce va fi presupunând, nu scapă nici ea liniilor pronunţate ale caricaturii ... "scurte" a lui Caragiale. Realităţile din şcoala de acum o sută şi un pic de ani, satirizate în multe dintre schiţele lui Caragiale, îşi potrivesc subtil (sau evident?) datele cu ceea ce se petrece azi în şcoala românească. Acest ultim aspect precizat a generat direcția răspunsului în Ancheta din 2012.

Tematica recentului Simpozion Național „Colocviile Haretiana", organizat pe data de 15 februarie 2019 (15 februarie – ziua de naștere a lui Spiru Haret): „ETICA ȘI ROLUL VALORILOR MORALE ÎN ȘCOALA ROMÂNEASCA DE ASTĂZI", dar și noul Cod de Etică al Profesorilor readuc în atenția noastră "școala" lui Caragiale și discuțiile despre *morală*, pentru că tema școlii în proza scurtă a lui Caragiale are nenumărate derivate care se constituie în tot atâtea probleme de "etică".

Prin demersul nostru vom (re)aduce în atenție câteva "situațiuni" din schițele lui Caragiale, ca pretext pentru o discuție despre morală. Promovarea fără merit a unui examen, caricaturizarea metodelor de predare şi a criteriilor de evaluare a elevilor, falsa încredere a profesorului în potenţialul elevilor, (tot) caricaturizarea rezultatelor educaţiei, încercarea de corupere a examinatorilor, lipsa de respect pentru dascăli, birocraţia în administraţia şcolilor, toate acestea reprezintă suficiente repere pentru imaginea învăţământului de acum mai bine de un secol. Unele dintre ele, din păcate, se prelungesc până azi.

Așadar, vechea noastră cunoştinţă, dl. Mariu Chicoş Rostogan, are o pasiune pentru metodele moderne (**Un pedagog de şcoală nouă**). „Aplicaţiunea" metodei intuitive nu face, însă, decât să scoată în evidenţă lipsa de tact a profesorului, lipsa de logică, falsa încredere în ştiinţa de carte a propriilor elevi şi, cel mai ridicol, chiar lipsa

de metodă. Micul Ftiriadi, examinat doar prin întrebări retorice care necesită răspunsuri monosilabice – da/nu, este felicitat de „pedagogul absolut" pentru prestaţia sa. Profesorul îşi justifică patetic demersul didactic – „Datoria ni-i să luminăm jenăraţiunile june!" – în faţa „ilustrei doamne" Ftiriadi (care, ca din întâmplare, precizează, apropo de examen: „e ordin de la minister").

Tema promovării fără merit a unui examen deschide o alta, cu bătaie mai lungă, înspre comedii, aceea a consecinţelor pe care le suportă întreaga societate când „bacaloriaţii" ajung să studieze Dreptul, după ce ultimul examen e promovat, la morală: „Ce are a face morala cu cariera de avocat?" (**Bacalaureat**). Profesorul de morală are, totuşi, o oarecare ... morală, fiindcă nota 6, de trecere, o vor avea toţi candidaţii, pe motiv că sunt „de familie bună", graţie intervenţiei pentru aspirantul la cariera magistrat.

Mai greu de convins este domnul institutor Tiberiu Bumbeş (**Premiul întâi**), care, imun la intervenţia unei doamne, nu acordă câteva sutimi unui elev decât după ce primeşte ameninţări de la prefect că-şi va pierde catedra.

În alte situaţii, graţiile feminine sunt mai eficiente şi asistăm la câteva modificări demne de un *poem pedagogic*: 5 la istorie devine 6, 3 matematică devine 8, iar 1 la morală (din nou, morala!) devine 10! (**Cele trei zeiţe**).

Foarte puţini dintre profesorii lui Caragiale rezistă corupţiei, iar atunci când o fac, ignorând presiunile de tot felul, iese la iveală condiţia profesorului, umilit într-o societate care nu recunoaşte valoarea intelectuală. Domnul profesor Pricupescu, aflat cu doi ani înainte de vârsta pensionării, refuză să treacă „un leneş", în ciuda intervenţiilor diverse şi a sugestiilor „prieteneşti": „Pentru ce tu, un dăscălaş, numai ca să te faci pe grozavul, să indispui pe nişte oameni cu atâta influenţă?" (**Dascăl prost**).

Indiscutabil că autorul schiţelor şi al momentelor prezintă în linii detaliate caricatura şcolii şi a tot ce presupune universul său. Iar caricatura aduce râsul.

De învățat iar și iar din *școala lui Caragiale*. Despre morală.

BIBLIOGRAFIE

Ion Luca Caragiale – **Momente și schițe**, Editura Prietenii Cărții, București, 2001
Vasile Fanache – **Caragiale**, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002
"**Luceafărul de dimineață**" – revistă a Uniunii Scriitorilor din România, nr. 10/2012

Codul de etică- un document util azi?

Prof. Dana Sburlan
Colegiul Național Spiru Haret București

În cartea sa "Profesorul și Etica", Elizabeth Campbell (2003), spune că societatea modernă e într-o continuă dezvoltare, devenind din ce în ce mai complexă. Rolul profesorului, adaugă ea, e acela de a *moși* un copil născut în această contemporaneitate schimbătoare. Fără o bună pregătire a profesorului (moașa de serviciu), copilul se va "naște cu malformații sau va muri la naștere". Dacă in societatea americană de care vorbește autoarea există un exod masiv din sistem, datorat unei rate de pensionări anticipate alarmante, (profesorii blamând un nivel ridicat de stres și o obositoare rutină), în România, puțini mai sunt acei profesori care aleg educația ca teritoriu de explorat după terminarea studiilor. Potențialii recruți nu se mai lasă atrași de perspectiva lucrului cu niște elevi care par a avea mai multe drepturi decât obligații. Există, din fericire, o preocupare permanentă de perfecționare, de dezvoltare a metodelor de predare, de aprofundare a noțiunilor pedagogice în facultate sau după absolvire. Dar, la o atentă analiză, se remarcă o lipsă acută de preocupare reală față de cunoștințele etice și morale pe care trebuie sa le aibă un cadru/ un viitor cadru didactic. Pe de altă parte, acele cunoștințe etice care trebuie transferate înspre elevi sau colegi, pentru o mai bună convieţuire și o mai strânsă colaborare, sunt privite cu dezinteres.

Articolul 2 din Codul de Etica spune: „codul instituie un ansamblu de valori, principii și norme de conduită menite să contribuie la coeziunea instituțională și a grupurilor de persoane implicate în activitatea educațională, prin formarea și menținerea unui climat bazat pe cooperare și competiție după reguli corecte." Ce se intamplă cu această coeziune a persoanelor implicate în educație? Cum ne asigurăm că în școlile noastre există un climat prietenos? Ce putem face pentru a ajunge la această ideală stare de armonioasă colaborare? Aduce acest Cod de Etică ceva nou? Ce trebuință am avea de astfel de acte normative atunci când există un ROFUIP aprobat de consiliile fiecărei unități școlare?

În opinia unor profesori, codul ramâne un act vag, evaziv, care nu lămurește și nu oferă norme concrete de comportament adecvat pentru situațiile delicate. Oamenii de la catedră sunt în marea lor majoritate foarte buni profesioniști și extrem de bine intenționați. O conștientizare a misiunii lor de îndrumători și făuritori de caractere

solide din punct de vedere al valorilor este mai mult decât importantă. Însă câți dintre profesori ar sări să apere dreptul unui elev, cu chiar riscul deteriorării relației colegiale? Cu siguranță ne amintim de vremurile când noi, copii, am avut nevoie de ajutorul unui adult. De bucuria pe care am simțit-o când acel adult "ne-a făcut dreptate". Mai mult ca probabil, același tip de ajutor îl așteaptă și azi un copil/ elev de la noi. Finele limite ale compromisului, tăria consecvenței, reflectarea în modul de predare a unor valori interne fac diferența dintre un profesor și altul. Rostul unui cod de etică nu e acela de a supune spre dezbatere dileme existențiale ale omenirii, ci norme de conduită, care uneori par a ne încurca pe noi dascălii. Până la urmă, fair-play-ul, dreptatea și corectitudinea sunt valori care trensced epoci și curente. E clar că între personalitatea profesorului și valorile sale morale trebuie să existe o legătură puternică.

În studiul său despre educația la copii și adolescenți, Larry Nucci identifică două domenii distincte : morale și sociale. Domeniul moral are la bază cunoașterea diferenței dintre bine și rău, și implică un set transcendent de valori universale, cum ar fi : compasiunea, dreptatea, justețea și binele celuilalt. În domeniul social, regăsim aceleași valori morale care sunt atașate unor convenții de natură socială. Așa cum recunoaște și el, există tendința unei abordări globale care nu poate defini clar ce este bun/ corect sau rău/ incorect din punct de vedere social. Pentru a realiza activitatea educațională, un profesor nu are nevoie doar să cunoască și să posede competențe. El are nevoie să posede și să fie capabil să transfere atitudini, valori, spirit reflexiv și etos. Se pune întrebarea dacă acest cod de etică este el necesar pentru a controla și pentru a sancționa comportamentele cu adevărat necorespunzătoare ale profesorilor? Dacă da, acest cod trebuie revizuit în mod constant, tocmai pentru a servi bunului mers al procesului educațional (de educare și educație) în societate.

În țările europene, institutia care monitorizeaza ca ROFUIP-ul sau Codul de Etică să nu încalce drepturi ale elevilor sau profesorilor este inspectoratul școlar. Actualmente, în Brașov, trei școli se află în plin scandal mediatic deoarece au stipulat în codul intern că elevii care obțin media generală mai mică de 8, să fie transferați. Părinții nemulțumiți uită că ei sunt aceia care și-au înscris copiii la acele școli. În Uniunea Europeană, aceste coduri etice și regulamente interioare sunt supuse dezbaterii publice, astfel încât toți partenerii educaționali, (triumviratul școală/ profesori- elev - părinte) să își poată exprima punctul de vedere. Mai apoi, sunt discutate în consiliile profesorale, aprobate și aplicate cu consecvență. Din nefericire, edițiile revizuite ale acestor regulamente interne sunt de multe ori documente copiate din ani anteriori, și nu regândiri noi, proaspete. În timp ce problemelor privind subiectivitatea notării, a plagiatului, managementul elevilor cu probleme de integrare sau acumularea de absențe (fie ele motivate sau nu) li se acordă o oarecare importanță

(sau deloc), eternul principiu conform căruia "la școală profesorii și elevii trebuie să se îmbrace decent și adecvat" se regăsește peste tot. E drept că de multe ori noi profesorii, nu ne permitem luxul de a putea face ce vrem. Nici măcar de a ne îmbrăca cum am vrea, uneori la școală. Pe teren, aceasta ultimă regulă a îmbrăcatului adecvat e de multe ori fie prost interpretată, fie prost aplicată.

In cartea apărută in 2017 scrisă de Maria Golubeva și Valts Kanins- Coduri de conduită pentru profesori în Europa, autorii atrag atenția asupra faptului că în multe țări europene adevărata provocare ține de faptul că profesorii sunt cei care trebuie să își asume proprietatea acestui cod de conduită. Acest cod trebuie să ne definească, să se inscrie în cultura noastră profesională. Cu cât aceste regulamente, coduri și proceduri de conduită sunt mai atent creionate și aplicate, cu atât ele vor transforma tagma profesorilor într-una caracterizată prin forță și coeziune. Profesorii își vor (re)căpăta recunoașterea binemeritată de către societate. Desigur, elementul "represiunii cu orice preț" nu face parte din aceasta ecuație, întrucât codurile, cum spuneam, trebuie să fie flexibile și să apere drepturile de bază ale tuturor actanților educaționali. Printre exemplele de bună practică ce vizează implementarea codurilor de etică, autorii menționează afișarea regulilor de conduită în școală la loc vizibil, repetarea lor continuă, în special la clasele cu elevii din educația primară, discutarea lor în cadrul ședințelor catedrelor,etc. În România, în ultimii ani, televiziunea prezintă clipuri de combatere a violenței, traficului de persoane, campanii de descurajare a mitei. Pe când clipuri cu profesorul și rolul școlii în vindecarea societății și perpetuarea unor valori universale de ordin moral?

Conform actualei legislații, fiecare profesor trebuie să acumuleze un număr de credite profesionale transferabile la fiecare 5 ani. Printre cursurile de parcurs, în unele țări europene, există și unul referitor la Codul Etic al Profesorilor. Ar fi extrem de util dacă un astfel de curs ar deveni la fel de important ca modulul de pedagogie, pentru tinerii absolvenți ce intră în sistem. Din punctul meu de vedere, articolelor referitoare la comunicarea intra- instituțională, la relațiile din școală, sau la relațiile cu parinții, trebuie să li se acorde mult mai multă importanță, iar ele trebuie să fie mai clar definite. Prin urmare, codul de etică este oportun și necesar întrucât ne ferește de capcanele manipulării prin impunerea unor principii incorecte asupra unei mase tinere și vulnerabile, standardizează comportamente acceptate și nu în ultimul rând, apără drepturile profesorilor și ale elevilor.

BIBLIOGRAFIE

- Larry P. Nucci- Education in the Moral Domain, 2001 (Cambridge Press)
- Profesorul și Etica", Elizabeth Campbell (2003)
- Maria Golubeva, Valts Kanins, 2017, "Coduri de conduită pentru profesori în Europa"

- *Codul- cadru de etică al personalului didactic din învăţământul preuniversitar*, aprobat prin OMEN nr. 4.83/ 30 august 2018

Catedra de morala în viziunea educativă a lui Spiru Haret

Prof. Dr. Cristina ŞTEFAN

Colegiul Naţional Spiru Haret, Bucureşti

„Este o constatare tristă şi îngrijitoare, pe care o facem mereu, anume că, cu toate progresele făcute în timpurile din urmă, simţul moral nu a câştigat deloc teren; din contră, pare că a mai pierdut. Pentru aceasta, cei mai mulţi fac vină învăţământului. Aceasta nu este drept" (*Operele lui Spiru Haret*, Vol. VIII: *Polemice şi politice: 1905-1907*, p. 248).

În calitate de om politic, Spiru Haret, formula adesea observaţii privind starea în care se afla societatea din vremea sa. Uneori, consemnările erau triste, pentru că, în pofida eforturilor pe care, în calitate de ministru al *Instrucţiei Publice şi al Cultelor,* le făcea, rezultatele nu erau pe măsura aşteptărilor.

Spiru Haret considera că adevăratul progres ar fi însemnat, în primul rând, unul de factură morală. Şi mai grav era că acest fapt nu părea posibil să se realizeze. Indiferent de nivelul ierarhic unde se aflau din punct de vedere social, percepţia era că oamenii îşi urmează cu egoism propriile interese, iar dacă învăţau ceva cu trecerea timpului era cum să fie tot mai abili în promovarea propriului bine. Mulţi oameni nu păreau să observe că cea mai importantă lecţie pe care viaţa, în general, ne-o oferă este aceea despre moralitate. Aceasta potenţează orice altă învăţătură. În absenţa ei, nu este posibil un progres real. Necesitatea formării unor repere morale sigure este cu atât mai evidentă, cu cât acestea devin filtrul de selecţie al semnificaţiei faptelor, modul de raportare la viaţă, în general.

Rolul fundamental în efortul de elevare morală şi spirituală a sătenilor era atribuit învăţătorilor şi preoţilor săteşti. Acestora li se cere să dea dovadă de dăruire în practicarea meseriei lor, de consecvenţă în ceea ce realizează pentru binele oamenilor, pentru binele public: „Nicăieri mai mult decât în corpul didactic nu este necesară

disciplina cea mai exactă şi împlinirea datoriei, nu după litera legii şi a regulamentului, ci după conştiinţa de om onest şi cu simţul responsabilităţii sale morale" (Operele lui Spiru Haret, Vol. II: Oficiale: 1901-1904, p. 376).

În educaţie, simţul responsabilităţii morale, alături de conştiinţa rolului pe care trebuie să-l joace dascălul în societate, este determinant, iar menirea sa fundamentală este aceea de a forma caractere.

Rolul învăţătorilor este cu atât mai important în plan moral, cu cât ei se adresează copiilor aflaţi în plină devenire, pe care urmează să-i formeze treptat sub aspectul valorilor morale şi al discernământului, permiţându-le să-şi manifeste libertăţile pe care nivelul de dezvoltare al conştiinţei lor le poate permite să le înţeleagă.

Dacă şcoala este pentru societate un punct de sprijin din punct de vedere moral, în şcoală există discipline care au în mod explicit ca obiect de studiu ceea ce ţine de sfera moralei: „Nu ştiu ce pedagog zicea că o şcoală fără catedră de morală i se pare o monstruozitate. Însă la noi nu catedra de morală lipseşte; căci ce altă este catedra de religie, dacă lăsăm la o parte istoria sacră? Cursul de filosofie cuprinde morala, în termeni expreşi." (*Operele lui Spiru Haret*, Vol. I: *Oficiale: 1884-1888, 1897-1899,* p. 221).

Iată deci, încă marele ministru observa că din *Catedra de morală* fac parte Religia şi Filosofia. Înţelegem că reperele teoretice din etică sunt predate de profesorii acestei catedre.

Dar, subliniază Spiru Haret, mai mult decât ceea ce se prezintă într-un mod explicit elevilor în şcoală, în cadrul orelor ţinute la *Catedra de morală* este important ce modele transmit oamenii, prin comportamentul lor de fiecare zi. Aici întâlnim o bună ilustrare a spiritului practic, aplicativ al învăţământului, promovat de către Spiru Haret, pentru a depăşi limitele învăţământului teoretic, care, oricât de performant ar fi fost, dacă nu ar fi permis transferuri utile de cunoştinţe în rezolvarea problemelor la nivelul vieţii cotidiene, ar fi reprezentat un efort de prisos: „Cele ce se spun în şcoală, oricum s-ar face, tot nu sunt decât vorbe care zboară, şi urma ce vor lăsa în spiritul şi inima copiilor va fi trecătoare, dacă chiar şcoala nu va da exemple vii de ceea ce în clasă se spune numai din gură. Conduita profesorilor, regula din şcoală au o influenţă enormă asupra moralităţii şcolarilor. Ceea ce vedem (noi) înşine pe toată ziua dovedeşte mai bine decât multe volume groase acest adevăr (*Operele lui Spiru Haret*, Vol. I, p. 221).

De aici, am putea trage concluzia că, în fapt, moralitatea de fiecare zi, desprinsă din comportamentul învăţătorilor, reprezenta experienţa fundamentală umană la care copiii şi tinerii în formare aveau acces, în primul rând, prin participarea lor şcolară. Dar, dincolo de şcoală, în societate în ansamblu, mai cu seamă în sfera politică, aspectele morale rămâneau deosebit de controversate. Simţul moral mai avea încă

multe dificultăţi de depăşit, de la a deveni un *simţ bun* (vorbim în mod curent de *bunul simţ* de care oricine ar trebui să dea dovadă) până la generozitatea unor acte de caritate socială realizate în favoarea binelui public.

Ceea ce astăzi numim în mod curent *bunul simţ*, la care se adaugă un plus de corectitudine, de punere în acord cu ceea ce este dezirabil în comunitate, Spiru Haret numea *simţul moral*. Acesta era de aşteptat să fie prezent la toţi oamenii, indiferent că erau indivizi de rând sau persoane care ocupau demnităţi publice.

Simţul moral „fereşte până şi pe omul de rând de a trece peste marginile cinstei şi cuviinţei celei mai elementare" (Vol. VIII, p. 241) şi tocmai de aceea, învăţătorii, cum îi numea pe dascăli Spiru Haret, indiferent ce disciplină de studiu predau în şcoală, ar trebui să se considere, în mod simbolic, parte activă a *Catedrei de morală*.

Bibliografie:

Haret Spiru ,*Operele lui Spiru Haret*, Vol. I: *Oficiale: 1884-1888, 1897-1899*, Editura Comunicare.ro, Bucureşti

Haret Spiru , *Operele lui Spiru Haret*, Vol. VIII: *Polemice şi politice: 1905-1907*, Editura Comunicare.ro, Bucureşti

ETICA ȘI VALORILE MORALE ÎN ȘCOALA ROMÂNEASCĂ CONTEMPORANĂ

Prof. Stoica Irina Elena

Cojan Alice, bibliotecar

Scoala Gimnaziala ,,Petre Ispirescu", Bucureşti, sector 1

Individul societătii contemporane, dar nu numai, este impulsionat de dorință de a explică propriul comportament prin raportare la anumite valori morale și de a asigură un caracter etic al faptelor sale. Etică provine de la grecescul ethos care înseamnă caracter, mod de viață (Francis Peters, Termeni filosofiei grecești, Editură Humanitas, București, 1993, p. 102), cutumă (Dictionar de Filosofie, Editură Politică,

București, 1978, p. 249). Cicero traduce prin mores grecescul ethikos (Filosofia de la A la Z, op. cît. p. 346) ajungându-se în limbă romană la termenul de morală desemnând ,,ansamblu al deprinderilor, sentimentelor și convingerilor, atitudinilor și mentalităților, principiilor, normelor și perceptelor, valorilor și idealurilor care privesc raporturile dintre individ și colectivitate (familie, clasă,națiune, societate) și care se manifestă în fapte, acțiuni, în modul de comportare (Dicționar de Filosofie, op. cit., p.473.) Morală constituie un ,,ansamblu de reguli de conduită și de valori dintr-o societate sau un grup, de exemplu morală creștină (Filosofia de la A la Z, op. cit., p. 347). Etică și morală sunt termeni apropiați.

Nevoia din ce în ce mai pregnantă de repere morale se constată din ce în ce mai mult într-o societate că cea de astăzi, caracterizată printr-o liberalizare a concepțiilor în multiple domenii, prin schimbarea opiniilor într-o societate aflată în plină restructurare. În acest moment se reformulează concepte, valori, idei, idealuri, odată cu deschiderea noilor căi de înțelegere a spiritului uman. Dacă pană acum majoritatea sentimentelor umane "treceau" prin inimă, ele încep să fie foarte atent filtrate prin minte; astfel se trece de la societatea tradițională, bazată pe repere morale la una... rațională. Acest proces amplu aduce după sine și o serie de consecințe. Vechile valori morale, care defineau societatea tradițională, sunt înlocuite de concepte cerebrale noi.

Datorită schimbărilor rapide din ultimele decenii, mulți am putea crede că în lumea de astăzi nimic nu mai este sigur, că nu se mai poate vorbi de ordine și echilibru, iar viitorul civilizației umane pare uneori că nu ne rezervă altceva. Mulți dintre noi avem de multe ori impresia că trăim într-un timp de criză.

Morala tinde a se reînnoi cu desăvarsire. Mai toate chestiunile care compun obiectul ei sunt puse în discuție. Binele și răul, virtutea și viciul, dreptul și datoria, în fine toate ideile ce se credeau necesare, neschimbătoare, sunt chemate a-și arăta titlurile înaintea experienței. Criză contemporană evidentiază deci și o criză a modelului moral. Dezvoltarea, industrializarea au dus la adâncirea continuă a crizei, nu numai în domeniul valorilor morale, culturale, spirituale, ci și în alte domenii: al mediului, al resurselor, al sănătății, al educației.

Fiecare societate sau epocă dispune de un anume model conceput direct sau indirect printr-o strategie a dezvoltării economico-sociale, culturale, religioase. Putem deci acceptă faptul că trăim într-un timp de criză: morală nu mai ocupă locul bine meritat pentru liniștea sufletelor noastre; știință inventează alte mijloace de atingere a fericirii; în demersul către progres și modernism ne-am schimbat obiceiurile și

percepțiile despre noi și despre viață; nimeni nu mai pare preocupat de respectarea unei ordini morale și socile. Societatea contemporană tinde a-și stabili reperele într-un mod independent, fără ajutorul moralei, urmărindu-se în sens vag doar anumite obligații profesionale.

Dacă luăm în considerare producțiile mass-media, putem remarcă lipsă reperelor valorice chiar la unii oameni politici sau de afaceri (și nu numai). Aceștia dau dovadă de indiferentă, apatie, limitarea eforturilor moral-spirituale. Astfel de atitudini duc la comportamente deviante și antisociale: minciună, violentă, discriminare, corupție, evaziune fiscală, criminalitate în orice forme etc.

Guénon, remarcă în „Criza lumii moderne" că (Guénon, 1993: p. 121): nimic și nimeni nu se mai află astăzi la locul cuvenit; oamenii nu mai recunosc nicio autoritate efectivă în ordinea spirituală și nicio putere legitimă în ordinea temporală; «profanii» își permit să discute lucruri sacre, să le conteste caracterul; inferiorul a ajuns să judece superiorul; ignoranța impune limite înțelepciunii; eroarea biruie adevărul; individul se proclamă măsura tuturor lucrurilor și pretinde să dicteze universului legile realizate de propria sa rațiune, slabă și supusă greșelii. Orice model trebuie să ofere un anumit „confort" și „siguranță" persoanei, prin valorile pe care i le oferă. În același timp, el trebuie să-i confere originalitate și un stil propriu în raport cu ceilalți.

Trebuie să avem insă în vedere și semnificația valorică sau natura modelelor. Aici intervine rolul extraordinar al educației căreia îi revine rolul de a formă modele de comportament și conduită morală. Tipul de educație pe care icercam să-l oferim elevilor este unul raportat la societatea de azi. Remarcăm faptul că descoperirile tehnicii și concepțiile sociale se schimbă cu repeziciune chiar de la un an la altul. Și atunci este foarte important să se pună accentul pe latura formativă a educației, să-i formăm elevului capacitatea de a se adapta la noi provocări, pe capacitatea lui de adaptabilitate și de gândire analitică și interpretare a realitătilor sociale. Se remarcă necesitatea unei cât mai bune reflectări la nivelul fenomenului educațional a schimbărilor survenite sau anticipate în sferă socio-economică și întreprinderea unor cercetări riguroase cu privire la posibilitătile de optimizare a sistemelor educaționale contemporane.

Educația însumează acțiunile – deliberate sau nedeliberate, explicite sau implicite, sistematice sau nesistematice – de modelare și formare a omului din perspectivă unor finalităti racordate la reperele socio-economico-istorico-culturale ale arealului în care se desfăsoară. Se poate afirmă că educația este activitatea complexă

realizată în cooperare de educator și educabil în vederea formării și autoformării. Vorbind despre funcțiile educației, precizăm că una dintre ele se referă la selectarea și transmiterea valorilor de la societate la individ. Se realizează, în acest fel, un proces de adaptare a acestuia la mediu, constituit din totalitatea valorilor sociale elaborate și incorporate în cultură și civilizație. Educația morală este o latură a educației care ca scop formarea profilului moral al personalității și al comportamentului socio-moral al individului. Specificul său este determinat, pe de o parte de particularităţile moralei, ca fenomen social, care-l conferă conţinutul, iar pe de altă parte, de condiţiile socio-psihologice ce sunt implicate în realizarea ei. Raportarea la societate şi raportarea la subiect sunt cele două cadre de referinţă indispensabile unei fundamentări pedagogice a educaţiei morale. Evoluţiile sociale contemporane au pus în evidenţă existenţa a numeroase alte surse de educaţie de tip extra şi non-școlar, configurând alături de educaţia formală (de tip şcolar) alte două mari spaţii educaţionale - educaţia non-formală (realizată prin numeroase instituţii sociale cu relevanţă educaţională, cum sunt instituţiile cultural-ştiintifice, mass-media, unităţile economice etc.) şi educaţia informală (ce acoperă gama largă a numeroaselor influenţe spontane, nesistematice, tranzitorii, ce se realizează în spatiul contactelor sociale de tot felul, în care este implicat individul în diferite momente ale existentei sale extra-instituţionale). Dimensiunea (axa) temporală (sau vertical-longitudinală). Sensul ei major este extensia educaţiei pe toata durata vieţii individuale. Noile achiziţii din domeniul psihologiei vârstelor şi învăţării au dovedit, fără dubiu, capacitatea indivizilor de a învăţa şi de a fi educaţi la orice vârsta, desigur în forme şi cu intensităţi modelate de particularităţile psihosociale la diferite vârste.

Unele dintre ideile esențiale pe care s-a bazat (și se mai bazează incă) multă vreme organizarea și funcționarea sistemelor școlare sunt în prezent supuse unei analize critice, adevărul lor fiind, total sau parțial, contestat. Deși nu se poate nega faptul că există (și va există totdeauna) un set de cunoștințe și competențe ce trebuie asimilate în perioadă formării inițiale, societatea contemporană ne pune în față unor situații noi care impun cu necesitate educația continuă și permanentă a individului pentru a se adapta noilor solicitări. Este cazul considerării educației permanente ca educație continuă, ce se realizează pe tot parcursul vieții individului. În acest caz avem o definire doar din perspectivă axei temporale, care, deși corectă, este unilaterală. Educația permanentă nu este nici un sistem, nici un domeniu educativ, ea este principiul pe care se bazează organizarea globală a sistemului educațional. Apare ca un concept integrator, ce inglobează toate dimensiunile actului educativ, atât în temporal, cât și în plan spațial, articulând toate influențele educaționale exercitate

într-o organizare formală (în sistem școlar), non-formală sau informală. Conceptul de educație permanentă inglobează toate aspectele și dimensiunile actului educativ, iar întregul care rezultă este mai mult decât sumă părtilor. Educația permanentă este un principiu unificator al sistemelor educaționale. Educația permanentă inseamnă un principiu integrator al tuturor influențelor educaționale într-un sistem coerent care trebuie să asigure accesul individului la educație și formare de-a lungul întregii vieți, ea trebuie să vizeze integralitatea persoanei.

În mod programatic, școala are ca finalitate și formarea unor comportamente morale, prin felul în care este prefigurat idealul său educativ. Învățământul lucrează, deci, și la fasonarea personalității umane, iar atunci când vorbim despre personalitate ne gândim la dimensiunea morală. Nu este singura dimensiune prin care se evidențiază personalitatea, dar aceasta este fundamentală, pentru că pe ea se așază și alte niveluri de manifestare. Sunt mai multe modalități prin care se asigură formarea morală a copiilor și a tinerilor. În primul rând, prin valorile care se transmit la nivel de conținut, la nivelul disciplinelor școlare. Din acest punct de vedere putem sesiza valori morale explicite, care se avansează și care trebuie interiorizate. Dar există și un etos mai puțin structurat, mai puțin sistematizat, care este transferat prin aceste activități. Ca să vă dau un exemplu, profesorul de limba română vorbește, la un moment dat, despre o anumită operă de artă, în care se tematizează caractere, personaje cu anumită conduită și el pledează sau poate să amendeze anumite tipuri de comportament, dincolo de interpretarea estetică. În același timp, prin felul în care face acest lucru, prin personalitatea lui, poate să transmită elevilor, într-un mod difuz, și o anumită poziționare etică. Prin felul cum valorizează lucrurile și prin conduita lui expresivă chiar, devine un fel de model al unei instanțe morale.

Pe de altă parte, la nivelul învățământului avem și discipline explicite, care își propun să formeze personalitatea elevilor din acest punct de vedere: educația civică, filosofia, religia. Toate oferă lecții cu tematică morală și lasă loc pentru tematizarea unor chestiuni de ordin etic și comportamental.
N-aș uita nici de alte discipline, care, aparent, se poziționează distant față de această topică. Putem fasona personalitatea și prin intermediul chimiei, al fizicii, al matematicii, chiar dacă pedalează mai mult pe dimensiunea intelectuală, cognitivă. Prin felul cum se prefigurează conduitele de tip intelectiv, profesorii pot să transmită și valori de ordin moral. Un profesor de matematică, de pildă, prin felul în care evaluează elevul, prin felul cum interpelează, prin felul cum comunică, prin cazuistica și exemplele pe care le etalează, poate să și moralizeze. Sigur, nu este sarcina lui

prioritară, dar, în subsidiar, orice profesor, transmițând ceva, infuzează la nivelul claselor, la nivelul individului, și o anumită orientare etică.

Totul depinde de profesor. El este actantul care filtrează acest arsenal normativ declamat la nivelul documentelor școlare, prin ceea ce face efectiv la clasă, prin felul cum știe să prefigureze conținuturile pe care le transmite, prin felul cum se raportează la elevi, prin felul cum consiliază elevii, nu numai în legătură cu topici care țin de disciplină, dar și cu anumite chestiuni care țin de unele chemări și nevoi ale elevilor. Elevul se raportează la profesor nu numai prin intermediul acestor cunoștințe. El are nevoie și de o anumită tutelare afectivă, spirituală; profesorul devine un fel de părinte în perimetrul unei clase. De aceea, el trebuie să facă față și la un alt fel de solicitări decât cele prescrise prin statutul pe care îl are. Așadar, totul depinde de un anumit tact, de o anumită chemare, de o anumită disponibilitate afectivă, de o anumită empatie, pe care trebuie să le probeze profesorul, indiferent de disciplina pe care o predă. Un profesor performează și prin această față umană, nu numai prin cumulul de cunoștințe pe care le transferă elevilor. Cheia este, deci, la profesor.

Educația religioasă și educația spirituală, în general, rezolvă un mare deficit în ceea ce privește moralizarea tinerilor, cel puțin la nivelul disciplinelor școlare. Prin religie se transmit nu numai cunoștințe specifice fenomenului religios, ci și un cumul sapențial, un material ilustrativ cu impact foarte mare asupra copiilor și tinerilor. Dacă este să ne raportăm numai la Sfânta Evanghelie, la pildele care sunt tematizate, avem o rezervă nemaipomenită de formare și de informare morală. Observ că în ultimul timp s-a modificat programa la disciplina religie, inclusiv prin evidențierea, cu mai multă pregnanță, a virtuților moralizatoare, în sensul bun al cuvântului, prin evidențierea unor topici așa cum sunt ele prezentate în textul scripturistic, dar și printr-o aducere la zi, printr-o contextualizare vizavi de sfidările și problemele lumii contemporane. Dacă rămânem numai la litera și la spiritul textului scripturistic și nu le adecvăm și la realitățile în care se mișcă oamenii, atunci rămânem tot la un nivel teoretic, de contemplare a valorii, dar nu și la un nivel de faptă și de acțiune. Apoi, este importantă și personalitatea profesorului de religie, pentru că el educă nu numai prin ideile și valorile pe care le transmite, dar și prin felul cum se comportă atât în școală, cât și în afara ei. Aș zice că asupra profesorului de religie apasă mai greu această așteptare din partea elevului.

Puterea exemplului ramane pe mai departe un mijloc important de a influența personalitatea celuilalt. Modelul spre care tindem fiecare, ca educatori, e o construcție permanentă, lucrăm continuu la această structură, dar este și un palier important de a

comunica, de a-l lua pe celălalt în sfera ta de influență intelectuală. Din păcate, nu toți profesorii conștientizează rolul lor, de instanță modelatoare. Și aici ar trebui să punem în evidență și anumite deficite în legătură cu selecția și fixarea personalului didactic în sistem. Pentru că nu întotdeauna intră în sistem cei care merită și care consonează din toate punctele de vedere cu chemările și standardele care subzistă la nivelul învățământului. Cred că pe viitor trebuie gândite niște grile de selecție mult mai speciale, astfel încât să se formeze și să intre în sistem persoane care sunt calibrate și în consens cu aceste criterii de ordin moral. În rest, în societate asistăm la un anumit declin al funcționării modelului pentru tineri. S-a ajuns la supraaglomerarea unor modele care perindă prin fața elevilor. Ei nu mai știu exact la ce să se raporteze, e o confuzie între falsul model și modelul autentic.

BIBLIOGRAFIE:

1. Cerghit, Ioan, în Curs de pedagogie, coordonatori: Cerghit, Ioan; Vlăsceanu, Lazăr, 1988. 2. Delors, J.,
Comoara lăuntrică, Editura Polirom, Iaşi, 2000; 3. Jinga, I., Istrate, E.,
Manual de Pedagogie, Editura All Educaţional, Cluj-Napoca, 200.0
http://ziarullumina.ro/un-om-este-cu-adevarat-educat-cand-nu-mai-are-nevoie-de-educatie- 109748.html

Codul etic, premisă a autoeducaţiei?

Prof.dr. Cătălina Olaru,
Prof. Rodica Tudorică,
Colegiul Naţional „Ion Neculce" Bucureşti

Tema invită la reflecţie, după adoptarea O.M.E.N.nr.4831/ 30.08.2018.
La prima vedere, pare greu de admis, ca un act normativ, publicat în Monitorul Oficial, ale cărui standarde sunt fixate de legiuitor, să reprezinte un context favorabil pentru un proces, eminamente, interior, al cărui scop l-am ales fiecare dintre noi.
Totuşi, ... este posibil.

Pornind de la *Codul-cadru de etică al personalului didactic din învăţământul preuniversitar* ne propunem să oferim o perspectivă asupra impactului acestuia asupra autoeducaţiei morale a adulţilor.

Punctul de plecare l-a constituit finalul Art.1 (2), care prevede: „personalul didactic [...] are obligaţia, datoria morală şi profesională de a cunoaşte, de a respecta şi de a aplica prevederile prezentului cod."[1]

Analiza terminologică şi proiecţia noţiunilor în plan educaţional furnizează primul argument în demersul nostru.

Conform DEX, *obligaţia* este „datorie, ceea ce i se impune cuiva sau ceea ce îşi impune cineva să facă, într-o anumită situaţie" [2]. Reţinem cel de al doilea sens, deoarece prin caracterul de autoconstrângere, pe care îl incumbă [3], obligaţia devine, în fapt, apanajul autoeducaţiei.

Al doilea argument al demersului nostru se referă la finalităţi.

Codul etic urmăreşte „să contribuie la coeziunea instituţională şi a grupurilor de persoane implicate în activitatea educaţională, prin formarea şi menţinerea unui climat bazat pe cooperare şi competiţie după reguli corecte."[1] El are o pregnantă dimensiune socială, referindu-se la un anume tip de relaţii interumane, stabilite în activitatea educaţională. Menţionarea, cu prioritate, a *coeziunii instituţionale* are rolul de sporire a prestigiului şcolii, opinie ca ne-a fost sugerată şi de incipitul Art.3, care abordează obiectivele codului etic. În sfârşit, sintagma *reguli corecte*, îşi găseşte suportul în Cap. II, care descrie valorile, principiile şi normele de conduită, reglementează prin permisiuni, obligaţii şi interdicţii raporturile interumane prilejuite de activitatea educaţională. Profesorul, aflat în mijlocul acestor relaţii, nu poate să se ridice la standardele codului decât dacă este beneficiarul/ posesorul întregului set de valori, principii şi norme de conduită, înscrise în acesta.

Astfel, dimensiunea socială a scopului codului implică şi o dimensiune individuală/ personală.

Dimensiunea socială şi cea individuală se îngemănează şi în cadrul autoeducaţiei. Chiar dacă dominat este, aici, planul personal, autoeducaţia este ancorată în societate. Trebuie să-i înţelegem exigenţele, pentru ca acţiunea noastră, în plan social, nu numai să nu ne lezeze întregul eşafodaj intern de valori, ci să ne împlinească personalitatea. Iar codul etic ne oferă această șansă.

Autoeducaţia are ca scop realizarea de sine. În dimensiunea individuală, realizarea de sine reprezintă acţiunea, prin care potenţialul creativ uman şi capacitatea omului de autodepăşire se dezvoltă pe seama unui ţel în viaţă, care să fie, simultan, bine individual şi bine colectiv. În dimensiunea socială, realizarea de sine a omului

vizează integrarea în valorile unui sistem social şi adaptarea la exigenţele comportamentale, care decurg din acestea. [4]

De aceea, ca beneficiar direct al acestui cod etic, profesorul, prin statutul său socio-profesional, are avantajul de a deţine, teoretic, pârghiile necesare educaţiei şi autoeducaţiei.

De altfel, al treilea argument al demersului nostru vizează unele aspecte ale problematicii autoeducaţiei, mai ales a celei morale, dar şi a interferenţelor acesteia cu noul cod etic.

Percepută ca parte integrantă a educaţiei permanente şi ca o consecinţă firească a educaţiei, autoeducaţia este „un proces conştient, voluntar, intenţional, complex, de formare a subiecţilor, de transformare şi dezvoltare a întregii lor personalităţi (din punct de vedere moral, volitiv, emoţional, caracterial, social, estetetic) a tuturor dimensiunilor acestora, proces desfăşurat prin sine, în mod independent, care are la bază decizii personale de a depune eforturi şi este supus autocontrolului" [5, p.22].

Dacă definiţia este rodul generalizării şi abstractizării, autoeducaţia are un caracter de unicitate, determinat de „nivelul dezvoltării conştiinţei de sine, de calităţile volitive necesare finalizării acţiunilor propuse, de natura şi complexitatea obiectivelor şi scopurilor propuse de strategiile, metodele şi procedeele abordate în instruire etc." [5, p.23]

Atât definiţia, cât şi criteriile, care diferenţiază autoeducaţia de la un individ la altul, exprimă amploarea şi profunzimea acestui proces. Fără îndoială, ele sunt proprii şi autoeducaţiei morale.

Având conștiința morală și conduita morală ca un bun de mare preţ, deja format din anii școlarității și îmbogățit în timpul carierei didactice, profesorul este chemat de codul etic să-şi asume responsabilitatea aplicării lui. Cu siguranță, valorile general umane, principiile morale și normele de conduită l-au călăuzit, în timp.

Codul consolidează dimensiunea cognitivă a conștiinței morale prin setul axiologic, pe care îl prevede. Prezentarea lui este condiția absolut necesară pentru direcționarea comportamentului uman, dar nu este suficient. Doar dacă normele morale interacţionează cu trăiri afective şi cu voinţa de a acţiona, se constituie/ se consolidează convingerile morale. Tot acum, cerinţele morale sunt interiorizate, „părând că s-au născut din conştiinţa subiectului". [6, p.104]

Formarea/ consolidarea convingerilor determină conduita morală, definită ca „obiectivare a conştiinţei morale în fapte şi acţiuni", prin care individul răspunde unor situaţii concrete. Conduita morală îmbracă forma deprinderilor şi a obişnuinţelor morale. [7] Ambele constituie experienţa morală a fiecăruia; de calitatea acesteia, depinde devenirea morală a individului.

Încheiem perspectiva psihologică a obiectivelor (auto)educaţiei morale prin afirmarea convingerii că este necesar să se realizeze unitatea dintre conştiinţa morală şi conduita morală. Altfel, se manifestă: ambivalența dintre vorbă și faptă, dintre viața publică și viața privată, incapacitatea de a depăşi intenţia autoformativă, realizarea parţială a proiectului de autodezvoltare etc.

Tuturor acestor derapaje, codul etic le opune valori, principii şi norme de conduită, precum integritate morală şi profesională, autoexigenţa în exercitarea profesiei, onestitate etc. [1] Rolul său corector exprimă, încă odată, oportunitatea adoptării lui.

Aceste exemple demonstrează că, autoeducaţia poate fi o „activitate de dezvoltare şi perfecţionare de către subiectul însuşi a unor însuşiri proprii sau a unei stări existente prin prisma unor mobiluri valoroase, dar poate fi şi o acţiune de frânare, chiar de înlăturare a unor lipsuri, defecte, deprinderi negative". [8, p.24]

Pornind de la cele două direcţii, autoeducaţia se realizează printr-un ansamblu de metode: de autocontrol (autoobservaţia, autoanaliza etc.); de autostimulare (autoconvingerea, autocomanda, autoexersarea etc.); de autoconstrângere (autodezaprobarea, autorenunţarea etc.); de stimulare a creativităţii (strategii creative de tip didactic, asocierea de idei). [9, p.25]

Respectarea şi aplicarea codului etic stimulează exersarea acestor metode. De remarcat, că ele pot acţiona, „conjugat", pentru atingerea unor obiective, pentru exersarea unor principii. De exemplu, „interesul şi responsabilitatea faţă de propria formare profesională", implică în acelaşi timp: autoanalizarea nevoilor de formare, autoconvingerea despre oportunitatea formării, autorenunţarea la activităţi recreative, asocierea de idei în elaborarea/ aplicarea propriului plan de formare etc. În acelaşi timp, derapajele menţionate mai sus, pot fi corectate prin autoobservare, autoconstrângere, autocomandă etc.

În concluzie, *Codul-cadru de etică al personalului didactic din învăţământul preuniversitar* acţionează asupra autoeducaţiei ca factor extern. A-l cunoaşte, a-l respecta şi a-l aplica este o datorie morală şi profesională. Dar dacă îi vom interioriza valorile, principiile și normele de conduită, nu numai că vom fi mai aproape de expectația socială, dar vom acționa pentru propria noastră devenire.

Bibliografie

1. O.M.E.N.nr.4831/ 30.08.2018.
2. https://dexonline.ro/definitie/obligatie

3. https://dexonline.ro/definitie/impune
4. www.bogdan-chirea.ro/2011/06/despre-autoeducaţie.html
5. Răduţ-Taciu, Ramona, Stan, Cornelia, Bocoş, Muşata-Dacia, *Pedagogia adulţilor. Definiţii, elemente de reflecţie şi exerciţii aplicative*, Cartea Românească Educaţional, Piteşti, 2017.
6. Todoran, Dimitrie (coord), *Probleme fundamentale ale pedagogiei*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1982.
7. http://www.asociatia-profesorilor.ro/educatia-morala.html
8. Toma, Steliana, *Pregătirea elevilor pentru autoeducaţie*, Tipografia Universităţii, Bucureşti,1984.
9. Cristea, Sorin, *Dicţionar de termeni pedagogici*, Editura Didactică şi Pedagogică R.A., Bucureşti, 1998.